

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 71.

Lördagen den 8 maj, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs herr *Höglunds* vid näst föregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet få framställa spörsmål angående utfärdat förbud för manskapet vid Värmlands regemente att deltaga i en av Karlstads arbetarkommun anordnad demonstration; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning av de på kammarens bord liggande motionerna nr 245, av herrar *Palmstierna* och *Sandler*, samt nr 246, av herr *Hildebrand*, hänvisades den förra till bevillningsutskottet samt den senare till särskilda utskottet nr 2.

§ 4.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 75 och 76.

§ 5.

Statsutskottets nu föredragna memorial, nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkterna 27 och 43 under sjätte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående höjning av anslaget till statsmedicinska anstalten samt anslag till skyddskoppympnings anordnande, lades till handlingarna.

§ 6.

Vidare föredrogs, men blevo ånyo lagda på bordet lagutskottets utlåtanden nr 33—35 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 43—53.

Andra kammarrens protokoll 1915. Nr 71.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

§ 7.

Till avgörande förelåg nu lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 29 januari 1915 dagtecknad proposition, nr 18, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om äktenskaps ingående och upplösning;
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning;
- 3) lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken;
- 4) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken;
- 5) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken;
- 6) lag om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866;
- 7) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen;
- 8) lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall;
- 9) lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående;
- 10) lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 11) lag om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723;
- 12) lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; och
- 13) lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, hade utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

- nr 67 av herr *Bergqvist m. fl.*;
- nr 68 av herr *K. J. Ekman*;
- nr 69 av herr *Clason* och
- nr 70 av herr *von Mentzer*; samt

inom andra kammaren:

- nr 187 av herr *Hage m. fl.*;
- nr 188 av herrar *Magnusson* i Skövde och *Lundgren*;
- nr 189 av herr *Bengtsson* i Norup;
- nr 190 av herr *Hellberg* i Ljungskile *m. fl.*;

- nr 191 av herr *Rydholm m. fl.*;
 nr 192 av herr *Rydholm*;
 nr 193 av herr *Rydén* i Malmö;
 nr 194 av herrar *Nilsson* i Linnäs och *Gabrielsson*;
 nr 195 av herr *Rehn* och
 nr 196 av herr *Lundgren m. fl.*

*Ang. lag om
 äktenskaps
 ingående och
 upplösning
 m. m.
 (Forts.)*

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga vid punkten fogade förslag till

- 1) lag om äktenskaps ingående och upplösning;
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning;
- 3) lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken;
- 4) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken;
- 5) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken;
- 6) lag om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866;
- 7) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen;
- 8) lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall;
- 9) lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående;
- 10) lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 11) lag om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723;
- 12) lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; och
- 13) lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet;

B) att riksdagen, med anledning av ifrågavarande proposition, måtte för sin del dessutom antaga vid punkten fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål den 8 mars 1889;

C) att herr *Lundgrens m. fl.* motion, nr 196, inom andra kamaren, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

D) att de i anledning av förevarande proposition i övrigt väckta motionerna, därest de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i punkterna A—C hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade åtskilliga reservationer angående de särskilda lagförslagen ävensom en reservation i fråga om utskottets hemställan i punkten C).

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Petersson i Lidingö villastad, som yttrade: I avseende å föredragningsättet tillåter jag mig hemställa:

att lagförslagen föredragas vart för sig paragrafvis och, där så anses lämpligt, momentvis, med ingresser, rubriker och utskottets hemställanden sist;

att vid behandlingen av den först föredragna paragrafen i förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning diskussionen må omfatta betänkandet i dess helhet;

att lagtexten ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse lagförslagen eller något av dem kommer att i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt

att i avseende å nummerbeteckning i paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Punkten A).

Förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning.

1 Kap.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle de i detta kapitel upptagna paragrafer lyda sålunda:

1 §.

Trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra.

2 §.

Dör en av de trolövade, äge den efterlevande återfå de gåvor, han givit den andre för äktenskapets skull, och ändock behålla vad han fått.

Brytes trolovning, äge en var av de trolövade återfå sina gåvor. Bär den ene huvudsakligen skulden, have han dock ej den rätt nu är sagd.

3 §.

Har kvinnan under trolovningstiden blivit hävdad av mannen; brytes likväl trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, give han henne skäligen skadestånd.

Är trolovad eljest huvudsakligen vållande till att trolovningen brytes, njute den andre ersättning allenast för förlust till följd av åtgärd, som han vidtagit för det tillämnade äktenskapet.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

4 §.

Den, som enligt 2 kap. 2 eller 3 § ej må utan föräldrars eller annans samtycke ingå äktenskap, vare ej ersättningsskyldig efter 3 § andra stycket, med mindre han haft sådant samtycke till trolovningen.

Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under tjuguet år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån än om hävdande ej ägt rum.

5 §.

Vill någon framställa anspråk enligt 2 eller 3 §, instämme sin talan inom ett år från trolovningens upplösning. Försittes den tid, vare rätt till talan förlorad.

I förenämnda motioner hade, så vitt desamma avsåge förevarande kapitel, yrkats

av herr *K. J. Ekman* samt herrar *Nilsson* i Linnås och *Gabrielson*, att 1 § måtte erhålla följande lydelse:

Trolovning är sluten, då man och kvinna skriftligen eller med två vittnen överenskommit att ingå äktenskap med varandra eller de i syfte att sluta trolovning växlat ringar;

av herr *Hellberg* i Ljungskile *m. fl.*, att vid ingående av trolovning kontrahenterna borde upprätta skriftlig handling, trolovningsbevis, enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär i två exemplar, av vilka vardera skulle taga ett, vilkas företeende alltid skulle tjäna som lagligt bevis, att trolovning dem emellan ingåtts;

av herr *Clason*, att den i 4 § stadgade åldersgränsen, tjuguet år, måtte sänkas till aderton år;

av herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.*, att 4 § andra stycket skulle erhålla denna avfattning:

Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under aderton år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån än om hävdande ej ägt rum;

och att som följd härav den föreslagna särskilda åldersgränsen i 22 kap. 8 § strafflagen måtte utgå; samt

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

av herr *Rydén* i Malmö, att i 4 § det i andra stycket förekommande ordet tjugueft måtte utbytas mot aderton.

Utskottets förslag beträffande förevarande kapitel överensstämde med Kungl. Maj:ts med undantag därav, att i 3 § första stycket ordet »hävdad» utbyts mot orden »radd med barn», att den i 4 § andra stycket stadgade åldersgränsen, tjugueft år, sänkts till aderton år samt att de i sistnämnda stycke förekommande orden »hävdande ej ägt rum» ersatts med orden »kvinnan ej blivit radd med barn».

I fråga om detta kapitel hade emellertid reservationer avgivits:

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som tillstyrkt, att 1 § skulle lyda sålunda:

Trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra och gjort denna överenskommelse kunnig;

att åt 3 § måtte givas den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen; och

att 4 § andra stycket skulle erhålla den lydelse, som av Kungl. Maj:t föreslagits med allenast den ändring, att orden »tjugueft år» utbyttes mot »aderton år»;

av herrar *af Ekenstam, Trana* och *Gustafsson* i Örebro, vilka beträffande 1 § instämt med herr *Petersson* i Lidingö villastad;

av herrar *Gezelius, Pettersson* i Bjälbo och *Gustafsson* i Örebro, som biträtt den av herr *Petersson* i Lidingö villastad gjorda hemställan i fråga om 3 §;

av herrar *af Ekenstam, Trana, Gezelius, Valerius Olsson, Pettersson* i Bjälbo och *Gustafsson* i Örebro, som instämt uti vad herr *Petersson* i Lidingö villastad yrkat i avseende å 4 §;

av herr *Pettersson* i Bjälbo, som föreslagit följande lydelse av 1 §:

Trolovning är sluten då man och kvinna med vittnen, ringväxling eller eljest bevisligen överenskommit att ingå äktenskap med varandra;

av herrar *Gezelius* och *Valerius Olsson*, som instämt med sistnämnda reservant;

av herr *af Ekenstam*, som med instämmande av herrar *Trana* och *Valerius Olsson* hemställt, att 3 § måtte erhålla följande lydelse:

3 §.

Har trolovad kvinna före eller under trolovningstiden blivit hävdad av mannen; brytes trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, give han henne skäligt skadestånd.

Är trolovad eljest — — — äktenskapet;

av herr *Alexanderson*, som förklarar sig icke kunna biträda den av utskottet i 3 § föreslagna ändring, enligt vilken skadeståndsrätt efter första stycket skulle tillkomma kvinnan endast i det fall att hon blivit rådd med barn, utan hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt oförändrat; samt

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

av herr *Lindhagen*, som beträffande motiven till utskottets förslag vid 1 § avgivit ett särskilt yttrande.

Efter föredragning av 1 § anförde

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få börja med en allmän anmärkning, nämligen den, att ingen av lagutskottets ledamöter ifrågasatt att helt och hållet avvisa det föreliggande förslaget till ny lagstiftning angående äktenskap. Det förslag, som föreligger, har otvivelaktigt stora fördelar att erbjuda. Om det antages, kommer lagstiftningen att vinna en klarhet och reda, som står i ett mycket lyckligt motsatsförhållande till de synnerligen invecklade och oklara bestämmelser, som för närvarande råda i dessa hänseenden. Den föreslagna lagen ordnar vidare förhållandena i det institut, som vi hittills kallat »skillnad till säng och säte», och ger möjlighet att i dylika fall redan från början ordna de ekonomiska förhållandena makarna emellan. Den gör vidare slut på den hittills förefintliga möjligheten att på administrativ väg vinna äktenskapsskillnad och förlägger hela detta viktiga rättsinstitut till domstols prövning, dit det enligt sin natur hör. Slutligen gör förslaget även en ända på det hittills så mycket överklagade kringgåendet av nu gällande lag, som består däri, att makar kunna få skilsmässa genom de så kallade Köpenhamnsresorna. Det finnes även åtskilliga andra förtjänster i detta förslag, som jag dock icke nu skall uppehålla mig vid.

Emellertid äro vi nog icke blinda för att förslaget även lider av åtskilliga brister. Det har anmärkts, att detta förslag skulle lida av en viss löslighet i uppfattningen av de äktenskapliga förhållandena, som icke stämmer väl överens med den hittills rådande svenska rättsuppfattningen. Det har också anmärkts, att förslaget skulle i åtskillig mån skatta åt det tidsandans självsvåd och den brist på plikt känsla, som ju på så många håll träder i dagen just i våra tider. Om och i vad mån dessa anmärkningar äro berättigade, skall jag icke inlåta mig på. Så mycket vill jag emellertid säga för min del, att ur dessa synpunkter tarvar förslaget otvivelaktigt vissa ändringar, som det står i riksdagens makt att antaga. Jag vill nämna, att just ur dessa synpunkter har utskottet vidtagit en ändring, som är av synnerligen stor betydelse, och som otvivelaktigt är en mycket god förbättring i jämförelse med vad förslaget därutinnan innehåller. Den gäller ett ämne, som vi kanske sedermera komma in på, nämligen förfarandet vid den medling, som enligt förslaget skall träda i stället för de s. k.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

varningar, som skola föregå skillnad till säng och säte, eller som det i förslaget kallas »separation». Denna medling är nu lagd på ett sätt, som jag tror skall tillfredsställa även ganska långt gående anspråk.

(Forts.)

Detta om förslaget i allmänhet. Nu diskutera vi första paragrafen i lagen om äktenskaps ingående och upplösning, och där har såsom herrarne behagade bemärka, en avvikande mening uttalats av mig jämte åtskilliga meningsfränder. Det gäller i denna § 1 det viktiga begrepp, som i vår lag heter trolovning. Om jag då först frågar vad som för närvarande menas med trolovning, d. v. s. vad vår lag, sådan den för närvarande i lagtext föreligger och i praxis blivit tolkad, förstår under begreppet trolovning, så har detta på ett mycket förtjänstfullt sätt utretts av lagberedningen. Dess resultat är, att enligt nu gällande lag och högsta domstolens tillämpade praxis föreligger ett trolovningsavtal med de rättsliga följder, som lagen däri lägger, så snart antingen avtalet blivit slutet i den form som stadgas i 3:dje kapitlet giftermålsbalken, eller också avtalet, om det slutits i annan form av kontrahenterna gjorts kunnigt, d. v. s. så snart de ha, såsom man säger i dagligt tal, »eklaterat» sin förlovning.

Nu är det så, att trolovning i den form, som omtalas i 3:dje kapitlet giftermålsbalken, så kommit ur bruk i vårt land, att jag tvivlar på, att någon numera skall kunna påvisa en trolovning ingången vare sig i fyra vittnens närvaro, två å hennes och två å mannens vägnar jämte giftoman, eller genom en skriftlig handling, som då skulle vara ett slags trolovningskontrakt. Detta har så kommit ur bruk, att den enda kvarstående vanliga formen för trolovning numera är den, att kontrahenterna offentligt tillkännagiva, att de blivit trolovade med varandra och ämna ingå äktenskap. Ett sådant tillkännagivande kan göras på många sätt, genom att växla ringar, genom notis i tidningarna o. s. v.

Nu säger lagberedningen själv om den svenska rättens gällande ståndpunkt, att »den svenska lagstiftningen alltid ogärna sett hemlighetsfullhet i fråga om äktenskapsavtal, och domstolarna ha ganska väl träffat lagens andemening, då de såsom trolovningsavtal karakteriserat bland annat de offentliggjorda förlovningarna». Den reservation, som här föreligger, går ut på att i en blivande lag bibehålla den rättsuppfattning angående trolovningsbegreppet, som sålunda nu är förhanden. Det är så med dessa familjerättsliga lagar, att det är en ganska stor fara i att springa ifrån det, som i den allmänna rättsuppfattningen och det allmänna medvetandet vunnit burskap och erkännande, och det skall vara ytterst allvarsamt vägande skäl som skola föranleda en sådan utvidgning av trolovningsbegreppet, som det föreliggande förslaget innehåller.

Det är nämligen så, att lagberedningen högst väsentligt utvidgat detta begrepp. Den säger själv, att den givit en väsentlig utvidgning åt trolovningsbegreppet i jämförelse med vad som för närvarande gäller, då den såsom trolovning karakteriserat varje avtal om ingående av äktenskap det må vara hemligt eller offentliggjort,

det må vara slutet på vad sätt och under vilka förhållanden som helst. För min del är jag av den uppfattningen, att det icke är lämpligt och icke nödigt att giva trolvnings karaktär och rättsverkningar åt varjehanda hemliga och understundom ganska lösliga förbindelser och utfästelser i fråga om blivande äktenskap. Jag tror ej, att det är lyckligt att fota en lagstiftning på en så löslig grund. Varför har nu lagberedningen föreslagit denna stora, mot vår nu gällande rättsuppfattning bestämt stridande utvidgning av begreppet? Jo, egentligen blott ur lagteknisk synpunkt. Det är nämligen så, att vi i vår lag ha rättsregler angående hävdande under äktenskapslöfte, d. v. s. en förbindelse av den hemliga karaktär, som man så litet vill godkänna. Det är så att, om en kvinna blivit hävdad under äktenskapslöfte, som mannen sedermera ej vill fullborda, så har hon ungefär samma möjligheter att vinna upprättelse som en hävdad fästekvinna, och dessa hennes rättigheter böra, anser lagberedningen — och därutinnan är jag ense med lagberedningen — bibehållas ungefär i samma utsträckning som nu. Detta går, säger lagberedningen, lagtekniskt för sig allra lättast på det sättet, att man helt likställer de hemliga avtalen om äktenskap och hävdande under äktenskapslöfte med trolvning, som är offentliggjord. Ja, det må vara sant, men det är icke något bärande skäl för det våld på gällande rättsuppfattning, som lagförslaget otvivelaktigt innebär. Och lagberedningen har själv givit anvisning till lämpligt ordnande av den enda fråga, som skulle vålla någon svårighet, nämligen ordnandet av rättsförhållandena för kvinna, som blivit hävdad under äktenskapslöfte. Detta kan ske genom att i särskild bestämmelse likställa henne med trolvad kvinna. Denna väg är ock föreslagen i reservationen och finnes upptagen under en senare paragraf, nämligen under 8 § i promulgationslagen. Jag vill inom parentes nämna, i fråga om denna reservation vid 8 §, att där av misstag blivit uteglömt ett stycke, som kräves för att trygga kvinnans rätt på det sätt, som varit avsett. Jag skall närmare ingå på detta, när vi komma till denna paragraf.

Då jag alltså anser det betänkligt att bryta nu gällande rättsuppfattning i avseende på trolvningens begrepp; då det icke är nödigt att bryta den, då det, som man här vill och behöver säkerställa, nämligen under äktenskapslöfte hävdad kvinnans rätt, kan säkerställas genom införande av en bestämmelse i 8 § promulgationslagen, och då härtill kommer, att alla de frågor som röra utom äktenskap födda barns rätt och utom äktenskap hävdade kvinnors rätt äro i sin helhet uppskjutna och bli föremål för behandling i sammanhang med de övriga frågor, som nu behandlas i promulgationslagen — så anser jag, att det vore lyckligt, om man i denna punkt ville bifalla reservationen, som helt enkelt gar ut på att till 1 §, sådan den nu lyder, skall fogas det tillägget, att »trolvning är slutet, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra och gjort denna överenskommelse kunnig.»

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid denna paragraf framlagda reservationen.

Herr Rydholm: Herr talman, mina herrar! Att jag begärt ordet så här i början av debatten, beror därpå, att jag skulle önska fästa kammarens uppmärksamhet på vissa sidor i det nya lagförslaget, som vi nu föreha. Vad den föregående ärade talaren yttrade om denna lags förträfflighet, däri vill jag i det hela visst instämma. Framför allt ligger dess förträfflighet i dess utmärkta form, tydlig och klar som vatten. Emellertid har detta lagförslag och det sätt, på vilket det tillkommit, väckt rätt mycken uppmärksamhet av icke oblandat glädjande beskaffenhet i vårt land.

Det börjar med ordet trolovning. Trolovning är ett ord, som till sin första beståndsdel har ordet *tro*, och man skulle då kunna tänka, att detta vore en grundläggande idé för den nya lagen, att den äktenskapliga *troheten* är den härskande tanken. Så är visst icke förhållandet. Det är tvärtom så, att *troheten* och allt vad som är av etisk beskaffenhet har blivit kemiskt utrensadt från den nya lagen. Man giver namnet *trolovning* åt något som förut och för närvarande i allmänna språkbruket kallas för *förlovning*. En förlovning kan vara antingen hemlig eller eklaterad, den är en privat sak och betraktas som sådan. Den ingås, och man lär känna varandra, passar det icke, så bryter man den utan vidare i vanliga fall. Det är de lösa förlovningarna, som nu få namnet trolovning, men vad som nu i lagen menas med trolovning, det är försvunnet. Två trolovade behöva alls ej hålla tro och loven mot varandra, utan vilken av dem som helst kan bryta trolovnungen, när det honom eller henne behagar. Man skulle kunna tänka, att kanske *troheten* egentligen är flyttad över till själva äktenskapet. Nej, icke där heller träffar man på den. När man läser, hur det skall gå till vid äktenskaps upplösning, ser man, att det genomgående alls icke betraktas som något omoraliskt eller syndigt att skiljas åt. Det finnes icke en skymt av en sådan tanke. Ett särskilt kännetecknande bevis på vad jag nu säger ha vi däri, att man nu ej talar om att *varna* oeniga makar. Det går ej an, ty man varnar människor för att göra vad som är orätt, men detta är ej orätt, och således kan man ej varna, utan i stället har man infört det mera neutrala ordet *medling*, som kan användas även när folk kivar om ett hästbyte eller om vad som helst.

Jag anser således, att det etiska i lagen leta vi förgäves efter. Ett ytterligare bevis på detta är den lilla bestämmelsen, att 15 och 16 kapitlen i kyrkolagen skola upphävas. Det torde väl vara en allmänt erkänd sanning, att kyrkans uppgift är att taga vara på de etiska värdena i samhället, men denna nya lag har absolut stängt dörren mellan äktenskapet och kyrkan. Det får ej ens finnas kvar någon plikt för kyrkans män att försöka göra vad de kunna för att hålla äktenskapets helgd uppe. Det behöves nog icke alls att upphäva dessa kapitlen, ty det är alldeles givet, att, genom att dessa lagar om äktenskaps ingående och upplösning

blivit så bestämt och klart formulerade, det aldrig kan uppkomma någon ovisshet om, vad som verkligen ännu är gällande i dessa kapitel i kyrkolagen. Men endast det, att man upphäver dem, anser jag känneteckna, att man vill taga bort allt, till och med skenet av, att det finnes något etiskt i fråga om äktenskapslagstiftningen. Äntenskapet har genom detta lagförslag blivit fullkomligt sekulariserat. Det är en uteslutande borgerlig institution, och äktenskapslagen är således, såvitt jag kan läsa innantill, helt enkelt en avtalslag, vid vilkens tillämpning man icke har något annat att taga hänsyn till än de juridiska formerna. Nu är det emellertid så, att prästerskapet inom riksdagen haft livliga överläggningar och beslutat stödja lagen, men det har skett under förhoppning om att vad vi önskade hava ändrat verkligen skulle kunna bli ändrat. Men lagutskottet har skänkt vår önskan det allra mest storartade förakt. Det har icke brytt sig om den. Och det sammanhänger med hela proceduren med lagförslagets tillkomst. Det har blivit uppsatt av dugliga och duktiga jurister här i Stockholm. För skam skall hörde man ju domkapitlen om ett par kapitel i lagen. Men prästerskapet, som under århundraden skött dessa äktenskapsfrågor och som väl kan sägas sitta inne med sakkunskap och kännedom om folkets liv, dess krav och dess beskaffenhet, får icke ens yttra sig. Ja, domkapitlen ha visserligen fått yttra sig, men det finns icke i den kungl. propositionen ett enda ord om vad domkapitlen sade. Man har fått veta vad lagberedningen, lagrådet och statsrådet sagt, men domkapitlen är det tyst om. Vad de sagt får ingen veta. Det är dock domkapitlen och prästerskapet som setat inne med kännedom om dessa saker, och jag tycker, att om man verkligen vill döma efter folkets liv och icke bygga upp en lag bara efter teoretiska grunder, så borde man kunnat höra sig för om stämningen i landet en smula.

Nu är det en hel del bestämmelser i lagen som jag vill fästa uppmärksamheten på, icke i detalj utan mera allmänt, bestämmelser i förslaget som alldeles tydligt ådagalägga en livlig åstundan att få äktenskapslagen likalydande med utländska lagar framför allt den tyska men även den danska och den norska. Om icke denna tanke varit förhärskande, kan jag icke förstå, varför icke lagutskottet kunnat bifalla vår motion om ändring i 3 kap. 3 och 7 §§ eller rättare tillägg till dessa paragrafer, i synnerhet som utskottet då det skall motivera sitt förslag, kommit in i en bevisning, som är rent av ett mästerstycke av — ja, jag skall säga sedan vad det är ett mästerstycke av.

Vidare kännetecknas lagförslaget av en synnerligen varm nitälskan och känsla för den borgerliga formen för äktenskaps ingående, och vi träffa på denna tydliga känsla på många ställen. Jag vill i detta avseende särskilt påpeka den orubblighet, med vilken man vidhåller yrkandet att benämningen vigsel skall användas för det borgerliga äktenskapet. Det ser verkligen ut, som om man icke tilltrorde det borgerliga äktenskapet att självt kun-

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

na ha makt att upprätthålla sin höghet och värdighet, utan man måste låna från det kyrkliga äktenskapet en benämning för att lyfta det borgerliga äktenskapet upp till den höjd, där man tror att det kyrkliga äktenskapet står. Det ser åtminstone ut, som om meningen vore den, att i och för sig räcker icke det borgerliga äktenskapet, utan det får ha hjälp från det kyrkliga äktenskapet för att bli bra. För vår del hålla vi icke alls på någonting dylikt, då vi icke alls äro rädda för att det kyrkliga äktenskapet skall sjunka, utan vi ha erbjudit oss att avstå från den kyrkliga benämningen och taga den borgerliga. Men varför går man icke in därpå? Jo, förmodligen därför att det borgerliga äktenskapet behöver lyftas upp. Nåväl, det får väl bli så. Förmodligen blir beslutet sådant.

Jag skall nu återgå till 1 § som vi egentligen diskutera. Då får jag säga, att den bestämmelse lagen giver där anser jag vara mycket farlig. Det är ju meningen, att alla slags överenskommelser om äktenskap skola kallas för trolovning. Varför är det då farligt? Jo, därför att det innebär för kvinnorna, att nu äro de säkra i varje fall. Nu säger lagen, att deras förbindelse är trolovning, och trolovning har vissa följder med sig, som angivas i det följande. Följden blir, att de akta sig icke och se sig icke för utan tro, att de ha rätt och säkerhet. Men det ha de icke. Ty vi skola komma ihåg, att det gäller även hemliga trolovningar mellan man och kvinna, och jag känner männen tillräckligt för att veta, att de sannerligen akta sig för att bekänna kort, när det kommer till kritan, och erkänna dessa hemliga förlovningar, och på annat sätt än genom erkännande kan en hemlig förlovnin g icke bevisas.

Nu tror man att man har säkerhet, därför att det står i 3 §, att för visst fall kvinnan skall ha ersättning och skadestånd. Vad tro herrarna, att det blir för glädje med dessa skadestånd? Har man i 35 år tjänstgjort på en pastorsexpedition i en stor stad och under 15 år varit medlem av en fattigvårdsstyrelse där, så vet man, hur det går med ersättningen i sådana fall. De få ingen helt enkelt, ty barnafadern nekar, och när det icke lyckas längre, så schappar han till sjöss, till Norge eller till Amerika och så blir det fattigvården som får taga hand om barnet. Och jag får säga, att det är ett högst märkvärdigt sätt många stackars kvinnor ha att skaffa sig iar till sina barn: riktiga stackare som ingenting ha. Jag har ibland sagt till kvinnorna, att när ni ovillkorligen skall bära er illa åt, så kunde ni åtminstone välja litet bättre; det finnes väl bättre karlar än den där tassen.

Det är sålunda min övertygelse, att den rätt, som kvinnan skulle vinna med en sådan här trolovning, är blankt ingen. Då tror jag, att det förslag, som lagutskottets ordförande i sin reservation har avlämnat är betydligt bättre. Det är uppenbart, att lagstiftningen och rättskipningens handhavare icke kunna syssla med andra trolovningar än dem som kunna bevisas, och det finns ingen trolovning som kan bevisas, utan att den är bevislig, och

därför kan icke lagen taga befattning med några hemliga förlovingar.

Nu talar man om de hemliga äktenskapslöftena. Ja, jag har en mångårig erfarenhet om vad de betyda. Det är så ytterst sällan, en kvinna kan förmå en man att erkänna, att han hävdad henne under äktenskapslöfte. Under de 35 år min erfarenhet omfattar har det förekommit kanske tre eller fyra gånger, och jag har åtminstone den ena gången starkt misstänkt, att det var av ren artighet och ridderlighet som mannen ljög på sig detta för att bereda kvinnan en liten upprättelse. De där hemliga förlovningsarna och hemliga äktenskapslöftena äro så oändligt litet värda. Nej, låt oss giva åt trolovningen den fasta form som i reservationen är föreslagen, så veta åtminstone kvinnorna vad de skola göra för att ha sin rätt bevakad, och då få de skylla sig själva, om de icke passa sig.

Jag vill sluta med att säga, att jag kan godtaga lagförslaget i det hela, om vissa ändringar göras däri, och detta gäller särskilt 1 §. Jag yrkar därför bifall till herr Peterssons i Lidingö villastad reservation vid denna paragraf.

Herr Hellberg i Ljungskile: I denna punkt finnes en reservation, som ganska nära överensstämmer med den i min motion gjorda hemställan, nämligen den av herr Petersson i Lidingö villastad avgivna. Då motiveringen för denna redan framförts av presidenten Petersson och herr Rydholm, skall jag, för att ej i onödan uppehålla förhandlingarna, endast yrka bifall till den av herr Petersson i Lidingö villastad vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr Persson i Norrköping: Det torde väl vara nödvändigt, att innan det fattas beslut om denna 1 §, det från utskottsmajoritetens sida framställes åtminstone ett yrkande om bifall till lagförslaget, sådant utskottet framlagt detsamma.

Den näst siste ärade talaren sökte ju argumentera synnerligen starkt för att man skulle fortfarande ha någon sorts form för trolovningen för att skydda kvinnan, och han sökte påvisa, hurusom det i motsatt fall icke skulle vara möjligt för kvinnan att genom lagstiftningen få erforderligt skydd. Detta stödde han på de erfarenheter han hittills haft beträffande kvinnornas möjligheter att i erforderliga fall bevisa, att verkligen trolovning var kommen till stånd. För mitt vidkommande ber jag få säga, att reservationen går ut på raka motsatsen till vad herr Rydholm verkligen önskade. Reservationen går nämligen ut på att inskränka kvinnans rätt till att kunna göra sig gällande just i de fall, då trolovning blivit sluten och offentliggjord, under det att med lagförslaget sådant det föreligger från utskottsmajoritetens mening är att giva kvinnan rätt även därutöver i alla de fall, då det kan framgå på ett eller annat sätt att trolovning förelegat. För min del anser jag, att det viktigaste i denna akt mellan mannen och kvinnan

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

är just, när de lova varandra sin tro. Det är just till denna ömse-
sidiga viljeförklaring, den må sedan ha skett offentligt eller hem-
ligt, som lagstiftaren skall taga hänsyn. Och talet om, att denna
viljeförklaring icke skulle kunna av domstolen konstateras och be-
visas i andra fall än när den var offentliggjord ramlar vid när-
mare undersökning fullständigt, ty det finns många andra omstän-
digheter som göra, att denna viljeförklaring, denna överenskom-
melse verkligen kan bevisas. Jag ber få erinra om, att om par-
terna talat om sitt förhållande till varandra för andra, om de
växlat med varandra skriftliga meddelanden o. s. v., o. s. v., så lig-
ger ju just däri beviset för att överenskommelsen är träffad, ett
bevis av den art, att domstolen helt visst icke skall kunna undgå
att taga hänsyn till detsamma. Just för att förbättra kvinnans
ställning är denna trolovning, som lagberedningen klart och tyd-
ligt utreder, gjord formlös, och vill man över huvud taget full-
följa detta syfte, då skall man akta sig för att ingå på några
former, som inskränka denna möjlighet för parten — här är det
ju huvudsakligen tal om kvinnan — att komma fram till sin
rätt.

Jag skall icke yttra mig om lagförslagets övriga delar rent
principiellt sett. Jag skall bara be att få erinra herr Rydholm
om, att utskottet, dess medlemmar och jag tror även lagberednin-
gen, såsom framgår av dess betänkande, ingalunda visat något
»storslaget förakt» för de synpunkter, som domkapitlen anfört utan
tagit all den skäligen hänsyn därtill som lagstiftaren bör taga just
med avseende på att om vi nu skola få en ny lagstiftning, vi
skola få den så ändamålsenlig och så bra som möjligt. Jag ber
även att för mitt vidkommande få säga, att icke skall den före-
gående ärade talaren taga alltför hårt vid sig, om man icke cite-
rar förfärligt långa uttalanden i lagutskottets betänkande. Jag
försäkrar att i lagutskottets betänkande är citerat, vad som varit
värdefullast för utskottet att framhålla för riksdagen, för att den
skall få en något så när klar syn på vad som borde göras i detta
avseende.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till paragrafen.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Jag
änmar icke ingå på någon större principdebatt angående lagen i
dess helhet, utan jag tänker endast hålla mig vid 1 §, därför att
jag vid denna paragraf avgivit en reservation, som jag anser mig
böra försvara med några ord. Då jag läste den första paragrafen
i förevarande lag — den lyder som vi veta: »Trolovningen är
sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med
varandra» — så syntes det mig, som om denna paragraf vore
alltför enkel, alltför naken, så att säga, för att stå i naturligt
förhållande till den viktiga handling, som det här rörde sig om.
Jag saknade något här. Jag saknade den fasthet och begränsning,
som jag tycker, att begreppet i detta fall borde hava. Jag tänkte
då för mig själv, att om trolovningsbegreppet skall utformas så

vidsträckt, som här är fallet, så kommer ju under detta trolovningsbegrepp även de allra lösaste förbindelser, ja det kan till och med hända, att kontrahenterna själva icke veta, om de äro förlovade eller ej. Då jag alltså fann begreppet alltför vidsträckt, syntes det mig, att här funnes två vägar att vinna rättelse på. Den ena vägen var den, som anvisats av åtskilliga reservanter och som består i att sammanbinda trolovningen med någon yttre formell handling och göra trolovningens rättsliga verkningar beroende av, huruvida denna handling företages eller icke, och den andra vägen var ju att utan att, så att säga, formbinda trolovningen ändå utforma trolovningsbegreppet genom att i lagtexten insätta lämpliga direktiv och anvisningar för hur trolovningen kunde försiggå. Jag har för min del noga övervägt, vilken väg jag anser vara den riktigaste, och har då kommit till det resultatet, att den sista utvägen är den enda lämpliga. I den motivering, som jag lämnat till min reservation, har jag också sökt giva uttryck för orsakerna härtill.

Det är ju så, att huvudmomentet i trolovningen är själva avtalet. Det är ju, som den föregående talaren yttrade här, den viljeyttring, genom vilken en man och en kvinna lova varandra trohet och överenskomma om att ingå äktenskap. Att då göra ett sådant avtals, en sådan överenskommelses rättsliga verkningar beroende av en yttre form, ringväxling, skriftlig förklaring eller något dylikt, det kan jag för min del icke gilla. Det är enligt min mening att sätta formen framför innehållet, att sätta bisaken framför huvudsaken. Men fränsett det principiellt oriktiga i ett sådant lagskrivande, så skulle detta medföra synnerligen farliga konsekvenser, särskilt för kvinnan. Det är väl bekant, att de allra flesta förlovningarna åtminstone till en början äro hemliga, och hemlighetsfullheten över en stor del av dessa förlovningar fortsätter en ganska lång tid framåt, av orsaker, som jag här icke närmare vill gå in på. Nå, om vi nu formbinda trolovningen vad blir då resultatet i fråga om alla dessa hemliga förlovningar? Jo resultatet blir, att alla dessa hemliga förlovningar falla fullständigt utanför lagen. Två personer hava kommit överens och givit varandra heliga löften, men så kanske mannen efter ett eller annat år finner det vara med sin fördel förenligt att bryta förbindelsen och kanske på ett brutalt sätt övergiver sin trolovade. Hur ställer sig då saken för henne? Jo hon står så gott som fullständigt rättslös. Varför? Jo, därför att hon försummat att vid trolovningens ingående iakttaga en eller annan yttre form. Jag kan icke för min del anse att det finnes någon rättvisa i detta. Det skulle ställa kvinnan i vissa fall värnlös inför förhållanden, som hon sannerligen icke rår för, och detta är enligt mitt förmenande icke någon human lagstiftning.

Däremot anser jag, att även om man icke kan gå denna väg att formbinda trolovningen, så kan det likvisst vara lämpligt att i lagtexten giva uttryck för, hur lagen ändå ifrån sin synpunkt anser det vara lämpligt, att dessa förbindelser ingås, d. v. s. att

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.*

(*Forta.*)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

man utformar lagtexten med vissa direktiv, vissa anvisningar, hur man anser, att från samhällets synpunkt det riktiga förfaringsättet rättsligen bör vara. Jag har därför tillåtit mig, att här framföra en reservation som är så lydande: »Trolovning är slutet, då man och kvinna med vittnen, ringväxling eller eljest bevisligen överenskommit att ingå äktenskap med varandra.» Här är trolovningen icke beroende av någon yttre form. Här är den endast beroende på huruvida det kan förebringas bevisning i det ena eller andra fallet. Ty oavsett om någon yttre form icke kommer fram vid förlovningens ingående, så kan det ändå hända i en massa fall, att den ena eller andra kontrahenten genom brev eller på annat sätt kan bevisa, att trolovningen verkligen är slutet, och under sådana förhållanden kan den parten också göra sin rätt gällande. Jag tror, att denna formulering även ganska nära ansluter sig till de förhållanden, som äro rådande i det verkliga livet, och jag skall be att få läsa upp några rader av min motivering. Jag säger: »Dock tror jag det vore lämpligt om man till paragrafen i dess föreslagna lydelse fogade något direktiv angående lämpliga sätt för trolovnings ingående.

Jag hyser ingen överdriven förhoppning beträffande möjligheten att härigenom leda utvecklingen i önskvärd riktning, men jag anser att ett sådant direktiv här är på sin plats och kan i någon mån bliva gagnande och vägledande.

En erinran i denna form synes mig medföra samma nytta, som vissa motioner avse att vinna genom att förbinda trolovningsavtalet, utan att äventyra deras rätt, vilka i främsta rummet behöva lagens skydd», d. v. s. kvinnan.

Nu kan man naturligtvis icke neka till, att de förhållanden, som här framhållits, äro riktiga. Kvinnorna komma genom denna förbindning av trolovningen i en farlig ställning. Men, säger man, detta skola vi försöka bota på ett annat sätt, och detta söker man göra på det sättet, att man i § 8 av promulgationslagen sätter in en bestämmelse, som skall skydda kvinnan. Genom denna bestämmelse blir hon emellertid skyddad, endast i det fall att hon under trolovningen blivit rädd med barn, medan hon i alla andra hänseenden, beträffande svårigheter och förluster, som hon kan hava åsamkat sig på grund av sin trolovning, fortfarande står rättslös. För övrigt kan det ifrågasättas, huruvida det kan vara riktigt att undanskjuta en bestämmelse av den viktiga principiella innebörd, som det här är fråga om, till en promulgationslag, till en så att säga ren övergångslag. Det kan jag för min del icke finna.

På grund av vad jag sålunda anført ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig vid 1 § fogade reservationen.

Herr Schotte: Herr talman! Jag begärde ordet för att med några ord motivera den ståndpunkt, som lagutskottet intagit med hänsyn till den nu föredragna 1 §.

Det är, som kammaren funnit av utskottets betänkande, åt-

skilliga motionärer, som yrkat, att trolovningens laga verkningar skola göras beroende av, att en eller annan yttre form iakttagits, varigenom dess förhandenvaro skulle konstateras. Lagberedningens ståndpunkt och uppfattning av trolovning är ju däremot, att trolovning skall kunna slutas formlöst och också formlöst brytas. »Ett huvudsyfte med trolovningen är», säger lagberedningen, »enligt den hos oss sedan länge härskande åskådningen, att den skall bereda personer, som ämna taga varandra till äkta, tillfälle att under ett mera otvunget, av konventionella hänsyn mindre bundet umgänge lära närmare känna varandra.»

Det har inom utskottet icke hysts mer än en mening därom, att en formbindning av trolovningen är olämplig; och den föregående ärade talaren har ju också med styrka framhållit, att det skulle vara synnerligen olämpligt och riskabelt för kvinnan, om man vidhölle de gamla bestämmelserna eller utarbetade nya sådana, i anslutning till vår gällande lag om viss form för trolovnings ingående. Däremot har ju såväl den föregående talaren som talaren på Stockholmslänsbänken uppträtt för och i avgivna reservationer hävdad att ett visst offentliggörande av trolovningen borde ske för att lagens rättsverkningar skola inträda eller att åtminstone ett direktiv för trolovningens ingående borde inflyta i lagen.

Vad först beträffar den av herr Petersson i Lidingö villastad angivna reservationen, så har han utgått ifrån, att man borde följa »den allmänna uppfattningen», som han anser vara den, att trolovningen skall göras kunnig för utomstående, att den skall eklateras, som man i dagligt tal uttrycker det. Man måste emellertid säga sig, att en dylik eklatering, ett dylikt offentliggörande visst icke är någon undantagslös regel. Denna eklatering är en plägsed inom åtskilliga klasser och inom vissa kretsar närmast de »högre» och mera burgna; men man kan icke säga, att så är regel beträffande den stora allmänheten, särskilt på landsbygden. Den föregående talaren har ju också med styrka framhållit, att den hemliga trolovningen är ytterst vanlig. Jag tror därför också, att lagberedningen bättre givit uttryck för »den allmänna uppfattningen», då den anser att lagstiftningen bör läggas på en sådan grund, att den avstår från alla försök att åstadkomma ändrade seder och bruk på detta område. Lagstiftningens uppgift lär allena vara att se till, i vilken utsträckning trolovningsavtalet, sådant det faktiskt förekommer i det dagliga livet, bör utrustas med lagliga verkningar.

Jag kan icke biträda herr Peterssons i Lidingö villastad uppfattning, att det här huvudsakligen skulle vara av lagtekniska skäl, som man på detta sätt ville definiera trolovningsbegreppet och därunder inbegripa sålunda även de hemliga trolovningarna. Man har i stället gått efter seden på detta område och icke velat bryta mot denna sed; de hemliga förlovningarna äro, som känt, synnerligen vanliga.

Den nämnda ståndpunkten, att trolovning skall kunna slutas

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

formlöst, intager också, som lagberedningen påpekat, den moderna rätten överhuvudtaget. Där anses allmänt, att en överenskommelse att ingå äktenskap med varandra är giltig oberoende av avtalets egenskap att vara hemligt eller icke. Så är förhållandet med den engelska, den tyska och den schweiziska rätten. Och det finnes utan tvivel fall, när hemlighållandet av trolovningen är icke blott önskvärt för bägge parterna utan t. o. m. kan vara för dem ett nödtväng. Ett hemlighållande kan vara påkallat av fullt berättigade intressen, och det torde vara fäfängt att söka, på sätt som de bägge reservantgrupperna gjort, vrida utvecklingen i detta hänseende tillbaka. Det är uppenbart, att kvinnan som den svagare parten skall i det stora hela komma i sämre ställning, om hemlig trolovning icke skulle medföra några rättsverkningar. Och det är alldeles otvivelaktigt, att, även om man föreskreve några sorts former för trolovningsbegreppet, skulle det vara synnerligen svårt att så forma det, att icke misstag ofta skulle förekomma, på vilka kvinnan bleve lidande. Vill man från trolovningsbegreppet avskilja de hemliga äktenskapsavtalen, så torde man ställas i valet mellan att verkligen påbjuda en viss form för förbindelsens kungörande eller också meddela stadganden av annan lydelse av den art, att man i allmänhet måste säga, att de måste medföra stor osäkerhet i tillämpningen. Bägge utvägarna äro således lika otillfredsställande.

Hur man än ser saken, invecklar man sig i allt större och större svårigheter, ju mer man tänker sig att, direkt eller indirekt, fordra en form för trolovnings ingående. Förslagen från Kungl. Maj:ts och från utskottets sida intaga en klar och med förhållandena, sådana de gestaltat sig i det verkliga livet, överensstämmande ståndpunkt; och det är också den ståndpunkten, som vunnit uttryck i lagberedningens betänkande. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag till 1 §.

Herr Lindman: Vi stå idag vid behandlingen av ett lagförslag, som är av en oändligt ingripande betydelse för hela vårt samfundsliv och som kommer att medföra verkningar för långa tider framåt. Det är då icke underligt, om en var går med en viss tvekan till att bedöma detta lagförslag, och särskilt därför, vill jag säga, att vi här fått oss förelagt till bedömande ett betänkande från lagutskottet för ett par dagar sedan, åtföljt av ett stort antal reservationer. Jag har icke räknat dem, men det lär vara mellan 40 och 50 stycken. Detta skall nu av riksdagens båda kamrar bedömas för att avgöras efter ett studium under två dagar. Väl är det sant, att man haft den kungl. propositionen, att man haft lagberedningens förslag, lagrådets yttrande och så vidare. Men i alla fall, såsom betänkandet föreligger hade det efter min uppfattning varit mycket önskvärt, om kamrarna haft tillfälle att något längre tänka på denna sak. Jag vill också säga, att jag kan icke annat än skänka mitt erkännande åt den tvekan som gör sig gällande då man säger: varför ha vi icke fått se de utlåtanden

av domkapitlen som förelegat? Det synes mig, att när man inhämtat utlåtanden från sakkunniga myndigheter, i detta fall domkapitlen, låt vara i en ganska inskränkt omfattning, men dock utlåtanden, så böra väl dessa utlåtanden av de sakkunniga myndigheterna i någon form åtminstone komma till riksdagens ledamöters kännedom. Det finnes ju icke någonting därom i den kungl. propositionen, och det som i övrigt framkommit utöver vad utskottsbetänkandet innehåller, tvivlar jag på, att annat än ett litet fåtal av riksdagens ledamöter haft tillfälle att taga kännedom om.

Nu emellertid stå vi vid behandlingen av lagförslaget. Det är nödvändigt att taga ställning. För min del får jag säga, att jag är beredd att biträda detta lagförslag, dock under förutsättning att vissa reservationsvis framförda yrkanden från det parti jag tillhör verkligen komma att bli införda i lagen. Sälunda vill jag säga, att om tankegången är den, att man skall försöka fatta beslut i de båda kamrarna av olika innebörd och sedermera sammanjämningsvis få fram somligt å det ena och somligt å det andra hållet, så vill jag redan nu ha uttalat, att det är vissa av dessa reservationer från högern i denna kammare och i första kammaren som jag anser måste betraktas såsom oefftergivliga.

Nu skall jag icke heller liksom de föregående talarna ingå på någon principdebatt om denna lag. Då jag emellertid tillkännager min standpunkt, att jag kan biträda lagförslaget i stort sett, så tjänar det ju icke heller någonting till att så göra. Jag skall därför endast nu uttala mig om detta stadgande i lagförslagets 1 kap. 1 §, som egentligen är vad vi nu skulle behandla. Jag vill då säga, att jag icke kan förstå annat än att den reservation som är framförd av lagutskottets ordförande har min starka sympati. Och det säger jag därför att jag anser, att det just är för kvinnans skull som det är nödvändigt att giva något starkare bindande former åt trolovningen och icke låta den vara så lösliq som den i lagförslagets 1 § föreslagits av Kungl. Maj:t och vilket förslag omfattas av lagutskottet.

Det har anmärkts i utskottets betänkande, att man kan säga, att det finns dock fall, när det kan vara både berättigat och rimligt, att en dylik trolovning kan få hållas hemlig, och jag erkänner, att så i vissa fall verkligen kan vara fallet. Det är emellertid lätt att avhjälpa med begagnande som utgångspunkt herr Peterssons i Lidingö villastad reservation allenast genom ett enkelt tillägg, att även en skriftlig överenskommelse kan få den verkan som tillmåtts offentliggörandet. Det är för övrigt icke något främmande för vår lagstiftning, ty den formen finns ju redan nu, nämligen bestämmelsen om ett skriftligt avtal och dess verkningar.

Jag skulle således, herr talman, vilja be att få yrka, att § 1 måtte erhålla följande lydelse: »Trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra och gjort denna överenskommelse kunnig eller ock skriftligen sig förbundit.»

Med herr Lindman förenade sig herr Söderberg i Hobbarn.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Såvitt jag förstår är det lagförslag, som nu föreligger till kammarens behandling, ett mycket gott förslag. Ju mer jag lyckats tränga in i detsamma, desto klarare har det stått för mig, att det skulle vara en verklig vinst för vårt folk att införliva det med sitt rättssystem. Det må därför tillåtas mig uttala den förhoppningen, att de diskussioner, som i dag förekomma i bägge kamrarna, skola leda till det goda resultatet, att lagutskottets förslag blir i huvudsak antaget.

Det är visserligen sant, som den föregående ärade talaren sade, att det är många reservationer som medfölja betänkandet, men jag ber herrarna att icke av reservationernas mångfald draga den slutsatsen, att här skulle föreligga lika många anmärkningar mot väsentliga delar av förslaget. Genomläser man dessa reservationer, skall man tvärtom finna, att större delen avse mera oväsentliga frågor, och jag är övertygad om att nästan alla reservanter önska, att dock denna lag med en eller annan jämkning måtte av riksdagen antagas.

Här har under denna principdebatt framställts en del anmärkningar mot förslaget andas och allmänna läggning. Till belysning av den kritik, som sålunda framförts, skall jag bedja att få erinra om att enligt en talares mening, det här förslaget skulla vara alldeles »blottat på etik». Detta ganska djärva uttalande sökte den ärade talaren stödja bland annat genom framhållande av, att enligt förslaget icke vidare skulle förekomma någonting som kallas »varning» till makar som äro oeniga, utan för att sådana skulle vinna skilsmässa skulle i stället för *varning* användas *medling*, vilket uttryck förde den ärade kritikerns tankar till förfarandet vid hästbyte. Om jag förstår den ärade talarens mening rätt, skulle således, om en stackars hustru har att dragas med en supig man, som pinar och misshandlar henne dag och natt, och hon vill bli skild från honom, det vara i sin ordning, att högvärdiga prästerskapet betraktar denna kvinna som en felande människa, vilken till råga på sina olyckor också bör av statens myndigheter mottaga en varning. Jag anser detta vara tillräckligt för att bevisa arten av den kritik, som här i dag har förekommit. Jag tror, att den dömer sig själv, och jag är övertygad om att förslaget icke har något att frukta därav.

Vad nu särskilt beträffar den paragraf som hittills är föredragen, så har lagutskottets ordförande mot den avgivit en reservation. Denna reservation går ut på, att de s. k. hemliga förlovingarna icke skulle räknas såsom verkliga trolovningar. De skulle visserligen icke fränkännas all rättskraft, ty den ärade reservanten har riktigt insett, att det skulle vara hårt mot de barn som äro frukter av en hemlig förbindelse, om de skulle gå miste om de rättigheter som tillkomma barn, avlade i öppen trolovning. Och därför har han i promulgationslagen velat infoga en bestämmelse, att barn, avlat i hemlig förloving, skulle åtnjuta äkta barns rätt. Så långt är allt gott och väl. Men jag vill fråga:

hur går det med mödrarna till dessa barn? De synas ej kunna påräkna samma välvilliga intresse från den ärade reservantens sida. Enligt nu gällande lag har en kvinna, som under hemlig trolovning hävdats av mannen, rätt att bli förklarad för dennes äkta hustru och åtnjuta därmed vissa rättigheter. Lagutskottet vill avskaffa denna bestämmelse och i stället införa en skadeståndsrätt för kvinnan. Men nu kommer den ärade reservanten och vill så gott som alldeles avskaffa även skadeståndsrätten för en hemligt trolovad kvinna. Hon skulle visserligen fortfarande åtnjuta vissa förmåner för det fall att fästmannen avlidit; då skulle hon hava rätt till underhåll av stärbhuset. Men om fästmannen lever, skulle hon stå alldeles rättslös. Jag vill då fråga: finnes det något rimligt skäl att ställa henne sämre, när fästmannen lever än då han avlidit?

Jag tror för min del, att kammaren gör klokt i att vid denna punkt följa utskottet. I själva verket synes det mig vara något synnerligen tilltalande i att inleda en lag om ett så viktigt ämne som detta med en paragraf, som öppet proklamerar att tro och loven är det väsentliga i ett dylikt avtal, även om de icke åtföljas av ringväxling, lysningspresenter eller lysningskalas. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen *D. Persson* instämde häruti.

Herr Gustafsson i Örebro: Jag har såsom lagutskottsledamot haft skyldighet att ägna direkt uppmärksamhet åt det genomgripande lagförslag, som vi i dag behandla, och jag har därvid funnit, att det har obestriddliga förtjänster. I mångt och mycket kan man säga, att det är av behovet påkallat. Det är givet, att de gamla lagformer, som finnas från 1734 års lag, skola vara föråldrade och antikverade, så att de nu ej äro tillämpliga på våra förhållanden, något som tydligen en var som följt med seder och bruk, också erkänner.

Om jag således anser, att lagförslaget bör av riksdagen antagas, följer icke därav, att jag i allt gillar det förslag, som lagutskottet framställt. Stannar jag då vid den första paragrafen, som nu är föredragen, kommer jag till det resultatet, att denna paragraf, sådan den av lagutskottet är avfattad, kan åtminstone icke tilltala mig, och jag kan sålunda icke följa lagutskottet på denna väg. Jag har biträtt den reservation, som är avgiven av lagutskottets ärade ordförande, och kan icke finna annat än att denna reservation är lagd på sådant sätt, att därigenom allan rättfärdighet skall vara uppfylld.

Man talar så mycket om hemliga trolovningar, och en reservant, herr Pettersson i Bjälbo, säger i motiveringen till sin reservation: »Med hänsyn till den så ytterst vanliga hemliga förlovingen» etc. Ja, jag känner icke till, hurudana förhållandena äro i den trakt, där herr Pettersson i Bjälbo bor, men skall jag döma efter den ort, jag närmast har kändedom om, äro dessa hemliga

Ang. lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

förlovningar icke så allmänna, som han påstår. Jag tror, att de höra hemma mera i romanerna än i verkligheten. Jag vill icke förneka, att det kan inträffa sådana förhållanden, att en förloving av kontrahenterna bör hemlighållas, och då det kan vara ömtåliga förhållanden, men man kan nog finna bestämmelser, så att även dessa förlovningar kunna medföra rättsverkningar.

Jag kan icke finna annat än att dessa s. k. hemliga förlovningar, som herr Pettersson i Bjälbo syftar på, äro sådana, som uppkomma genom att vid ett tillfälle någon ungdom löst framkastar sådana ord, som att »vi tänka gifva oss» eller någonting dylikt. Att ett sådant löst uttalande skulle medföra de rättsverkningar, som med lagen avses, det tycker jag är att gå något för långt.

Det är kanhända förmätet av mig att göra anmärkningar mot reservationen då en ganska styv jurist även varit med om densamma men jag undrar likväl, om den lagtext, som herr Pettersson i Bjälbo avfattat, kan vara riktig. Det heter i denna paragraf, som denne föreslagit: »Trolovning är slutet då man och kvinna med vittnen, ringväxling eller eljest *bevisligen* överenskommit att ingå äktenskap med varandra» Ja, man talar om ringväxling men om ett par personer, en man och en kvinna, bära ringar, utan att givit tillkännan anledningen är det något egentligt bevis? Jag tror likväl att det kan gå för sig att omskriva texten, så att den blir mera tydlig.

Emellertid, med den mening och de åsikter, jag har, finner jag, att jag måste yrka avslag på lagutskottets hemställan i § 1 och ansluta mig till den av lagutskottets ordförande avfattade och av mig biträdda reservationen. Men jag skall även säga, att jag mycket väl kan vara med om det tillägg till reservationen, som herr Lindman nyss framförde. Tager man detta, tror jag, att alla och en var kunna erkänna, att de hemliga förlovningarna, som man här vill skydda — och det är ju kvinnan i de flesta fall det här gäller — äro under tak. Jag slutar sålunda med att få yrka bifall till herr Peterssons i Lidingö villastad reservation med det tillägg, som herr Lindman föreslagit.

Herr Tengdahl: Herr talman, mina herrar! Jag vill blott göra mig skyldig till några små anmärkningar, som tilläventyrs kunna synas småaktiga, men som bottna i den kanhända egendomliga uppfattningen, att lagar böra vara skrivna så, att de förstås icke blott av dem, som skola döma, utan även av dem som eventuellt skola dömas efter desamma. Det är ju gott och väl, att juristerna själva, om också med nöd, förstå vad de skrivit. Även de torde dock medgiva, att det är icke alldeles oviktigt — jag vågar icke uttala mig mera positivt — att den stora allmänheten åtminstone icke hindras av lagens obegriplighet att *läsa* lagen, detta till eventuellt undvikande av, att andra skola behöva läsa *lagen* för dem. Detta är så mycket viktigare, om man rör sig på ett område, där den gängse uppfattningen hos måhända icke få ej

är tillräckligt vaken eller till och med sedan långliga tider måhända mer eller mindre står i opposition mot lagstiftningen.

Jag opponerar mig då först mot vissa egendomliga satsbyggnader, såsom att sätta en skenbar bisats först med semikolon efter, så huvudsatsen och sist följsatsen, t. ex. i § 3 första stycket:

»Har kvinnan under trolovningstiden blivit rådd med barn av mannen» och så semikolon; »brytes likväl trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill» — där hade man som konsekvens i galenskapen väntat sig ett nytt semikolon — »give han henne skäligt skadestånd».

Ingen människa i detta land utom lagutskottet och dess tillskyndare skriver på det sättet.

Vad menas för övrigt med att en trolovad blivit rådd med barn? En vanlig människa kan absolut icke förstå det. Säkerligen blir en trolovad ofta rådd av sin »andra hälft» till ett eller annat — vanligen väl med goda ord, mera sällan med tråtor och väsen. Men att bliva rådd med *barn* övergår säkerligen de flestas förstånd, även om den ena parten skulle hava burit sig så illa åt, att den andra känner sig *förrådd*.

Mycket bättre än det nu avhandlade skrivsättet är ett sätt, som man ibland får se, och som går ut på, att förutsättningen varunder en brottslig handling sker, den brottsliga handlingen och straffet angivas i var för sig fristående meningar. Det är en konstruktion, som nog rätt ofta förekommer.

Med detta har jag icke velat säga, att icke juristerna hava rätt att röra sig med lätthanterliga och lättfattliga facktermer, men då skola de också vara lättfattliga och icke av den beskaffenhet, att de sannolikt voro otidsenliga redan 1734. Över huvud taget får man det intrycket, att denna lag — om också icke värre än åtskilliga andra — språkligt är ett oäkta barn mellan 1734 års uttryckssätt och nutidens — saknande den must och den flykt, som ofta finnes över det gamla uttryckssättet, utan att hava nått den klarhet och lättfattlighet, som vår tid kräver.

En egendomlig konstruktion, som alltför ofta användes, är hänvisningen »efter ty där och där sägs». Detta är ett sådant uttryck, som en vanlig enkel människa snubblar på. Gå ut på gatan och fråga en poliskonstapel, som väl i allmänhet har tagit underofficersexamen, om han förstår denna konstruktion, och han skall stå handfallen! Jag försökte i dag med tre spårvagnskonduktörer. Jag gav dem en paragraf till genomläsning och frågade dem sedan särskilt, om de förstätt betydelsen av uttrycket »efter ty i den och den paragrafen säges». Nummer ett svarade: »Det vet jag inte». Nummer två sade resolut: »Det där är inte svenska», och nummer tre utlät sig mycket fult — jag hoppas herr talmannen ursäktar, att jag citerar det: »det vete tusan». För en vanlig människa är »efter» en preposition, som är motsatsen till »före» och »ty» är en förbindande och förklarande konjunktion, såvida man icke avser verbet »ty», t. ex. i uttrycket »ty sig till någon». Men sammanställningen »efter ty där och där sägs» begripes icke av

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

en vanlig enkel människa. Saken vore ju lätt avhjälpt, genom att man i stället skreve »såsom där och där sägs».

I 2 kap. 9 § säges:

»Äktenskap må ej slutas mellan *dem, av vilka*» etc.

En så hemskt tung konstruktion kan icke tänkas använd av en person med normalt språköra.

I § 11 samma kapitel förekommer en egendomlig konstruktion, gående ut på att något icke får ske, om ett visst förhållande icke är för handen. Det är en konstruktion, som i allmänhet undviks. Uttrycket »med mindre icke» ser ut som två negationer och verkar i hög grad förvillande. I stället för uttrycket »med mindre» kan man hjälpa sig med uttrycket »endast om». Den dryftande paragrafen lyder:

»Kvinna, som varit gift, må ej inom tio månader från äktenskapets upplösning ingå nytt gifte, med mindre hon icke är havande från tiden före upplösningen» etc.

Jag har talat med flera personer, däribland präster, och de säga, att de äro ytterst tveksamma om vad som enligt denna paragraf är tillåtet eller vad som är förbjudet.

I 4 kap. 9 § användes »förty» i ett ovanligt sammanhang. Nu för tiden användes detta ord mycket sällan på detta sätt. Någon gång får man däremot se uttrycket »icke förty».

I 5 kap. 6 § talas om »skadestånd efter ty med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt». En vanlig människa säger: »skadestånd av med avseende på det eller det skälig storlek» eller något dylikt.

6 kap. 10 § lämnar oss i ovisshet om, huruvida vid det sorgliga fallet, att makar övergå till våld emot varandra, den misshandlade eller den misshandlande äger rätt att fordra skillnad. Paragrafen lyder:

»Stämplar ena maken mot den andres liv, eller förrövar han grov misshandel mot andra maken, äge den make rätt till skillnad i äktenskapet».

Det står icke »den maken». Jag har i dag talat med framstående jurister, som erkänt, att detta var mycket illa skrivet, men de säga, att man får låta sammanhanget avgöra, vad meningen är. Men man skall väl icke rätta sig uteslutande efter sammanhanget, utan även fästa litet avseende vid stiliseringen.

6 kap. 15 § talar om fall, då hustrun själv »råder sitt gods». En vanlig människa säger »råder över». Icke råder väl lagutskottets ordförande sin villa på Lidingön, utan han råder väl över den, misstänker jag.

I lagen angående införandet av den nya äktenskapslagen talas om »lönskaläge, därå sedan fästning följt». Det vore väl rätt egendomligt, om icke nutida lagstiftare skulle kunna finna lämpligare och lättfattligare uttryck. Jag frågade i dag några personer med vanlig folkskolebildning och litet till, vad de trodde, att setta innebär. Den förste svarade ingenting; han bara ruskade då huvudet. Den andre sade: »Lönskaläge måste vara något all-

deles märkvärdigt läge; och fästning — det är väl Långholmen.» Den tredje förklarade, att det var väl fråga om något brott, som kunde draga med sig arrest. Härefter gick jag till Nordisk familjebok, denna guldgruva för oss alla okunniga. Där fick jag då klart för mig, vad lönskaläge är. Egentligen skall det beta löskaläge, vilket väl är ännu en nyans obegripligare. Värre var det med uttrycket fästning. I den nya upplagan står det: »Fästning: *juridik*; se trolovning». När jag gick till gamla upplagan — den nya har nämligen icke hunnit så långt — stod där: »Trolovning: *juridik*; se fästning».

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ja, herr talman, detta är blott en obetydlig axplockning.

Jag kan naturligtvis icke ha något yrkande. Mitt hopp ställes till en framtid, då vi, som äro här församlade, för länge sedan förenats med moder jorden; en tid då till följd av ändrad undervisning även juristerna ha lärt sig att skriva svenska. Jag har bara velat hävda min mening, att juristerna icke ha något privilegium framför alla andra att skriva ett språk, som ingen förstår.

Herr Lindhagen: Jag begärde ordet i anledning av herr Lindmans yttrande och även i anledning av vad herr Rydholm anförde. Herr Lindman förmenade att denna lagstiftning var oändligt ingripande på våra förhållanden och det vore därför skäl att se noga upp med densamma. Jag tror, att herr Lindman icke har tillräckligt satt sig in i saken. Det förslag, som nu ligger före, är i själva verket icke oändligt ingripande, utan vad som kan synas så är absolut lika med gällande lag och praxis. Det är mera en sammanfattning av rättsregler, som icke blivit kodifierade, och ett fullständigande av normer, om vilka man förut inte vetat, hurudana de egentligen skulle i allo vara. I detta avseende kan saken vara viktig nog, men jag tror, att i all synnerhet alla dessa reservationer, som herr Lindman talade om, röra sig mera på ytan av tingen. Det väsentliga och bestående är detsamma som förut, och även om det skulle vara något märkvärdigt nytt i förslaget, fortsätter nog livet att gå sin gilla vanliga gång i alla fall vid sidan av lagarna. Med denna utgångspunkt och föreställning, att dessa reservationer från olika håll vore någonting så oändligt ingripande, strök herr Lindman redan i förskott ett streck över alla förnuftiga och lojala sammanjämningsförslag, och förklarade, att vissa av dessa punkter äro så ofantligt viktiga, att därpå kan det parti herr Lindman tillhör alls icke ge något avkall, utan, menade han väl, då må förslaget hellre falla. Ja, där se vi, herr talman, hur även i sådana här allmänt mänskliga angelägenheter partilivet trycker alldeles för mycket sin ensidiga och neddragande prägel på åskådningssättet. Jag tror inte, att herr Lindman skulle funnit alls något märkvärdigt i dessa delar av förslaget, om icke från en och annan ledamot av hans parti avgivits en reservation emot det, och då har han tänkt: »Det här är en partifråga»; och så gör man ett nummer av det, och om man väl gjort ett politiskt nummer av en sak, så går det inte alls att avveckla den på ett lojalt

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

och sakligt sätt, utan då skall för den skull exempelvis detta lagförslag, varpå det nedlagts så mycket arbete, på så lösa boliner, som herr Lindman kastade ut till kammaren, gå om intet.

Nu vill jag däremot ge herr Lindman rätt i att det hade varit bättre, om kammarens ledamöter fått längre tid på sig, och det kanske därför var oriktigt att man icke begärde, att detta betänkande skulle ligga på bordet till en senare dag till om onsdag t. ex. Men den till i dag utsatta behandling är nu en olycks-händelse, som man inte kan vidare förebygga.

Vad åter angår det förhållandet, att domkapitlens utlåtanden icke återgivits, vill jag säga, att de synas mig gärna kunnat befordrats till trycket. Men dessa utlåtanden har man lika väl som andra inkomna utlåtanden tagit hänsyn till under sakens behandling, för att nu inte tala om de petitioner från kvinnorna, som icke fått yttra sig här i denna sal men som saken dock särskilt rör vilka det i synnerhet varit lämpligt, att ha fått kännedom om — men inte ens dessa petitioner äro avtryckta. Är det några av dessa utlåtanden som fått en särskild honnör, så är det domkapitlens utlåtanden, ty det återgavs ofta i lagutskottet vad domkapitlen sagt och utdrag därav äro även ordagrant återgivna i utskottets betänkande icke endast utlåtandena reciterades utan också domkapitlens förhandlingar. Av alla utomstående, som behandlat denna angelägenhet, har man kanske tagit mest hänsyn till domkapitlen vid sakens behandling.

Jag kommer nu till själva saken och det oeftergivliga, som skulle ligga i en omläggning av § 1. Herr Lindman betonade tvärsäkert, att det var för kvinnornas skull och för att skydda dem, som han gjorde sitt yrkande. Det må då påpekas, att de kvinnor från olika läger, som uttalat sig i ämnet, haft en hel del olika förslag till ändringar, men i just denna punkt har ingen enda av dem gjort någon erinran, och då tror jag att vi också kunna nöja oss därmed. Jag tror icke, att herr Lindman kan sägas vara speciell målsman för skyddandet av kvinnorna i detta fall mer än de själva.

Men i alla fall är denna sak principiellt mycket viktig. Praktiskt tror jag, att det inte betyder mycket, hur man skriver, utan livet går nog sin gång ungefär som förut: man förlovar sig på samma sätt som tillförne och slår inte upp lagboken utan gör en konst i vad där står. Men principiellt har saken en ganska stor vikt; alla viktiga principer är det bra att slå fast — i synnerhet när de komma som motto på en lagstiftning i dess första kapitels första paragraf — därför att det innebär en vägledning, som kan bli fruktbarande även för framtiden. Striden härvidlag har sin orsak däri, att man vill göra gällande, som herr Rydholm sade, att det inte är någon etik i lagförslaget. Det sade han kanske bara därför att domkapitlen inte hade hörts, men någon etik kan väl finnas även utan att domkapitlens utlåtanden blivit avtryckta, ty en sådan brist på resurser ha vi inte här i Sverige ändå, herr Rydholm, så att vi inte skulle kunna få fram någon etik i ett lagför-

slag utan att auktoritativt i allt blint följa domkapitlens utlåtan- den. Men de ha, som jag här påpekat, fått göra sig gällande, det har tagits mycken tillbörlig hänsyn både vid lagförslagets utar- betande och inom lagutskottet till vad domkapitlen sagt. Herr Rydholm anförde, att i förevarande bestämmelse icke heller skulle ligga någon etik, utan att det skulle vara rena formalbestäm- melser. Där ser man, hur olika uppfattningarna kunna vara. Vi, som biträtt det kungliga förslaget, ha gjort det just därför att vi trott att det låge en mycket stor etisk grundsats i den av de kommitterade från alla tre länderna föreslagna formuleringen av denna paragraf. Det är riktigt, att de gått något över de nuva- rande formalbestämmelserna, sådana de utvecklats genom praxis. Men genom att de gått över detta, ha de enligt min upp- fattning just i denna paragraf lagt grunden till någon etik, som kan vara värd att taga vara på. Det är nämligen uttalat helt enkelt det, utan allt smussel med formaliteter och utan alla de möjligheter, som detta kan erbjuda, att smyga sig undan, att tro och loven i detta fall är i och för sig det avgörande. Det är klart, att när avtalet skall göras gällande, beror det på om det kan bevisas, att en sådan tro och loven har givits, och om då den ena kontrahenten nekar och det inte finns någon bevisning, kan det hela gå i stycken. Men denna bevisning kan avvägring genom ett blott erkännande. Den formulering, som herr Pettersson i Bjälbo givit i sin reservation, är ju egentligen ingenting annat än den, som står i själva lagförslagets § 1. Saken är bara den, att han givit sig in på att ge en formel för hur man vid lagtill- lämpningen bör gå tillväga för att få saken bevislig, under det att i den föreslagna lagtexten med rätta endast står fastslagen den sanningskärnan, att i detta fall skall tro och loven gälla. Jag tror, att det särskilt i detta avtal med sitt övervägande andliga innehåll måste anses vara ett framsteg i kultur, att fastslå rege- ringens förslag.

Nu talar man också ofta om att gamla nationella värden bära tillvaratagas. I detta avseende vill jag erinra, att förslaget innebär ett återupptagande just av en gammal skandinavisk rättsåskådning, i all synnerhet på äktenskapets område, men för övrigt i de gamla skandinavernas hela rättsväsende, att ett formlöst avtal är avgörande och ingenting annat.

Vi skola nu också erinra oss, att nyligen av riksdagen anta- gits en lag om förmögenhetsrättsliga avtal, där man har försökt att komma till rätta med den formella rättsskipningen genom att stadga, att även förmögenhetsrättsliga avtal icke äro bindande, såvida de icke överensstämja med rätt och billighet samt tro och heder över- huvudtaget. Med andra ord, man har fått fram en helt ny etisk princip även på det förmögenhetsrättsliga området, och den har redan antagits. Skulle nu, då vi gå att lagstifta om ett avtal på det rent andliga området, icke följas denna allmänna regel och här tillämpas samma princip, som vi varit ense om att införa på det andra lagstiftningsområdet?

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

Vidare är det förresten så, att en föreskrift om ett kungörande av förlovning strider mot plägsed, ty det är en mängd förbindelser som ingås hemligt, därför att kontrahenterna vilja vårda detta avtal, åtminstone till en början, som någonting, som endast vidkommer dem, och vidare är det många fall, där vederbörande icke våga göra avtalet kunnigt, därför att yttre inflytelser skulle resa sig mot avtalet på ett obehörigt sätt. Jag tror, att herr Gustafsson i Örebro, som nyss talade om för oss, att hemliga förlovningar blott förekomma i romanerna, måste medge, att detta påstående säkerligen strider mot världshistoriens tusenåriga erfarenhet. Men varför har han då kommit till det resultatet? Jo, därför att han är inregistrerad i ett parti, som nu fått till åliggande att tycka, att ett kungörande är oeftergivligt, och för att fullfölja ett sådant föreläggande tvingas man mången gång till och med att ställa verkligheten upp och ned. Jag tycker verkligen, att partilivet skulle kunna lägga litet band på sina utsvävningar, som det här tycks vara frågan om.

Nu vill jag också på tal om vad som skyddar kvinnorna bäst, säga att, om — som jag tror, att vi allesammans kunna erkänna — förlovningar fortfarande komma att ingås på samma sätt som hittills, i det att man ger sitt löfte och icke frågar efter lagen, är det klart, att om lagen fastslår detta löfte såsom bindande i och för sig blir kvinnan bättre skyddad — åtminstone lika mycket och enligt min uppfattning i högre grad — än om det stadgas att löftet icke blir bindande annat än om det lyckas kvinnan att få det på något sätt offentliggjort.

Jag skall också tillägga en annan synpunkt, som inom lagutskottet fick ett erkännande även från högerhåll, och det är, att detta kungörande, denna vana att kungöra som många vilja lagfästa, är ett bruk bland de förmögnare samhällsklasserna, där man kungör och med en del festligheter firar förbindelsen, som i de klasserna ofta för endera parten medför förmögenhetsrättsliga fördelar. Men hos folket i allmänhet är däremot ett sådant kungörande med förlovningsfester och annonserande i tidningarna och annat dylikt framträdande icke vanligt, åtminstone är det icke så på många håll. Nu skall man väl inte inviga Sveriges nya civillag med ett sådant motto i dess första paragraf, att med fog kan göras gällande, att den blir, som man ibland travesterat det, en Sveriges rikets lag i stället för att bli ett uttryck för hela folkets åskådningssätt. Detta åskådningssätt är, att förlovningar skola ingås på tro och loven utan formaliteter. Då kap. 1 § 1 enligt min uppfattning är ett stort framsteg i lagberedningens förslag, ber jag att få anhålla, att kammaren utan vidare, utan partihänsyn måtte biträda detsamma.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet med anledning av det yrkande, som framställts om ett tillägg till min reservation i denna punkt. Herr Lindman har yrkat, att orden »eller ock skriftligen sig förbundet»

skulle tilläggas. Att detta icke kommit med från början, beror helt enkelt därpå att skriftliga trolovningar såsom jag förut sagt, så alldeles kommit ur bruk, att man praktiskt taget icke har att räkna med några skriftliga förbindelser därutinnan. Emellertid har jag ingenting emot, att detta tillägg göres, och det så mycket mindre, som förslaget därigenom kommer i än närmare överensstämmelse med gällande lag, som ju tillåter ett dylikt sätt för trolovnings ingående. Jag skall alltså i denna del förena mig i det yrkande, som herr Lindman framställt, varigenom vi på denna sida komma att gå fram med ett enhetligt yrkande. Jag gör det så mycket hellre, som jag tror, att samma yrkande kommer att framställas inom första kammaren.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Då jag har ordet, önskar jag att i anledning av herr Petterssons i Södertälje anmärkning emot den föreslagna lydelsen av § 8 i promulgationslagen redan nu få nämna, att den brist i denna paragraf, som han talat om, kommer att avhjälpas genom det tillägg till samma paragraf, som jag förut omnämnt och som skall av mig föreslås, när vi en gång i handläggningen kommit dit. För närvarande torde anledning ej föreligga att närmare ingå på denna fråga.

Jag får alltså förena mig i det yrkande ifråga om ordalydelsen av denna paragraf, som herr Lindman framställt.

I detta yttrande instämde herrar *Rydholm* och *Hellberg* i Ljungskile.

Herr Räf: Herr talman! Jag har icke hört någon framställa flera anmärkningar mot föreliggande lagförslag än just herr Tengdahl, som nyss hade ordet, och jag väntade nästan, att han i anledning av dessa sina många anmärkningar skulle yrka avslag på lagförslaget ifråga. Men antagligen ansåg han, att anmärkningarna icke voro av den betydelse, att de kunde uppbära ett sådant avslagsyrkande, och det kan hända var flera, som delade hans uppfattning i detta avseende.

Jag har också haft många anmärkningar att göra emot lagförslaget, ända sedan Kungl. Maj:ts proposition lades på riksdagens bord. Jag har också försökt sätta mig in i saken och har därför använt hela den tid, som varit mig övrig till att försöka taga reda på, hur det ställer sig i flera avseenden. Men jag må säga, att om också det första intrycket icke alls var något vidare angenämt, har det intrycket icke förminskats allt efter som tiden fortskridit, utan jag måste säga, att förslaget är mig vida oangenämare i dag, än första gången jag läste propositionen ifråga.

Jag skall nu inte gå in på några detaljer och räkna upp en massa anmärkningar utan endast tala om min principiella ställning härvidlag, då det skulle taga alltför lång tid att sysselsätta sig med detaljerna, ty de äro så många, att det skulle taga timmar att tala om den saken. Jag vill då först konstatera, vad jag i går afton hörde en mycket framstående person säga, att lagför-

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

slaget ifråga offrar åt löslighet, självsvåld bristande plikt känsla och så vidare, och konstaterar också på samma gång, att lagutskottets ordförande icke bestritt uppgiften ifråga, icke bestritt detta sakförhållande, och det har gjort ett ganska starkt intryck på mig, i synnerhet när det står i överensstämmelse med den åsikt, som jag själv hyser i denna sak.

På mig gör lagförslaget i allmänhet det intrycket, att man har mera tagit hänsyn till, så att säga, det fysiska äktenskapet än man tagit hänsyn till det verkliga kärleksäktenskapet, det vill säga till vad kärleken bestämmer i äktenskapet. Man har, höll jag på att säga, tagit alldeles för liten hänsyn till antropologin men däremot för mycket hänsyn till — ja, jag vill inte säga ut det andra ordet, men det förstår vem som helst. Det är vidare så — och det tror jag ingen kan förneka, att man får det intrycket, — att här är fråga om en affärsangelägenhet mera än trohet. En man och en kvinna träffa en affärsöverenskommelse om att de skola börja ett äktenskapligt samliv eller sluta ett äktenskap eller avbryta ett äktenskap. Här är inte fråga om att man räknar med, att troheten, som varit ursprunglig svenskmanadygd, längre skulle förefinnas i så rikt mått, att den skulle räcka livet ut. Det må vara ett allvarligt moment för den, som tycker, att allting är gott och väl och att utvecklingen går i en synnerligen högönsklig riktning. Om det nu är på det sättet i alla fall, att denna trohet håller på att upphöra, undrar jag, om det inte vore fastmer behöfligt, att man försökte förstärka denna trohet, än att man försökte stärka en motsatt viljeriktning. Med ett ord sagt, lagförslaget ger ett uttryck mera av materialism, som går igenom det hela, än av idealitet och etiska synpunkter. Jag vågar väl inte säga, eftersom herr Lindhagen redan gått till rätta med herr Rydholm i denna sak, att förslaget är kemiskt rent från etiska synpunkter, men nog kan man säga, att det i mångt och mycket är synnerligen långt avlägset därifrån. Och orsaken därtill tror jag är förnämligast den, att man har arbetat hela tiden på att sekularisera, d. v. s. förvärldsliga äktenskapet. Förut har det varit ett kyrkans skötebarn, men så småningom har det avlägsnat sig därifrån, och jag tror inte, att utvecklingen på detta område under senare år har visat, att det första steget här var så synnerligen lyckligt, och jag tror inte heller, att de fortsatta stegen bli så lyckliga, och till sist går det naturligtvis på det sättet — och det hör endast till konsekvenserna, som jag inte vill bedöma för övrigt — att det blir alldeles slut på kyrkans inflytande med avseende på äktenskapet.

Orsaken till att förslaget kommit fram så fullständigt rent från kristliga synpunkter, torde väl mycket nära hänga tillsammans med att de kyrkliga myndigheterna — för att icke säga, att de icke fått något som helst inflytande på saken i fråga — verkligen knappast ha fått tillfälle att yttra sig därom. Men, säger man nu, förslaget har varit remitterat till domkapitlen. Ja, på det sättet, att de skulle få yttra sig i avseende å vissa punkter,

icke i avseende på hela äktenskapslagstiftningsfrågan. Vidare har det varit remitterat under så kort tid, att det har varit rent omöjligt för domkapitlen att kunna allvarligt gå igenom det och begrundade hela förslaget.

Med denna vilja till sekulariserande hänger nog också tillsammans, att man egentligen i närvarande ögonblick knappast vet, hur det hela kommer att ställa sig i förhållande till kyrkomötet, det vill säga, huruvida man skall göra på ena eller andra sättet med hänsyn till kyrkomötet, vet man icke. Man tycker, att det är litet besvärligt med grundlagen i den här saken, men det finns väl alltid något sätt att komma förbi det. Jag har läst utskottets motivering i detta avseende och ser väl, vad utskottet egentligen syftar till. Men det är farligt att profetera om vad man kan vidtaga för åtgärder i frågan. Vi få väl se, hur det kommer att gå. Rörrelseriktningen med det hela är väl ändå, för att citera ett ord ifrån lagberedningen, »en avvikelse ifrån Guds sons bud och apostlarnas lära». Detta kan ingen komma ifrån, och detta uttryck är, som sagt var, ett citat direkt ur lagberedningens stora arbete.

För min del ser jag verkligen från dessa synpunkter ingenting att vinna här, och jag har inte heller hört någon här i kamraren, som kunnat uppvisa, vad man skulle kunna vinna med denna ändring, ifrån rent etiska synpunkter. Och då man säger, att det blir lämpligare i avseende på den ena eller andra saken, vill jag svara: ja, men hur mycket olämpligare blir det icke på andra områden. Tänk t. ex. på antalet barn till de fränskilda föräldrarna. Nog kan det komma att höjas högst betydligt. Åstadkommer icke en sådan utveckling de största ledsamheter i samhället — en massa andra omständigheter nu att förtiga, då jag för min del icke skall ingå på några detaljer.

Nu vill jag också säga det, att när vi lagstifta här i riksdagen, böra vi ha den känslan, att vi representera folket. Jag frågar: vet folket i de svenska bygderna vad vi göra i dag? Om svenska folket finge en verklig inblick det lagförslag, som det här är fråga om, och de följer det kan ha, tror man, att svenska folket skulle vara benäget för att ett, tu, tre avge sin röst till förmån för detta? Jag tror det inte, åtminstone är jag ganska viss om, att folket i de småländska bygderna skulle alldeles bestämt avge sina röster emot det, om de vore insatta i förslaget. Och det må jag säga, att jag kan icke med gott samvete inför mina valmän försvara ett *ja* till förslaget, men däremot skall jag med både kraft och gott samvete försvara ett *nej* till lagförslaget. Och jag tror, att jag på den vägen skall stå mig i alla avseenden allra bäst, och det kan hända, att om saken kommer sanningsenligt ut till valmän inom andra distrikt, det kommer att gå på samma sätt där.

Emellertid har jag väl något litet förstånd även jag och känner därför, att det är för bedrövligt att här behöva stå och yrka avslag på ett lagförslag, som kostat sådant arbete som detta och som till stor del är tillstyrkt av t. ex. presidentent Petersson, till vilken

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

jag har så stort förtroende. Men jag låter, herr Lindhagen, härvidlag visst icke binda mig av några partipolitiska band, och dessutom vill jag säga, att några sådana band har man, mig veterligt, aldrig ens försökt inom högerpartiet att lägga på oss. Huruvida man verkligen rustat sig med sådana band inom andra partier, därom vet jag ingenting. Och jag anser, att man bör inte kasta ut sådana beskyllningar inom partierna, att enskilda personer måste löpa med dem, då man saknar fullständigt all bevisning därom, och då det förresten ingenting finns, som förräder, att så har skett. Jag säger följaktligen, att jag måste yrka avslag på lagförslaget ifråga. Och då jag gör detta, vet jag väl, att jag inte har att påräkna i den nuvarande andra kammaren någon majoritet för detta mitt yrkande — så pass känner jag andra kammaren, sedan jag varit där så många år — men det skall i alla fall vara inskrivet i andra kammarens protokoll, att ett avslagsyrkande blev framställt på lagförslaget ifråga, och därför yrkar jag, herr talman, avslag på hela förslaget.

Vad nu beträffar § 1 i förslaget, så har jag inte känt mig så tillfredsställd av något förslag beträffande denna paragraf som av det av herr amiral Lindman alldeles nyss framställda. Det synes mig, så långt det är möjligt över huvud taget, betäcka möjliga luckor. Skulle det därför till äventyrs komma till en sammanjämkning och jag nödgas rösta för något av dessa förslag, är det klart, att jag kommer att avge min röst för nämnda förslag. Men jag hoppas, att jag inte behöver göra ens det, och för övrigt förbehåller jag mig, som saken nu ligger, naturligtvis att i voteringarna få rösta som klok taktik i olika avseenden kan bjuda. Vart jag skulle syfta i de olika voteringarna, förstår man nog eftervad jag nu anfört.

Herr Hallén: Herr talman: Den omständigheten, att jag fått ordet omedelbart efter herr Räf må ej av kammaren uppfattas som någon önskan från min sida att upptaga herr Räfs betraktelser till någon kritik. Jag kan så mycket lättare bespara både kammaren och mig detta arbete, som det herr Räv hade att yttra var, kan man säga, i en åtskilligt mer populariserad form ungefär samma synpunkter, som framfördes av en annan talare tidigare i dag, en talare på Göteborgsbänken, mot vilken jag skulle be att få rikta några gansagor; det är egentligen därför jag bett om ordet.

Denne prästerlige talare, som då hade ordet, framhöll som vägande skäl emot hela det nu föreliggande lagförslaget dels, att det är i stort sett ganska kemiskt fritt från etiska synpunkter, och dels att den svenska kyrkan har blivit i ganska hög grad avlägsnad ifrån sitt handhavande av de äktenskapliga frågorna. Vad det sista beträffar, skall jag till herr Rydholm säga, för att visa så stor artighet som möjligt, att detta påstående, att kyrkans inflytande blivit så starkt undanskjutet, väl i alla fall är en sanning med ovanligt stor modifikation. Vi kunna väl icke neka till, att det är dock hos de kyrkliga myndigheterna, som allt förfarande i

dessa äktenskapliga frågor skall avgöras. Det är inför prästen som hinderrannsakan skall komma att företagas; han har såväl att utfärda mannens hinderlöshetsbetyg som att överhuvudtaget pröva, om mannen och kvinnan kunna få uttaga lysning, och denna rätt till lysning skall noggrant skärskådas av pastorsämbetet i den församling, där kvinnan är skriven. Vidare är det ju också genom de prästerliga, kyrkliga myndigheterna, som lysning och lysningskungörande komma att verkställas. Även på en sådan viktig punkt, som när det gäller att söka bilägga de äktenskapliga tvisterna, är ju kyrkans rätt att här öva sitt inflytande till det bästa fortfarande bestående. Visserligen säges det ju, att en av de tvistande makarna kan begära hos rätten, att annan person än prästman i detta fall utses; men det ser dock ut av lagförslagets ordalydelse, som om man tänkt sig, att det generella fallet blir dock, att man vänder sig till vederbörande präst för erhållande av medling. Vad det sedan skall ligga för mera motbjudande uti att kalla denna ytterst ömtaliga och allvarliga sak, nämligen försöket att bilägga äktenskapliga tvister, för »medling» i stället för »varning» och i vad avseende detta skall vara en försämring, är mig alldeles obegripligt. Jag tycker i stället att det gamla begreppet »varning» härleder sig ifrån den tid, då kyrkan icke blott hade ett rent själasörjande arbete, utan även något av polismyndighet över sig, en maktbefogenhet, som på vissa håll finnes kvar och som man är angelägen att fortfarande få behålla, men vilken man på andra håll inom kyrkan sätter ytterst ringa värde på. Att man får uttrycket »varning» i dessa äktenskapliga tvister utbytt mot »medling», anser jag från rent kyrklig och prästerlig synpunkt vara en övervägande vinst och visst icke någon förlust; irvändningarna härvidlag äro blott uttryck för en rent hierarkisk maktlystnad, som på ett och annat håll gjort sig gällande, då detta lagförslag kom fram, och det är någonting sorgligt och vemodigt att bevittna. Från en allvarlig och djupare religiös ståndpunkt sett, måste man väl säga, att kyrkan själv bör icke fråga sig, i vad mån den äger någon av lagen avhängig makt i dessa frågor, utan dess käraste intresse bör väl överhuvudtaget vara, att de moraliska och etiska grundtankar, varpå den bygger sin förkunnelse, få genomtränga och genomväva själva lagen. Om sedan kyrkan ställer sig sasom funktionär utanför, borde den väl icke ha anledning att sörja.

Om man sedan går till den kritik, som herr Rydholm tillät sig i detta avseende, då han menade, att de etiska synpunkterna äro tämligen undanskjutna i den nya lagen, så vågar jag påstå, att det är väl också en ganska stark överdrift att yttra något sådant. Jag vill blott erinra om ett par punkter, som alla kammarens ledamöter väl känna till. Först och främst är det så, att den oskyldiga parten, som alltid blir den mest lidande genom alla olyckliga äktenskap eller andra olyckliga förbindelser mellan man och kvinna, nämligen de oskyldiga barnen, här fått sin rätt på ett avsevärt sätt tillvaratagen. Blott den bestämmelsen, att barn, som

*Ang. lag om
äktenskaps
injäende och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

äro födda utav ett par personer, som varit trolovade med varandra, få äkta barns rättsliga ställning, ärva faderns namn och även i andra avseenden bli likställda med barnen inom lagenliga äktenskap, är väl både en strävan att inskräpa ansvar och plikt hos maunen och även en oförtydbar strävan att tillvarataga dessa oskyldiga barns rätt — en tanke, som man hittills icke sett så klart avspeglas i lagstiftningen på detta område.

Då både herr Rydholm och nu senast herr Räf talade om att de nya bestämmelserna i fråga om rätten att upplösa äktenskap äro ett tecken på tilltagande lösaktighet och ett bevis på, hur litet man förlitar sig på den gamla äktsvenska troheten man och kvinna emellan, så skulle jag vilja säga, att man kan se den saken även ur en annan synpunkt. Man måste då erkänna, att det är ett avsevärt framsteg, om man, såsom framhållits av en talare här förut, underlättar för olyckliga makar möjligheten att kunna göra slut på en sådan förbindelse, som endast drar elände över det äktenskapliga samlivet. Icke minst många av kyrkans präster ha fått mycken personlig erfarenhet om, hur många sådana fall det varit, där man måst beklaga, att lagen icke tillätit ett upplösande av de äktenskapliga banden, därför att icke bägge makarna varit ense därom. Att man här tillvaratager den olyckliga partens intressen — oftast är det väl kvinnan, som här kommer att framställa sina yrkanden — det kan väl icke anses vara ett försämrande på något sätt, och även måste man väl säga, att detta underlättande i många fall av försöken att få äktenskap hävda, har dock den stora etiska betydelsen, att det blir allt färre och färre av dessa i etisk mening rent osedliga äktenskap, som ännu alltjämt finnas; ty det kunna vi väl vara ense om, att där icke den rent personliga kärleken makarna emellan är det konstituerande momentet i deras äktenskapliga samliv, där kommer ett drag av personlig osanning över deras äktenskap, ett lyte, som den nu gällande lagen icke ger någon möjlighet att befria oss ifrån.

Nog måste man väl säga sig, att det är så långt ifrån att detta lagförslag innebär en tillbakagång i etiskt avseende, att förhållandet i stället är det rakt motsatta, ty vad som nu sker är väl ett försök att på familjerättens område lagfästa dessa rättstankar, både när det gäller de oskyldiga barnens rätt och även när det gäller strävandet att göra slut på dessa äktenskap, som faktiskt äro, kan man säga, en legaliserad osanning — och det finnes sådana på många håll. Dylika strävanden att få fram mera sanning i den personliga samlevnaden man och kvinna emellan kan man icke säga innebära en etisk tillbakagång.

Det är blott dessa ord, jag här velat ha framförda såsom en gensaga till den kraft och verkan det hava kan, gentemot vad som här anförts av en annan av kyrkans män i denna kammare.

Herr Gustafsson i Örebro: Blott ett par ord! Herr Lindhagen sade, att jag hade påstått, att de hemliga förlovningarna endast förekommo i romanerna. Såvida jag icke felsade mig —

men det tror jag icke, att jag gjorde, — så uttalade jag, att de hemliga förlovningarna hörde mera till romanen än till verkligheten. Jag vill visst icke förneka, att det kan finnas hemliga förlovningar och att de också kunna ha sitt berättigande, men den saken är ju avhjälpt med det tillägg, som herr Lindman föreslagit till den av lagutskottets ordförande avgivna reservationen.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Herr Lindhagen sökte också här, såsom ofta nog händer, att föra in denna fråga på partipolitikens område, och om icke den sak, som vi nu ha att behandla, vore så allvarlig, som den är, så skulle frestelsen att något vidröra detta försök vara ganska stor. Jag vill endast säga herr Lindhagen, om han vore här närvarande, att i denna fråga såväl som i alla andra följer jag min egen övertygelse, oavsett vad partiet och partimedlemmarna i övrigt önska.

Herr Hallendorff: Herr talman, mina herrar! Den djupa vördnad, som jag hyser för all verklig sakkunskap, gör, att jag icke vågar mig mera utförligt in på hithörande spörsmål. Men jag har dock känt det som en nödvändighet att, innan talmannens klubba faller, åtminstone göra ett par korta erinringar.

Jag vill då först och främst på det livligaste instämma i den uppmaning, som en talare på Stockholmsbänken för en stund sedan lät höra, nämligen att i denna fråga bör icke någon partiståndpunkt få göra sig gällande. Jag tror, mina herrar, att vi kunna vara ense därom, att hela den lagstiftning, som det nu är fråga om, är av den centrala karaktär, att den går mycket djupare och har en mycket större betydelse än all partiåtskillnad, och därför är det nödvändigt, att vi frigöra oss från de snäva partisynpunkterna och se på saken i och för sig utan någon hänsyn till dagspolitikens slagord, vare sig de komma från högern eller vänstersidan.

Men samtidigt som jag betonar detta, måste jag för min egen del uttala de livligaste tvivelsmål om, huruvida vår tid verkligen är kompetent att ordentligt genomföra en sådan lagstiftning, som det här är fråga om. Vi måste ovillkorligen erkänna, att de nuvarande förhållandena förete en hel del brister just på detta område, och dem måste vi söka avhjälpa. Därvidlag har jag för min del särskilt fäst mig vid den lättvindiga väg, de s. k. Köpenhamnsresorna, varpå nu emot lagens mening äktenskap allt för lätt upphävas. Jag tror, att vi alla kunna vara ense om, att den vägen bör i samhällets intresse stängas. Vidare torde det vare alldeles klart, att det är nödvändigt att på helt annat sätt än hittills tillvarataga kvinnans ställning inom äktenskapet i fråga om de ekonomiska förmåner och rättigheter, som böra tillkomma henne. Beträffande båda dessa områden borde vi alla kunna vara ense om att vidtaga förändringar.

Men detta lagförslag går, såvitt jag kunnat förstå, väsentligen längre än till sådana nödvändiga förändringar. Därvid framställa sig vissa betänkligheter. Det är visserligen självklart, att lagen icke kan skapa den allmänna åskådning, som är avgörande för uppfattningen om äktenskapet, och det är alldeles riktigt, såsom

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

herr Lindhagen nyss yttrade, att utvecklingen går sin gång mycket oberoende av lagen, men å andra sidan blir dock den allmänna uppfattningen starkt påverkad av lagen, av dess föreskrifters formulering och av de meningar, som där skymta fram. Jag kan nu icke neka till, att åtskilligt, som finnes i detta lagförslag, gör intryck av att innebära ett accepterande av utvecklingstendenser, som för visso icke kunna betraktas såsom betryggande. Jag tillåter mig härvidlag betona, att detta är rätt och slätt lekmanna-synpunter, och kanske mycket okunniga sådana, ty — Gud ske lov! — jag har icke haft någon anledning att studera äktenskapslagarna annat än vid sådana här tillfällen, och jag tror för min del, att det är bäst för medborgarne i allmänhet, om de få så liten anledning som möjligt att taga närmare kännedom om dessa lagar.

För att exemplifiera den farhåga beträffande lagförslaget, som jag antytt, må följande påpekas. I kap. 6, som handlar om separation och äktenskapsskillnad, heter det i första stycket av 2 §: »Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel», etc. Detta är så vitt jag förstår särdeles väl funnet; där ges ju en möjlighet för skilsmässa i ömmande fall, vilken givetvis bör genomföras. Sedan följer ett andra stycke, så lydande: »Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna, och vill endera erhålla separation, vare därtill berättigad», etc. Ja, mina herrar, det må nu visserligen låta aldrig så bra, när man säger, att äktenskapet skall först och främst vara byggt på sinnenas likhet och själarnas överensstämmelse och allt möjligt sådant, men vi böra väl ändå komma ihåg, att äktenskapet är framför allt en samhällelig institution. Det är ur den synpunkten, som det, herr Hallén, kan ha varit fog för att tala om varning vid äktenskaps upplösning; att det uttrycket använts, betyder icke, att det varit någon med en viss polismakt utrustad myndighet, som utdelat denna varning, utan det har rätt och slätt berott därpå, att en samhällelig institution som äktenskapet icke bör upplösas, såvida det kan förhindras, och att därför en skilsmässa är något, som samhället har rätt att avgiva sin varning mot. Näväl, det förefaller, som om just den samhällelige sidan utav äktenskapsskillnadsfrågan har förbisetts vid det anförda lagrummet, och jag tror, att ett liknande förbiseende ägt rum på åtskilliga andra håll i förevarande lagförslag. Detta gör, att jag måste erkänna, att jag för min del är mycket tveksam gent emot hela detta förslag.

Men vad en lekman säger i detta fall spelar ju ingen roll. Säkerligen är lagförslaget förträffligt gjort — vi ha ju mycket skickliga jurister, för vilkas arbete man måste hysa all respekt — men jag är icke viss om, att man här nöjt sig med att rätta det, som bör rättas. Då det i alla fall är så, som vi väl alla måste erkänna, att den allmänna uppfattningen i äktenskapliga frågor

för närvarande befinner sig på en ganska låg ståndpunkt; då man över huvud taget allt för lätt ser på dylika förbindelsers upplösande; då alltså respekten för vad som bör vara det bärande i äktenskapet står sällsynt lågt i vår tid, drar jag verkligen mycket i tvivelsmål, huruvida den nuvarande tidpunkten är den rätta för sammanfattande i lagform av de härskande åskådningarna. Jag skulle för min del med glädje se, om man ur detta förslag kunde taga ut de bestämmelser, som verkligen äro nödvändiga att få igenom, men om förslaget i övrigt finge falla. Det är emellertid ingen utsikt till, att så skall ske, och jag gör därför icke något yrkande i den vägen. I den punkt som det här närmast gäller, kommer jag att ansluta mig till herr Lindmans yrkande.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Herr Hamilton: Innan denna debatt slutar, ber jag att få fästa uppmärksamheten vid en punkt i det nu föreliggande förslaget, vari detsamma innebär en ändring av nu gällande äktenskapslagstiftning, som måhända kan ha menliga följder, men som icke synes ha blivit det ringaste beaktad. Enligt nu gällande lagstiftning är det ju så, att när kontrahenterna fått ut lysning, äro de bundna till äktenskap, och för att bliva skilda, måste de begära skiljobrev från domkapitlet. Det har blivit inrotat i det allmänna medvetandet, att i och med detsamma som lysning skett, äro även kontrahenterna i det närmaste äkta makar. Åtminstone på hela vår landsbygd råder den uppfattningen, att lysningen är första steget till äktenskap och att vigseln är det steg, som kommer efteråt. och ibland händer det, att detta senare steg tages först, när tillfället lämpar sig därtill. Men genom den nya lagstiftningen skulle, såvitt jag förstår, varje betydelse av denna lysning upphävas, och en vacker dag finner vår lantbefolkning, att i sådana fall, där lysning ägt rum och kontrahenterna trott sig vara bundna, så alls icke är förhållandet och att den hittillsvarande grundtanken med lysningen fullständigt försvunnit. Jag tror, att denna ändring kommer att åtminstone under de närmaste åren medföra betänkliga följder.

Jag har intet yrkande att göra, men jag har velat framhålla detta, innan debatten slutar.

Herr Schotte: Herr talman! Det har av ett par föregående talare här sagts, att i det ena och andra avseendet partisynpunkter här skulle ha fått göra sig gällande. Herr Lindman har därvidlag gått i spetsen genom att direkt hota med sin och högerpartiets bestämda avsikt att förkasta hela lagförslaget, därest icke vissa ändringar i detsamma vidtagas, en paroll, som dock icke tycks så enhälligt omfattas av hans partikamrater, som han kanske väntat sig men vars resultat vi säkerligen få se, när det blir fråga om en sammanjämkning. Jag är emellertid övertygad om, att kammaren icke låter skrämman sig av dylikt hot, utan att en var av kammarens ledamöter skall rent sakligt och efter de syn-

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

punkter, som han finner rättvisa och riktiga, pröva det föreliggande lagförslaget och dess olika detaljer.

Det är ju så, att de reserveranter, som här anmält sig, i allmänhet tillhöra högern, och man kommer väl därför att vilja utmåla det så, som att det är vänstern, som här intagit en ytterterad ståndpunkt och sökt driva igenom obilliga krav. Kammaren torde dock observera, att detta så långt ifrån varit fallet, att vi på vänstersidan i allmänhet stå på den ståndpunkt, som lagberedningen och Kungl. Maj:t intagit. Att det icke är onda tendenser eller mindre »sammällsbevarande» meningar, som vi från vänstern alltså här förfakta, framgår väl därav, att vi grunda våra meningar på förslag från lagberedningen, som torde ha bestått uteslutande av goda högermän, samt från Kungl. Maj:t, som väl icke torde från högerns sida här i kammaren kunna beskyllas för några särskilt upplösande tendenser i dessa avseenden.

Herr Hallendorff sade, att han icke trodde, att vår tid vore kompetent att bedöma denna fråga. Ja, jag förstår så väl, efter vilken tid herr Hallendorff längtar; han hoppas väl, att även på detta område en reaktionens ström skall komma, så att man kan vrida utvecklingen ett eller annat århundrade tillbaka. Detta bör vara ett memento för kammaren att icke låta locka sig att nu förkasta de i det hela goda förslag, som här föreligga. Jag tror också, att vad herr Hallendorff här yttrade om ett speciellt fall berodde på något missförstånd, då de föreslagna bestämmelserna i 6 kap. 2 § angående separationsanledningar, som skola prövas av domstol, i väsentliga delar ansluta sig till vad som nu gäller i detta avseende och således ej äro några revolutionerande förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Innan diskussionen avslutas, vill jag tillkännagiva, att min uppfattning i den fråga, som beröres av nu förevarande paragraf, sammanfaller i det närmaste med herr Petterssons i Bjälbo reservation. Jag anser nämligen, i likhet med honom, att det icke är lämpligt, att trolovningsavtalet förbindes. Jag inser å andra sidan mycket väl, att det icke är lagtekniskt behöfligt att ge något direktiv för, hur trolovningen bör ske, men jag tror, att det vore förmånligt, särskilt för kvinnan, att hennes uppmärksamhet fästes vid, att den trolovning, som sker, på något sätt är bevislig. Det är därför av lämplighets skull, som jag tror, att man bör vidhålla den uppfattningen, att »trolovning är slutet då man och kvinna med vittnen, ringväxling eller eljest bevisligen överenskommit att ingå äktenskap med varandra».

Jag yrkar sålunda bifall till herr Petterssons i Bjälbo reservation.

Häruti instämde herr Nilsson i Linnäs.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, 2:o bifall till det förslag, som innefattades

i den av herr Pettersson i Bjälbo vid paragrafen avgivna reservationen, 3:o) bifall till det förslag till avfattning av paragrafen, som under överläggningen framställdes av herr Lindman samt 4:o) avslag å såväl utskottets förslag beträffande den nu föredragna paragrafen som lagförslaget i dess helhet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 3:o) angivna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i 1 kap. av lagutskottets förevarande förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit det förslag till lydelse av §:en, som under överläggningen framställdes av herr Lindman.

Voteringen utvisade 124 ja mot 71 nej, vadå kammaren godkändt utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf.

2 §.

Godkändes.

Härpå föredrogs 3 §; och anförde därvid

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina her! Utskottet har i denna paragraf vidtagit en ändring, som är ganska olyckligt tillkommen och som också föranlett mycket starka reservationer inom utskottet. Det är nämligen så, att åtta ledamöter av utskottet, däribland även en från den liberala sidan, anmält sitt missnöje mot utskottets beslut.

Det gäller i denna paragraf frågan om det skadestånd, som lagförslaget vill bereda en kvinna, som under trolovningstiden blivit hävdad av mannen, men sedan av honom öfvergivits. Om trolovningen brytes, och mannen huvudsakligen bär skulden därtill, så skall han ge henne skäligt skadestånd, står det i lagförslaget. Nu har utskottet ändrat detta därhän, att kvinnan skall få sådant skadestånd endast ifall hon blivit »radd med barn». Skälet härtill skall vara, efter vad det uppgavs inom utskottet, en petition av kvinnor, som vilja ha bort bestämmelsen, sådan den föreligger i Kungl. Maj:ts förslag, av den anledning, att de tro, att denna rätt till skadeersättning skulle kunna missförstås. Utskottet har i anslutning till denna uppfattning motiverat ändringen därmed att det synes »utskottet riktigare, att den strängare rättsföljden av brytningen inträder allenast om kvinnan blivit radd med barn.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
applösning
m. m.

(Forts.)

Förslaget's ståndpunkt kunde nämligen av menige man missuppfattas därhän, att det skadestånd, varom här är fråga, skulle avse att utgöra ersättning för konsumgänget, och att här föreläge ett utslag i lagstiftningen av vad man plägar kalla den dubbla köns-moralen.» Detta är alltså orsaken till att utskottet ändrat paragrafen. Detta är emellertid, som jag sade, mycket olyckligt, ty härigenom förryckes helt och hållet uppfattningen om innebörden och betydelsen av det skadestånd, som lagförslaget velat tillerkänna kvinnan. Det har nämligen varit lagförslaget's avsikt, att kvinnan skall få ersättning icke allenast för lidande och den materiella skadan utan även för den ideella skada, som hon tillfogas, därigenom att en sådan förbindelse som denna brytes. Men detta begrepp förryckes, om utskottets förslag antages, därhän att skadeståndet får karaktären av att vara en ersättning för kvinnans lidande och omkostnader vid barnsörden och ingenting vidare. Om man ser saken, sådan den verkligen föreligger, är det således så långt ifrån i kvinnans intresse, att denna förändring sker, att det tvärt om skulle vara henne till skada. Som jag nämnde ha därför också många reservanter anmält sig, vilka anse, att Kungl. Maj:ts förslag i denna del är bättre.

Jag skall icke vidare inlåta mig på saken, då skälen för att Kungl. Maj:ts förslag har företrädare här ligga i öppen dag, utan jag skall inskränka mig till att yrka avslag å lagutskottets förslag till lydelse av denna paragraf och bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Herr Hellberg i Ljungskile: Herr talman, mina herrar! Jag har vid denna punkt i min motion gjort den hemställan, att trollovad kvinna, med undantag för vissa i motionens motivering uppgivna fall, må stadgas vara berättigad till ersättning för den ideella och ekonomiska skada, som genom trolovningens brytande för henne uppstått, och detta oavsett om ett sådant fall föreligger, där hävdande av kvinnan under trolovningstiden förekommit. Jag har i motiveringen erkänt, att ideell skada, djupt sett, svårligen låter sig ersätta genom materiella medel, men det torde dock knappast vara försvarligt att, som det i lagförslaget sker, taga hänsyn uteslutande till den grova gärningen, hävdande av kvinnan under löfte om äktenskap, men ej på något sätt stämpla såsom brottsligt att bryta ett givet löfte. Det är att taga bra liten hänsyn till själslivets känslor och stämningar, att ej erkänna, att en kränkning av svåraste slag kan föreligga genom brytandet av trolovning, utan att den nämnda grova gärningen förekommit. Kan man verkligen anse, att en kvinna i senare fallet skulle vara mindre värdig lagens skydd och omvårdnad? Kan ej den djupa kränkning, som brytandet av en trolovning i många fall innebär, förorsaka ett lidande, tillräckligt stort för att beaktas och genom straffpåföljd, ersättningsskyldighet för den felande, stämplas såsom något orätt? Kan ej redan den ideella kränkningen vålla så djup sorg, att sjukdom följer? Erfarenheten bekräftar detta allför väl.

Därmed kan även följa ett försvärande av förvärvsmöjligheterna. Såsom ett hårt slag för en kvinna må väl även räknas att se det löfte, hon mottagit, utan vidare brytas, kanske alldeles utan skuld å hennes sida, och att se sina framtidsförhoppningar i ett slag förintas. Det är dock onekligt, att en kvinna, som varit förlovad och fått sin förbindelse bruten, i många fall har minskade utsikter att få ett eget hem. Om nu lagförslaget stadgat ersättningsskyldighet i vissa fall för brytande av sådant trohetslöfte, så hade detta i sig inneburet en viss upprättelse för den ideella kränkning, som ett dylikt löftesbrott innebär, även om kvinnan, som jag visst tror bleve fallet, ej begagnade sig av en sådan rätt. Det skulle ock ställa mannens skyldighet för honom i en skarpare dager.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Som saken nu ligger, vore det gagnlöst att framställa något yrkande. Jag avstår därför därifrån, men har likväl ansett mig hava rätt och skäl att fästa uppmärksamheten vid saken.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Lagutskottets ordförande har yrkat bifall till sin reservation, som innebär, att skadestånd skulle tillerkännas kvinna, som blivit hävdad under trolovningstiden, även för det fall att hon därigenom icke blivit havande. Denna reservation överensstämmer med lagberedningens och Kungl. Maj:ts förslag, vilka även gå ut på att ur rättssystemet utmönstra den anordning, som i nu gällande lagstiftning avser att säkerställa kvinnan under dylika förhållanden, nämligen de ofullkomnade äktenskapen. Jag vill nu icke ge mig in på frågan, huruvida detta är välbetänkt eller ej; det få vi anledning att tala om, när vi sedan komma till promulgationslagen. Däremot skall jag uppehålla mig något vid den gottgörelse till kvinnan som enligt lagberedningens och Kungl. Maj:ts förslag liksom enligt reservationen skall träda i stället. Det är en rätt till skadestånd. Detta skadestånd skulle avse, att, när trolovningen brytes, gottgöra först och främst den direkta ekonomiska förlust kvinnan under dylika omständigheter kan lida. Vidare skulle hon därigenom ersättas för det lidande, den ideella skada, som av samma anledning kan hava åsamkats henne. Även skulle därigenom beredas henne gottgörelse för hennes minskade arbetsförmåga till följd av havandeskapet. Och slutligen — nu kommer jag till vad det här egentligen gäller — skulle hon få ersättning för den vanära, som genom lägersmålet tillfogats henne.

Då förslaget sålunda tillerkänner kvinnan ersättning för den vanära hon lider genom själva lägersmålet men givetvis icke tillerkänner mannen något skadestånd under motsvarande förhållanden, så kan det ju ligga nära till hands att häri se ett särskilt gynnande av kvinnan, och mången torde nog därför i denna bestämmelse vilja finna ett uttryck för lagstiftarens särskilda ömsinhet om henne såsom den svagare parten. Det lider väl icke heller något tvivel, att de ärade herrar, som framburit förslaget,

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

därvid varit ledda av de allra bästa bevekelsegrunder och verkligen trott sig därigenom göra kvinnan en tjänst.

Emellertid har det inträffat, att kvinnorna själva i ganska stor utsträckning, både äldre och yngre kvinnor och kvinnor i olika samhällsklasser, mycket bestämt protesterat mot att deras kön skall bliva föremål för en sådan välvilja, och ett sådant privilegium. Och granskar man närmare denna bestämmelses innebörd, så tror jag också, att man skall finna, att den i grund och botten icke är så gynnsam för kvinnorna, som den vid första påseendet kan tyckas vara. Ty vad innebär det, att kvinnan, men icke mannen skulle få skadeersättning för den vanära, som förorsakas genom lägersmålet? Jo, naturligtvis ingenting annat, än att kvinnan, men icke mannen, vanäras genom lägersmålet. Nu vill jag ingalunda bestrida, att en sådan dom uppbäres av en mycket utbredd åskådning; ja, man kanske till och med kan säga, att den är ett uttryck för den s. k. allmänna meningen. Jag vill här icke alls inlåta mig på att undersöka, hur en sådan mening uppkommit, och icke heller skall jag försöka utreda, huruvida den är riktig och human och rättvis eller ej. Jag vill endast konstatera, att en sådan uppfattning utgår från den satsen, att samma sak, köns- omgänget, skämmer kvinnan, men icke skämmer mannen, varför denna åskådning också benämns den dubbla könsmoralen. Vidare vill jag konstatera, att denna moral i vårt samhälle framträder i många former och vid många tillfällen, men i all synnerhet klart och tydligt i den företeelse, som är känd under namnet prostitutionen. Vid denna tillgår nämligen så, att kvinnan av underklass till sin egen vanära säljer sig, samt mannen, i regel av överklass, utan vanära för sig köper henne.

På grund härav tror jag, att man i likhet med lagutskottet kan antaga, att, ifall lagen skulle uttryckligen tillerkänna kvinnan, men icke mannen skadeersättning under dylika förhållanden, menige man i en sådan bestämmelse skulle komma att se ett slags sanktion av den dubbla könsmoralen. Ja, man kan bevara, att allmänheten, med dess benägenhet att förgrova allt möjligt, skulle i en sådan lagstiftning rent av vilja se ett fastslående av kvinnans lagliga rätt till penningersättning för könsomgånge. Om det sedan, sasom lagberedningen i sina motiv mycket riktigt antyder, när det gäller att tillämpa denna bestämmelse, bleve så, att beloppet av skadeersättningen komme att utmätas med hänsyn till alla förhållanden i målet, däribland särskilt också den omständigheten, huruvida kvinnan förut visat sig rädd om sitt rykte eller ej, så tror jag, att det nog icke skulle dröja många år, förrän allmänheten, fortfarande på grund av sin benägenhet att förgrova, skulle komma att i domstolarnas praxis vilja finna ett slags taxa för den kontanta ersättningen för könsomgånge.

Jag vill ingalunda klandra de ärade herrarna i lagberedningen eller herr justitieministern för att de ha föreslagit en lag, som möjligen skulle kunna få sådana konsekvenser, men å andra sidan tycker jag, att det nog också blir svårt att allvarligt klandra all-

mänheten, om den drar dessa slutsatser av en sådan lagstiftning. Icke heller vill jag, som sagt, nu taga upp någon diskussion om den dubbla könsmoralen. Den är förklarlig, och naturlig och det är möjligt, att den på sätt och vis är nyttig; den saken skall jag icke nu vidröra. Men ett vill jag säga, och det är: vilken ståndpunkt vi för övrigt må intaga i politiskt och kyrkligt avseende, så borde vi kunna vara överens därom, att *Sveriges rikets lag icke bör sanktionera någon dubbel moral för sina medborgare.*

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Jag är därför övertygad, att lagutskottet handlat fullt riktigt, då det avstyrkt förslaget, att kvinnan skulle få ersättning för den skada, som åsamkats henne genom könsungäntet i och för sig, och jag tror, att det är riktigt, att lagutskottet inskränkt rätten till skadestånd endast till det fall, att kvinnan blivit havande. Har hon blivit havande, så har hon utsatts för en hel del obehag, som icke drabba mannen. Till de fysiska krämporna och olyckan att ogift, ensam och övergiven föda barn, kommer också minskning i arbetsförmågan genom havandeskapet och barnsörden. Det är därför på sin plats, att hon i händelse av havandeskap får ersättning i penningar.

Jag vill i detta sammanhang tillägga, att om riksdagen accepterar denna lagutskottets uppfattning, kommer den svenska lagen på ifrågavarande punkt ej blott att nära överensstämma med det danska parallellförslaget, utan även att närna sig den norska lagstiftningen. Den norska strafflagen innehåller nämligen den bestämmelsen, att om en man, efter att ha lockat en kvinna till lägersmål genom trolovning eller äktenskapslöfte, sedan utan skäl avbryter förbindelsen med henne, han ej blott drabbas av fängelsestraff, utan även blir skyldig att giva kvinnan skadestånd, nota bene, om havandeskap inträtt. Det är således en ståndpunkt, som har nära frändskap med den som lagutskottets majoritet här intagit.

Mot lagutskottets förslag i denna del har reservation avgivits av ett flertal medlemmar, bland dem också lagutskottets ärade ordförande. Jag är emellertid glad att kunna konstatera, att lagutskottets ordförande utan omsvep erkänner, att den skadeståndsrätt som i reservationen påyrkas, i regel nog icke skulle komma att anlitas av kvinnor i andra fall, än då havandeskap följt på lägersmålet. Med denna uppfattning anser jag fastslaget, att skadeståndsrätten för själva könsungäntet icke skulle bli av så synnerligt stor praktisk betydelse. I själva verket, mina herrar, om vi fullfölja tankegången i herr Albert Peterssons reservation, så kan det frågas: vilka kvinnor skulle komma att begära skadestånd endast för den vanära, som åsamkats dem på grund av själva lägersmålet? Är det troligt, att de mera oskyldiga och oerfarna kvinnorna skulle vilja skaffa sig penningar genom att bringa inför offentligheten intima förhållanden, som kanske eljest aldrig skulle bli kända. Jag tror det icke.

Nu söka visserligen reservanterna försvara sin ståndpunkt med att kvinnan i allt fall skulle få *större* ersättning, om paragrafen

Ang. lag om
äktenskaps-
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

formulerades enligt deras önskan och herr Albert Petersson har härvidlag särskilt framhållit, att det undantagsvis kunde vara ändamålsenligt att även giva hävdad, men icke havande kvinna ersättning för själva lägersmålet. Såsom exempel härför anför han det fallet, att trolovad kvinna av mannen åsamkats smittosam könssjukdom: i sådant fall anser han, att det skulle vara lämpligt att kunna giva henne ersättning för själva lägersmålet. Denna invändning förefaller ju ganska befogad, men är i själva verket icke av den betydelse, reservanten förmenar. Låt oss utgå från att det vore riktigt, att en sådan kvinna finge ersättning, då tala även starka skäl för att en icke trolovad kvinna, som blivit på detta sätt behäftad med smittosam könssjukdom, också tillerkännes ersättning av den man, som påfört henne smitta. Om åter kvinnan under dylika omständigheter förklaras berättigad till skadestånd av mannen, synes rättvisan fordra, att även mannen i motsvarande fall tillerkännes rätt till skadeersättning av kvinnan.

Det nu anförda synes mig visa, att denna sak måste lösas efter andra linjer, behandlas ur mera omfattande synpunkter, än dem lagutskottets ordförande anlagt på densamma. I själva verket torde vi ej heller behöva vänta länge på en uttömmande lagstiftning i det sist berörda ämnet. Den så kallade reglementeringskommittén har nämligen, som herrarne torde veta, bland annat utarbetat förslag, gående ut på, att den person, som genom könsumgänge med en annan ådrages smittosam könssjukdom, skulle vara berättigad till skadeersättning av denne, varjämte den senare skulle drabbas av straff, jag tror t. o. m. frihetsstraff. Om ett förslag i sådan riktning antages, så skipas verklig rättvisa, men så sker ej om man vid denna paragraf antager herr Albert Peterssons reservation.

Det vore synd, att icke i detta sammanhang uppmärksamma även den reservation, som avgivits av herrar af Ekenstam, Trana och Valerius Olsson från första kammaren. Jag har visserligen icke hört någon yrka bifall till densamma, men det synes mig, att något dock bör sägas om den. Denna reservation går i korthet ut på att ifrågavarande skadeståndsrätt skulle bliva ännu mera vidsträckt än enligt den förra reservationen. Herr af Ekenstam m. fl. anse, att skadeståndsrätten rättvisligen bör utsträckas även till det fall, att hävdandet föregått trolovningen. Men då ligger det nära till hands att fullfölja tankegången sålunda: skall kvinnan hava skadestånd för lägersmål, som efterföljts av trolovning, så bör hon även hava skadestånd, då trolovning icke följt, och så är man framme vid den vulgära ståndpunkt, som jag nyss talade om, och som jag befarar skulle kunna bli populär, om en sådan lag antoges, d. v. s. att här vore fråga om att fastslå ersättning i penningar för könsumgänge som sådant. Jag menar, att inför sådana perspektiv, lagstiftning av nu nämnd innebörd icke framstår såsom tilltalande.

För min del, herr talman, är jag visserligen övertygad om att lagstiftningen i sig själv mycket litet kan uträtta för att utrota

den dubbla könsmoralen. Men jag menar, å andra sidan, att lagstiftningen åtminstone kan akta sig för att sanktionera eller stödja den. Fördenskull ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning,
m. m.
(Forts.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder framställda yrkandena, godkände kammaren utskottets förslag till paragrafens avfattning.

4 § föredrogs nu. Därefter yttrade

Herr Gustafsson i Örebro: Herr talman! I konsekvens med vår reservation under § 3 ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag under § 4 med den ändring, som är föreslagen i herr Peterssons i Lidingö villastad reservation.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Under åberopande av vad jag med avseende å näst föregående § yttrat ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag under 4 §.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen framställda propositioner å de under överläggningen gjorda yrkandena godkände kammaren paragrafen enligt utskottets förslag.

5 §; *överskriften till 1 Kap.*

Godkändes.

2 Kap.

Uti en vid detta kapitel avgiven reservation hade herr *af Ekenstam* med instämmande av herrar *Trana*, *Valerius Olsson* och *Gustafsson* i Örebro föreslagit, att i kapitlet skulle intagas en paragraf av följande lydelse:

12 §.

Är mannen dömd till skadestånd jämlikt 1 kap. 3 § första stycket eller är stämning i sådant mål honom delgiven, må han ej utan Konungens tillstånd ingå äktenskap med någon annan innan skadeståndet blivit guldets eller antaglig säkerhet därför ställd eller ock talan om skadestånd genom laga kraftvunnen dom ogillats.

1—5 §§.

Godkändes.

Vid föredragning härfpå av 6 § begärdes ordet av

Herr Hellberg i Lycksele, som anförde: Herr talman! Vid denna paragraf är ingen reservation avgiven, men jag tar mig friheten i alla fall att säga några ord.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Vi äro väl alla överens om — det har ju för övrigt av ett par talare här i dag redan uttryckts — att detta förslag till ny äktenskapslag är ett av de viktigare, om icke det viktigaste, riksdagen i år har att avgöra. Mycken möda och omsorg äro nedlagda på detta förslag, som är resultatet av ett flerårigt arbete. Det har sina stora förtjänster, men det har som allting annat även sina brister. Beträffande bristerna vill jag så gott först som sist i detta sammanhang säga, att det är att beklaga, att man icke kunnat finna någon tillfredsställande form för att hindra notoriska alkoholister från att ingå äktenskap. Detta anser jag vara en brist i lagförslaget som är att beklaga.

Om förslaget sålunda lämnar rum för en och annan anmärkning, erbjuder det å andra sidan värdefulla uppslag. Ett av dessa värdefulla uppslag i denna paragraf vill jag icke lata gå obeaktat förbi, utan måste säga åtminstone ett par ord därom.

Det är väl tämligen allmänt erkänt, att äktenskapet äger en stor rashygienisk betydelse; det är därför man i en äktenskapslagstiftning måste taga hänsyn till flera sjukdomar. Av dessa intaga de smittosamma könssjukdomarna i flera avseenden säkerligen ett framstående rum, ja, kanske ett av de främsta. Frågan om de smittosamma könssjukdomarna bör också i vida högre grad beaktas, än vad hittills varit fallet. Man måste därför, anser jag, med största glädje hälsa de bestämmelser, varigenom man vill förhindra ingäendet av ur sanitär och rashygienisk synpunkt förkastliga äktenskap. Dessa bestämmelser komma icke en dag för tidigt. Könssjukdomarnas stora utbredning och deras förödande roll inom äktenskapet har för länge sedan framkallat en ganska allmän fordran på att någonting göres däremot; men motstånd har därvidlag tyvärr ej saknats. Särskilt har från prästerligt håll rests en rätt skarp opposition mot ifrågavarande bestämmelse. Så har t. ex. Allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse bland annat uttalat, att en sådan bestämmelse förvisso i många svenska hem skulle komma att kännas kränkande och att stadgandet icke skulle bli annat än en bestämmelse på papperet, det skulle icke få någon betydelse i verkligheten. Det finnes ju ett par motionärer i kamraren, som intagit en ungefär likadan ståndpunkt. Men det kunna vi säga, att såsom utskottets utlåtande i detta avseende föreligger — det är ju glädjande nog nästan enhälligt — riksdagen nog kommer att se på denna sak något mera realistiskt, än vad dessa opponenter hava gjort. Det har nämligen sedan länge varit en önskan hos både läkare och lekmän att skapa något hinder för det samvetlösa, för att icke säga, brottsliga ingäendet av äktenskap utav personer, behäftade med könssjukdom. Av diskussioner i Svenska läkaresällskapet år 1910 framgår, att samvetlösheten har varit förfärande stor just i detta avseende. Och det går icke an att av någon slags blygsamhet avvisa ett försök att råda bot på ett ont, isynnerhet då det är ett stort ont. Ett sådant är könssjukdomarna. De ha en stor social betydelse, deras största betydelse ligger kanske just i den omständigheten, att de fördärva

familjen och icke nog därmed, de fördärva även det kommande släktet. Vi få nämligen komma ihåg, att antalet smittofall för dessa sjukdomar beräknas hos oss uppgå till över 15,000 om året. Och det är icke med könssjukdomarna som med många andra sjukdomar, t. ex. lungsot, att de sopa undan de minst livskraftiga individerna, utan det är snarare tvärtom.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Det är därför — det vill jag hava sagt — enbart glädjande, att ingen vederbörande under arbetet med detta lagförslag intagit en avvisande hållning i detta avseende, utan alla ha från början varit ense. Likaså är det glädjande, att ingen har upptagit tanken på de danska och norska förslagen. I dessa båda länder synes man icke alls vilja erkänna, att ett förbud ens i något fall kan vara berättigat. Enligt i dessa båda länder uppställda förslag fordras för äktenskaps ingående blott att den av kontrahenterna, som lider av könssjukdom, skall meddela detta för den andre. Men härpå svara vi med tanke just på de sanitära och rashygieniska vådorna, att respektive kontrahenter absolut icke ha rätt att på det sättet disponera över efterkommandes hälsa.

Den av mig nu här berörda lagbestämmelsen kommer, det tror jag, antagligen att med sin blotta tillvaro verka uppfostrande, uppfostrande på det allmänna rättsmedvetandet. Den kommer säkerligen att särskilt väcka ansvarskänslan gent emot egna efterkommande, och den moraliska verkan, den för samhället kan få, har till och med större betydelse än den juridiska.

Efter dessa reflexioner har jag, herr talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till den ifrågavarande paragrafen.

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes.

7 §.

Godkändes.

Härpå föredrogs 8 §; och anförde därvid

Herr Hellberg i Lycksele: Jag ber om ursäkt för att jag ännu en gång besvärar kammaren.

Vid behandlingen av denna paragraf framställer sig osökt, åtminstone hos mig, en undran, huruvida samarbetet med de danska och norska kommitterade varit så i allo förmånligt. Jag undrar, om icke förslaget i somliga hänseenden lidit därigenom att man tagit för mycket hänsyn till de nämnda ländernas lagar och förslag, varigenom gammal god svensk rättsåskådning och rättsuppfattning fått så att säga maka åt sig.

I denna paragraf är det fråga om ett släktskapshinder, som förut varit ovillkorligt, men från vilket nu skulle kunna givas dispens. Förslaget stadgar nämligen, att äktenskap mellan ett syskon och det andras avkomling ej må ingås utan Konungens tillstånd. Att dispens kan meddelas, visserligen, som det heter, blott

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

under viss närmare angiven förutsättning, kan ju vara gott och väl, men enligt min uppfattning överensstämma sådana äktenskap knappast med den allmänna rättsuppfattningen i vårt land, vartill kommer, att den rashygieniska vetenskapen näppeligen kan känna sig fullt tillfreds därmed. Från medicinskt håll har nämligen framhållits och betonats, att intet grundat skäl finnes att frångå hittills hos oss gällande lagbestämmelser angående skyldskap som äktenskapshinder. För kringgående av gällande svensk lag har det förut tillgått på det sättet här i landet, att kontrahenterna rest till Danmark eller Norge, där förskaffat sig medborgarrätt och så låtit viga sig, varefter de sedan fått sina giftermål giltiga även här i landet. Nu slippa de genom denna paragraf dessa besvär, denna omgång och denna kostnad. Men vad säger man om dessa äktenskap i Danmark? Jag vill erinra om, att danska och norska medicinska auktoriteter hava framhållit önskvärdheten av att äktenskap med broders eller systers dotter borde förbjudas.

Nu finnes här visserligen en reservation från förstakammarhåll vid denna paragraf, men då utskottet nu för övrigt enhälligt tagit denna paragraf, få vi väl antaga, att Kungl. Maj:t skall låta pröva de särskilda omständigheterna i varje fall och rensa bort olämpliga fall. Till sådana fall, som då skulle kunna tillåtas, höra givetvis de, där bägge kontrahenterna kunna anses fria ifrån ärftliga sjukdomsanlag även uti ringa grad, och på detta sätt får man väl åtminstone hoppas, att bestämmelsen skall bli, om icke fullt, så dock något så när betryggande.

Då jag icke tror, herr talman, att jag med ett yrkande om bifall till den vid paragrafen fogade reservationen kan vinna någontig, vill jag i alla fall icke göra något yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren godkände utskottets förslag till lydelse av paragrafen.

9—11 §§.

Godkändes.

Härefter yttrade

Herr Gustafsson i Örebro: Herr talman! Vid detta kapitel har jag instämt uti en av herr af Ekenstam i första kammaren angiven reservation.

I denna reservation föreslås en ny paragraf. Anledningen till att vi gjort detta förslag, är den, att om trolovning är ingången mellan man och kvinna, kvinnan sedan blivit hävdad under trolovningen och mannen blivit dömd lämna skadestånd, vi mena, att han icke bör egentligen äga rätt att ingå nytt äktenskap, förrän han gjort rätt för sig. Vi ha menat, att han skall uppgöra sina ekonomiska förpliktelser mot den kvinna, han varit trolodad med, innan han ingår giftermål med en annan. Vi ha därför föreslagit en § 12 av följande lydelse:

»Är mannen dömd till skadestånd jämlikt 1 kap. 3 § första stycket eller är stämning i sådant mål honom delgiven, må han ej utan Konungens tillstånd ingå äktenskap med någon annan innan skadeståndet blivit guldet eller antaglig säkerhet därför ställd eller ock talan om skadestånd genom laga kraftvunnen dom ogilats.»

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till denna nya paragraf.

Herr Pettersson i Södertälje: Jag tror, mina herrar, att det vore högst olyckligt, om kammaren skulle bifalla det förslag, som blivit framställt av den siste talaren. Jag fäster mig därvid icke huvudsakligen vid den föreslagna lagtextens formulering, ehuru den är ganska besynnerlig. Det heter i densamma, att mannen ej må i detta fall »utan Konungens tillstånd ingå äktenskap med någon annan», utan att det talats om den kontrahent, som han varit förlovad med förut; uttrycket »annan» verkar därför ganska förbryllande. Denna lagtext måste väl i alla händelser skrivas om, då det förefaller mig, som om den icke vore användbar. Men detta betyder mindre. Värre är en saklig och principiell anmärkning, som kan göras mot förslaget. Meningen är, att om en person är skyldig att betala sin före detta trolovade skadestånd, så skulle han icke få ingå nytt äktenskap, förr än skulden till den förutvarande trolovade blivit gulden eller ordnad på något sätt. Detta låter ju i och för sig ganska antagligt. Men enligt andra bestämmelser i det föreliggande lagförslaget skulle det kunna hända, att en person, som skall ingå nytt gifte, sedan han förut varit gift, har ekonomiska förbindelser till hustrun i det förra äktenskapet. Det förra äktenskapet kan nämligen ha blivit upplöst genom skilsmässa, och domstol kan hava förordnat, att mannen skall betala skadestånd eller underhåll till sin förra hustru. Det kan således finnas uppgjorda ekonomiska förbindelser på grund av det förutvarande äktenskapet. Om nu det av herr Gustafsson i Örebro framställda förslaget bleve antaget, så skulle mannen av dessa förbindelser till sin förutvarande *hustru* icke vara förhindrad att ingå nytt äktenskap, men hans eventuella ekonomiska förpliktelser till förutvarande *fästmö* skulle för honom utgöra äktenskapshinder. Nog skulle det väl vara rosenrasande att lagstifta på det viset.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till det vid förevarande kapitel av herr af Ekenstam reservationsvis framställda yrkandet om intagande i kapitlet av ytterligare en med 12 betecknad paragraf samt vidare på avslag därå; och blev berörda yrkande av kammaren avslaget.

Överskriften till 2 Kap.

Godkändes.

Andra kammarens protokoll 1915. Nr 71.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

3 Kap.

1 §.

Godkändes.

2 §.

1—4 mom.

Godkändes.

För 5 mom. andra stycket hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

Trolovad skall ock avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede.

I sin förutnämnda motion hade herrar *Nilsson* i Linnås och *Gabrielsson* föreslagit, att detta stadgande skulle utgå.

Momentet föredrogs, varefter

Herr *Nilsson* i Linnås yttrade: Herr talman! Då jag och herr *Gabrielsson* avgivit en motion, som avser ändring i femte momentet, skall jag be att med anledning härav få yttra några ord.

Andra stycket av detta femte moment innehåller den bestämmelsen, att trolovad skall, för erhållande av lysning avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede. För min del har jag den uppfattningen, att denna bestämmelse kommer att mottagas med stor ovilja särskilt bland landsbygdens befolkning både av kontrahenterna och deras föräldrar. Jag har nämligen den uppfattningen, och jag tror, att denna uppfattning är ganska allmän på landsbygden, att en sådan bestämmelse icke är behöflig, och för att en lagbestämmelse skall omfattas med sympati, måste befolkningen ha den uppfattningen, att den är behöflig och nödvändig och att den därför bör tolereras av ifrågavarande personer. Nu har jag, som sagt, den uppfattningen, att denna bestämmelse beträffande landsbygden icke är behöflig.

Lagutskottet har emellertid framhållit, att en sådan bestämmelse som denna behöver inflyta såsom utgörande en komplettering av 2 kap. 6 §, som talar om könssjukdom, såsom äktenskapshinder. Det har ansetts, att om icke en sådan försäkran avgives, som här ifrågasattes, så skulle bestämmelsen i 2 kap. 6 §, icke bliva så efterlevd, som efter genomförande av det förslag, som nu föreligger, skulle bliva fallet. Jag har emellertid den uppfattningen, att personer med ansvarskänsla icke ingå äktenskap, om de veta med sig att de äro behäftade med könssjukdom i smittosamt skede, och sålunda skulle denna bestämmelse icke få den minsta betydelse. Om vi försöka bedöma, huru det skulle ställa sig i tillämp-

ningen, är det väl så — och det erkännes nog av alla — att på landsbygden förekomma dessa sjukdomar i ytterst ringa omfattning, ja, man kan knappast säga, att de alls förekomma, och sålunda är en bestämmelse sådan som denna beträffande landsbygden obehöfvig. Vad beträffar städerna, så är den stora mängden av deras innevånare icke behäftad med dessa sjukdomar, och bland återstoden eller dem, som äro behäftade med sådan sjukdom, så få vi väl förutsätta, att det finnes sådana, som under alla förhållanden icke ingå äktenskap. Det kan naturligtvis även finnas sådana, som trots de veta, att de ha dessa sjukdomar, icke hysa betänkligheter att ingå äktenskap. Men jag vill påstå, att en person, som har så liten ansvarskänsla, att han, oaktat han är behäftad med sådan sjukdom, likväl ingår äktenskap, skall icke ha minsta betänklighet mot att avgiva en försäkran på heder och samvete, att han icke har en sådan smittosam sjukdom, detta så mycket mindre, som det finnes fall då, icke ens läkare kunna bedöma om sådan sjukdom förefinnes, eller huruvida den är i smittosamt skede eller ej.

Under sådana förhållanden och då det icke kan ifrågakomma att stadga straffbestämmelser för överträdande av det stadgande, som här är i fråga, samt då jag anser en sådan bestämmelse för landsbygden icke behöfvig, och i övrigt ej effektiv, yrkar jag utslutning av andra stycket av ifrågavarande moment.

Härpå anförde

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Den föregående ärade talaren har riktat sig mot en del av förslaget, som nog av förslaget framställare och även av utskottet ansetts som en viktig del, nämligen bestämmelsen, att trolovad skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han icke lider av könssjukdom i smittosamt skede. Den föregående ärade talaren uttalade den meningen, att en sådan bestämmelse icke skulle vara behöfvig. Gent emot detta antagande torde vara nog att hänvisa till den utredning, som förebragts av lagberedningen angående de smittosamma sjukdomarnas stora utbredning i vårt land och om den fara, som deras förekomst medför särskilt inom familjerna. Nu sade visserligen den ärade talaren, att dessa sjukdomar icke förekomma på landsbygden, han menade — som landsbor ofta göra — att på landsbygden är det så utmärkt bra, men i städerna, där finnes det all möjlig uselhet. Det torde icke förhålla sig så. Visserligen äro dylika sjukdomar mycket vanligare i städerna än på landsbygden, men icke heller landsbygden är alldeles förskonad därifrån. Och för övrigt lär den ärade talaren förstå, att det icke går an att skriva en lag för städerna och en annan för landsbygden.

Vidare försökte talaren angripa förslaget med den anmärkningen, att personer med ansvarskänsla icke ingå äktenskap, om de veta med sig, att de äro behäftade med dylik sjukdom. Det låter

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

ganska bra och är kanske i sin allmänhet ett riktigt uttalande, men jag hemställer till herrarne, om det icke förhåller sig så, att det finnes åtskilliga personer, som visserligen icke äro alldeles utan ansvarskänsla, men vilkas ansvarskänsla icke är synnerligen starkt utvecklad, och just dessa personer behöva en sådan här lag: just för deras skull kan det vara lämpligt, att lysningsförrättaren lägger för dem en handling som de skola underteckna, i vilken det försäkras, att de icke äro behäftade med smittosam könssjukdom. Med den kännedom, jag har om människorna, tror jag, att det är ganska många, som icke skulle våga sig på att, när de ställdes inför kravet att underteckna en sådan handling, dock göra det, ifall de visste med sig, att de hade sådan sjukdom. Nu händer det tyvärr icke så sällan, att personer ingå äktenskap, trots de veta med sig, att de äro behäftade med sådana sjukdomar. Något skydd mot ett sådant förhållande skulle alltid den föreslagna bestämmelsen i 3 kap. 2 p. 5 mom. innebära. Jag tror därför, att det skulle vara i hög grad beklagligt, om kammaren i enlighet med herr Nilssons yrkande avslope densamma.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner på dels bifall till utskottets förslag till lydelse av förevarande moment, dels ock bifall till berörda förslag med den ändring däri, som påyrkats av herr Nilsson i Linnås, fattade kammaren beslut i enlighet med den förstnämnda propositionen.

6—8 mom.

Godkändes.

3 § skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag lyda sålunda:

3 §.

Hava de trolovade fullgjort vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej prästen hinder mot äktenskapet möta, utfärde genast lysning, vari de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist ut-sättas; och varde lysningen genom utfärdarens försorg kungjord i kyrkan nästföljande tre söndagar.

I de av herr *Bergqvist m. fl.* och av herr *Rydholm m. fl.* avgivna motionerna hade föreslagits, att till förevarande paragraf skulle fogas ett tillägg av följande innehåll:

Har lysning så utfärdats, må ny lysning till äktenskap med annan person ej utfärdas förrän sex månader efter sista lysningsdagen, såvida ej det fall föreligger, att en av kontrahenterna avlidit.

Utskottet föreslog följande avfattning av paragrafen:

3 §.

Hava de trolovade fullgjort vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej prästen hinder mot äktenskapet möta, utfärde genast lysningsedel, med angivande av de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist; och varde den genom utfärdarens försorg kungjord i kyrkan nästföljande tre söndagar.

Reservationer hade dock avgivits

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som tillstyrkt, att paragrafen måtte antagas i följande lydelse:

§ 3.

Hava de trolovade — — — lika med utskottets förslag — — — tre söndagar.

Sedan lysning skett, äge ej mannen eller kvinnan erhålla lysning till annat äktenskap, förrän tre månader förflutit från sista lysningsdagen, med mindre den andra trolovade avlidit.

av herrar *af Ekenstam, Trana, Gezelius, Pettersson* i Bjälbo och *Gustafsson* i Örebro, som instämt i vad herr *Petersson* i Lidingö villastad föreslagit; samt

av herr *Valerius Olsson*, som dels ansett, att utskottet bort föreslå sådan ändring i och tillägg till paragrafen, att orden »nästföljande tre söndagar» utbyttes mot »tre söndagar i rad», dels ock instämt med herr *Petersson* i Lidingö villastad, dock med yrkande, att orden »tre månader» måtte utbytas mot »sex månader».

Sedan paragrafen föredragits, yttrade

Herr *Petersson* i Lidingö villastad. Vid denna paragraf föreligger en reservation, föranledd av åtskilliga anmärkningar, som gjorts av motionärer. Det har nämligen sagts, och detta med rätta, att så som lysningen i förslaget är anordnad och med den karaktär förslaget givit åt densamma, finnes det intet hinder för att det samtidigt kan lysa för en man med flera olika kvinnor. Anmärkningen har blivit avvisad av utskottet, väsentligen på den grund att utskottet tror, att åtskilliga andra bestämmelser i lagen skulle lägga hinder i vägen för ett dylikt oskick. Utskottet säger nämligen, att ett samtidigt avkunnande av lysning förhindras, bland annat, därav att lagförslaget förbjuder tvegifte. På detta svaras helt enkelt, att om förslaget förbjuder tvegifte, vilket är riktigt, så betyder det, att en person, som redan är gift, icke kan få vigas vid en annan, men detta förbud avser uppenbarligen icke alls de förberedande åtgärder, som föregå ett äktenskaps slutliga

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

ingående. Den bestämmelsen träffar således icke lysningen, som det nu är fråga om.

Utskottet har vidare sagt, att man skulle överväga, huruvida icke genom administrativa förordnanden skulle kunna förebyggas en samtidig lysning. Men jag tvivlar på att några administrativa åtgärder kunna vidtagas, som lägga hinder i vägen för vad som enligt gällande lag är tillåtet. — Vidare har utskottet på slutet av sitt yttrande erkänt, att även om hänsyn toges till de uttalanden, utskottet gjort, »kan emellertid ej påstås, att jämlikt den nya lagstiftningen möjlighet blir utesluten, att en person, för vilken lysning ägt rum, inom helt kort tid därefter erhåller lysning till annat äktenskap». Jag får verkligen säga, att jag har sällan läst en utskottsmotivering, som varit så alldeles särskilt ägnad att stärka icke utskottets förslag utan just den reservation, som i detta fall föreligger.

Nu ha reservanterna i enlighet med motionärernas yrkande och för att förebygga de angivna olägenheterna föreslagit en mycket enkel utväg, den nämligen att till denna paragraf foga ett tillägg, som väsentligen innehåller, att om lysning en gång är uttagen, så får icke den ena av de personer, som lysningen gäller, uttaga ny lysning med en annan, förrän tre månader förflutit från sista lysningsdagen, med mindre den trolovade avlidit. Denna bestämmelse står i god samklang med det stadgande, som finnes på annat ställe i lagen, och som innehåller, att lysning överhuvud taget gäller i tre månader, och att vigsel skall ske inom tre månader efter sista lysningsdagen, vid äventyr att lysningen eljest är förfallen, och ny lysning måste uttagas, om vigsel skall få ske.

Jag förstår verkligen icke vad det skall vara för betänkligheter, som kunna hindra att en så enkel och, som jag tycker, naturlig åtgärd vidtages som den att i lagen stadgas, att om det lyst för två personer, så får icke den ena av dem uttaga ny lysning, förrän så lång tid förflutit, att enligt lag den gamla lysningen förfallit. Med andra ord, så länge den gamla lysningen har gällande kraft, bör icke ny lysning äga rum.

Jag får med anledning härav hemställa, att kammaren, med bifall till reservationen, ville besluta att till 3 § foga det tillägg, som upptages i den av mig jämte flera av lagutskottets ledamöter vid denna paragraf avgivna reservationen.

Herr Schotte: Herr talman! Utskottet har vid sin behandling av ifrågavarande paragraf naturligtvis icke velat bestrida, att det förfaringssätt, som av lagutskottets ärade ordförande om talats såsom möjligt, är i och för sig stötande, men utskottet har, och därvid kan utskottet åberopa sig på lagberedningens auktoritet, funnit anförda fall vara i hög grad konstruerade och därför ansett det föreslagna tillägget i sak obehövt. Förutom bestämmelserna om tvegifte och vad det kan inverka här, har det också åberopats, att 4 kap. 6 § innehåller den bestämmelsen, att om lysning blivit fullbordad, men vigsel ej förrättats inom tre må-

nader därefter, så må vigsel ej vidare ske på den lysningen. Den präst, som utfärdar lysningsbevis, kan i anledning därav icke utfärda nytt lysningsbevis, utan att förvissa sig om att den gamla lysningen ej lett till vigsel, och han kan genom lysningsbevisets återtagande förhindra, att det framdeles tages i bruk.

Utskottet anser, att erforderliga bestämmelser härutinnan just i sist nämnda hänseende kunna lämnas på administrativ väg, och enligt det bemyndigande, Kungl. Maj:t enligt nämnda kapitel skulle erhålla. På dessa skäl har därför utskottet ansett det tillägg, som här är föreslaget i reservationen, vara obehöfligt. Det är uppenbart, att det i sådana här lagförslag kan konstrueras fram ett och annat tänkt fall, som man icke i alla avseenden kan gardera sig emot. Skulle man göra bestämmelser härutinnan skulle i onödan lagtexten tyngas. Kanske icke heller alla konsekvenser kunna överskådas. Jag tror därför, att utskottet haft anledning finna, att det förslag, som lagberedningen och Kungl. Maj:t samstämmande framlagt, är tillfredsställande, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rydholm: Herr talman, mina herrar! Den reservation, som av lagutskottets ordförande har fogats till denna paragraf, går ut på bifall till den motion, som samtliga präster i riksdagens båda kamrar ha framburit. Vi ha i den motionen sagt, att erfarenheten visar, att i äktenskapsfrågor kan det mest otroliga och orimliga inträffa, och vi anse, att det är högst anstötligt, om det skall kunna vara möjligt att tvinga en präst att lysa och lysa och lysa om igen för samma person med olika kvinnor eller olika män.

Lagutskottet har emellertid avvisat denna motion och motiverar detta på ett högst märkligt sätt. Lagutskottets ordförande har redan påpekat det orimliga i att man skulle kunna anse något dylikt vara omöjligt på grund av förbudet mot tvegifte. Man behöver blott tänka på att lysnings uttagande är i rättsligt avseende rakt ingenting. Trolovningen blir icke varken mer eller mindre, därigenom att lysning uttages, och allra minst är det något slags gifte. Saken har icke det bittersta med tvegifte att göra. Det kan möjligen bli fråga om tvelysning, men sådan är ingenstädes förbjuden.

Nu säger utskottet, att »av samma förbud» — nämligen mot tvegifte — »lär jämväl följa, att den präst, som utfärdat lysningsbevis, icke inom den tid, som angives i 4 kap. 6 §, får utfärda lysning till annat äktenskap utan att förvissa sig om, att den förra lysningen ej lett till vigsel.» Ja, det är ju alldeles klart, att han icke får göra, men det behöver han alls icke ha några större bekymmer för, ty det är föreskrivet i den andra paragrafen att den, som vill ha lysning, skall avgiva en skriftlig försäkran, när han begär sin nya lysning, att han icke är gift. Det kan han naturligtvis göra, i all synnerhet om den nya lysningen kom-

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.*

(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

mer mycket snart, innan det lyst tredje gången, då han alltså icke kan vara gift.

Vidare säger utskottet, att prästen kan, eventuellt genom lysningsbevisets återtagande, förhindra att det framdeles tages i bruk. Nej, det kan han icke. Det går icke, ty det lysningsbevis, som han utfärdat, har omhändertagits av prästen i den församling, där det lyst. Det har den prästen låst in i sitt arkiv och släpper aldrig ut därifrån, ty det är säkerheten för honom, att han utfärdat en laglig lysning. Det beviset kan aldrig användas mer än en gång, men däremot kan en person tvinga prästen att giva ut nytt bevis och åter nytt bevis, ty det finnes ingenting, som hindrar honom att tvinga sig till ett sådant.

Vad sedan beträffar talet om att Kungl. Maj:t skulle kunna på administrativ väg bota denna brist i lagen, så tilltalar det mig icke. Är det icke bättre, att vi göra lagen riktig från början, så att icke Kungl. Maj:t behöver tvärt komma och säga: Här är ett fel i lagen, det få vi bota. Jag tror heller icke, att Kungl. Maj:t kan bota det, ty om detta en gång är statens lag, så kan icke Kungl. Maj:t på administrativ väg ändra vad Konungen och riksdagen gemensamt beslutat. Det argumentet tror jag sålunda icke är mycket värt.

Emellertid tror jag mig veta, hur det kommer sig, att utskottet visat sig så oförstående emot prästerskapets motion i detta stycke. Här står något på första raden på sidan 29 därom, att detta stadgande icke upptagits i förslaget, »lika litet som i främmande lagar». Där ha vi nog nyckeln. Därför att det icke står i den tyska lagen och icke i den danska och i den norska, så går det icke heller an att taga in det i den svenska, ty vi svenskar kunna ju aldrig gilla annat än det, som är utländskt, och kunna således icke hitta på något, som är riktigt äkta svenskt. Det är den gamla vanliga historien.

Jag vill till sist fästa min uppmärksamhet vid lagutskottets och den siste ärade talarens, herr Schottes, påstående, att detta är fall, som kunna tänkas inträffa, men i verkligheten knappast förekomma, eller som äro »konstruerade», såsom herr Schotte sade. Jag skall be att få upplysa, att detta är fall, som förekomma och skola förekomma och förekomma säkert. Jag skall icke räkna upp alla de fall jag känner till av mer eller mindre ditåt pekande art. Jag skall blott anföra tre fall ur erfarenheten, som äro så barocka, att de tillräckligt visa, att det här verkligen är fara på färde.

I det första fallet var det en man, som kom och begärde lysning med en kvinna på fredagen och fick sådan beviljad. Följande dag, lördagen, kom han igen och sade, att de rivit upp sin förlovnings, och nu ville han ha lysning med en annan. Det kunde han icke få, så länge den nuvarande lagen gäller, att när lysning är uttagen, så är trolovningen fast, och således fick han först skilja sig från den första. Men i alla fall han kom dagen efter och begärde lysning med en annan kvinna.

I det andra fallet var det en person, som kom och begärde lysning. Jag minnes för övrigt namnen: Han hette Larsson och hon Charlotta. Det lyste för dem, och någon dag efteråt infann sig en ung, vacker flicka, Tilda, hos mig och sade, att hon var förlovad sedan flera år med Larsson och ville icke låta honom gifta sig med Charlotta. Jag skickade bud efter Larsson och Charlotta, och Tilda kom också samtidigt, och de voro alla tre inne. Då kom det fram, att han hade fått veta, att Charlotta hade ett par hundra kronor på banken och att han därför beslutit sig för att gifta sig med henne. Men när han tittat litet fram och tillbaka på Tilda och Charlotta, sade han: Jag tror, att jag tar Tilda. Ja, han fick lov att gå till domkapitlet för att få trolovningen upplöst, och Charlotta var snäll och ville icke bråka eller begära något skadestånd. Han fick sin trolovning med Charlotta upplöst, och sedan kunde jag lysa för Larsson och Tilda. Det var det andra fallet.

Det tredje fallet är ännu mera barockt. En man och en kvinna kommo och begärde lysning, men mannen hade icke sina papper i ordning, så att lysning kunde beviljas. Han blev ju missnöjd, men det hjälpte inte, utan han fick gå hem för att komma igen med riktiga papper. På eftermiddagen samma dag kom kvinnan med en annan karl och sade: Det var så krångligt med den där andra, så att jag skall be att få lysning med den här i stället.

Herrarna se således, att detta är sådana fall, som visst förekomma, men de borde icke få förekomma, det är en skandal, att sådant skall inträffa. Är det då så rysligt påkostande att bevilja vad prästerskapet här begär för att slippa den skandalen att tvingas till att utfärda lysningsbevis i oändlighet? Skulle icke kammaren dock kunna bifalla detta? Det är icke någonting samhällsupplösande eller farligt, och vi skulle då kunna få denna lilla hämsko på all den löslighet och allt det individuella godtycke, som tillräckligt mycket kommer fram enligt denna lag i alla fall.

Jag skall be, herr talman, att få på det allra livligaste anhålla, att kammaren måtte bifalla herr Peterssons i Lidingö villastad yrkande.

Herr Lundgren: Herr talman! Jag skall be att till kammaren få framställa en liten blygsam anhållan, nämligen att kammaren behagade bifalla den av herr Valerius Olsson under § 3 gjorda reservationen, vilken återfinnes på sidan 129 i utskottets betänkande.

För närvarande är det ju så bestämt i lagen, att avkunnandet av lysning i vissa fall kan framflyttas en eller ett par söndagar efter det lysning utlagits. Enligt det nya förslaget skall lysning ovillkorligen börja söndagen näst efter den dag, då vederbörande kontrahenter anhållit om lysning. Jag tycker verkligen, att detta förslag är något rigoröst. Det är nu regel, att lysning avkunnas söndagen efter den, då vederbörande begärt densamma, men det kan nog hända en eller annan gång, att det kommer upp ett par på pastorsexpeditionen och ber att av en eller annan orsak få lysningen framflyttad en vecka eller två, och jag tycker, att det vore

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

inhumant att i en ny lag införa en bestämmelse, som gjorde det alldeles nödvändigt att vägra en sådan blygsam framställning.

På grund av vad jag här anfört, skall jag be att få yrka bifall till den av herr Valerius Olsson under § 3 afgivna reservationen.

Herr Persson i Norrköping: Jag kan icke alls dela en föregående ärad talares uppfattning, att man skall kunna hindra vad han anser vara löslighet genom en lagbestämmelse om, att det, sedan lysning skett, skall förflyta viss tid, innan ny lysning får uttagas för en av kontrahenterna med en annan.

Utskottets ståndpunkt är icke endast baserad på att man icke i onödan vill gå ifrån den bestämmelse, som i allmänhet gäller i äktenskapslagarna i andra länder, ehuru även detta är ett skäl, som icke är att förakta. Varför skall man, när man utan olägenhet kan få likställighet, avstå från denna likställighet? Det är emellertid även andra synpunkter, som utskottet haft. Jag ber att få erinra herrarna därom, att mellan skilsmässa och ny lysning till giftermål finnes icke stadgad någon obligatorisk väntetid på tre månader, utan man kan faktiskt, omedelbart sedan skilsmässa är åstadkommen, erhålla lysning utan denna väntetid. Varför skall man göra villkoren strängare, när det gäller erhållande av ny lysning, än när det gäller äktenskapsupplösning och lysning därefter? Man skall väl icke utan alltför trängande behov göra sig skyldig i lagstiftningen till sådana inkonsekvenser, som skulle uppstå genom ett bifall till det förslag, som lagutskottets ordförande framställt, och som herr Rydholm förordade. Ingalunda botar man sådana fall, som dem han drog fram, med de bestämmelser han ville ha införda. Löslighet i förhållandet mellan man och kvinna förhindras väl icke därigenom, att parterna icke kunna få ut lysning förrän efter bestämd tid, utan det beror väl på helt andra förhållanden. Är det bättre att den, som kommer och begär lysning och icke kan få det, lever i samliv med kvinnan i alla fall, lever i konkubinät? Är *det* bättre, än att han får lysning, när han behagar, och får ett ordnat samliv till stånd?

Jag kan icke alls förstå den tankegång, som ligger bakom motionen i detta fall; den synes mig bottna i ett sken och icke i någon verklighet. Till detta sken vill jag icke lämna min medverkan och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Den diskussion, som här förekommit, torde för alla ledamöter av kammaren, som hört på den, hava klarlagt, hur oändligt svaga de skäl äro, som framförts av herrar Schotte och Sven Persson. De äro egentligen icke några skäl alls. De talarna kräva i realiteten, att det i lag skall medgivas en man att ena dagen erhålla lysning med en kvinna, andra dagen med en annan och tredje dagen med en tredje o. s. v. Detta är hela innebörden. När herr Sven Persson talar om att

ett bifall till reservationen skulle lägga hinder i vägen för folk, som vilja få en förbindelse legaliserad, att få lysning och vigsel så vill jag säga, att det sannerligen icke är för mycket begärt, om de få vänta de månader, som det här är fråga om, ifall så skulle vara att det nyss förut lyst för någondera av dem med annan.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Såvitt jag fattade den av de föregående ärade talarna rätt, som yrkade bifall till herr Valerius Olssons reservation, så skulle hans yttrande innebära yrkande om bifall till förslaget även i den del, som det nu är fråga om. Då jag i så fall fått understöd även från detta håll vill jag verkligen hemställa till kammaren, om icke på denna punkt, där otvivelaktigt de verkligt vägande skälen ligga på reservanternas sida, kammaren skulle för en gångs skull vilja bifalla denna reservation, trots att den icke vunnit understöd från de härskande partierna inom kammaren. Och jag skall gå så långt i tilltro till, att någon gång verkliga skäl skola få tala, att jag herr talman, vid denna punkt kommer att begära votering.

Herr Lundgren: Då jag ju icke är i tillfälle att vid öppen omröstning ge min mening tillkänna, skall jag, herr talman, be att, innan klubban faller, få offentligen deklarerat, att jag dels är en av motionärerna i denna fråga och dels kommer att rösta till förmån för herr Peterssons i Lidingö villastad reservation. Det är en allmän önskan bland prästerskapet att få lagen ändrad i den riktning, som angives i denna reservation, och jag fruktar, att i en del fall skulle ett bifall till det ursprungliga förslaget bli ett medel att legalisera den rena ordningen.

Från dessa synpunkter ber jag att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Trots de bevekande anföranden, som här hållits till förmån för reservationen, vågar jag dock bedja kammaren att icke låta sig därav bevakas att fränga utskottets förslag i denna punkt. Jag har den största veneration för den auktoritet, som representeras av lagutskottets ärade ordförande. Men i denna fråga har jag ännu större veneration för lagberedningens auktoritet, och då lagberedningen under sin långvariga och grundliga behandling av detta ämne icke funnit den fara, man här varnar för, vara så stor, att en bestämmelse därom anses erforderlig, tror jag, att vi andra också kunna känna oss ganska lugna. Det är väl ändå så, att det icke låter sig tänka, att någon präst kan falla på den idén att meddela lysning för samma person med två särskilda kontrahenter på samma gång. Det säger sig självt, att då lagen förbjuder tvegifte, kan det icke vara riktigt, att en man låter lysa för sig med två kvinnor samtidigt eller ungefär samtidigt. Det är orimligt, och lagen behöver icke förbjuda allt, som är orimligt.

För övrigt äro vi ju alla ense om att det kan behövas vissa supplerande bestämmelser. Men här som beträffande åtskilliga

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

andra lagar är det nog bäst, att Kungl. Maj:t i administrativ väg får utfärda sådana bestämmelser, vilka därför icke såsom en föregående talare sagt, komma att innebära ett partiellt upphävande av lagen.

(Forts.)

En föregående talare opponerade sig emot att man till försvar för utskottets förslag åberopade främmande lagstiftning, särskilt skandinavisk lagstiftning. »Vi svenskar», utbrast han hänfullt, »kunna ju icke gilla något annat, än det som är utländskt».

Jag kan icke neka till, att jag kände mig ganska beklämd, när jag hörde det talet. Här ha Kungl. Maj:t och riksdagen kommit överens om att söka åstadkomma en gemensam skandinavisk lagstiftning på ett mycket viktigt rättsområde, och detta mötes med förståelse från de andra skandinaviska länderna. Från alla tre rikena har man sökt ut sina bästa män för att utarbeta förslag till sådan lag. Man har länge hållit på med detta makt-påliggande arbete och sökt åstadkomma något som av mera kompetenta kännare, än vad jag är, förklarats vara i det stora hela förträffligt. Det anses också rätt allmänt, att det är en vinst, att de tre skandinaviska länderna på detta viktiga rättsområde stå i begrepp att åstadkomma enhetlighet. Då kommer en ledamot av riksdagens andra kammare och visar sitt förstånd på denna sak genom att säga: Vi svenskar kunna icke gilla annat än det som är utländskt. Det vore sannerligen beklagligt om kammaren skulle vilja taga intryck av ett sådant uttalande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman! I likhet med en föregående talare anser jag också, att lagutskottets motivering i denna punkt är den svagaste, som framkommit vid någon paragraf. Utskottet säger, att »lagtexten ej bör belastas med föreskrifter beträffande sådana fall, som väl kunna tänkas inträffa, men i verkligheten knappast förekomma».

Sådana fall förekomma dock, som vi nyss hört, och som vi väl kunnat tänka oss, och man skall lagstifta även för sådana fall, som kunna tänkas. Jag tror, att det i ordningens intresse är högeligen påkallat, att få sådana föreskrifter. Det hänvisas till att Kungl. Maj:t i administrativ väg kan ordna detta. Kan det vara rätt? Vi skola väl icke överlämna åt Kungl. Maj:t att meddela en bestämmelse, som på sätt och vis står i strid med lagen eller som åtminstone tenderar att göra det. Det är väl bäst, att när vi nu hålla på att stifta en lag, vi även taga in sådana bestämmelser, som kunna behövas. Att man med införande av en dylik föreskrift skulle riskera enheten i den skandinaviska lagstiftningen, kan jag icke finna. Jag tror, att det är riktigt att i detta fallet, fränsett alla partisynpunkter, taga vad som är lämpligast.

Jag yrkar bifall till den av herr Petersson i Lidingö villastad avgivna reservationen.

Herr Persson i Norrköping: Den sista ärade talaren anförde som ett argument för sin mening, att lagutskottets motivering för

sin ståndpunkt i detta fall skulle vara svag. Ja det är ju möjligt, att utskottets motivering icke framförts så starkt och så övertygande, som det kunde ha gjorts. Men jag ber herrarna jämföra den motivering, som lagutskottet i detta fall åstadkommit, med den motivering, som reservanterna vid vissa andra punkter åstadkommit, och därefter torde det bli rätt klart, hur man skall behandla denna punkt.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen till en början propositioner beträffande första stycket av förevarande paragraf, nämligen dels på godkännande av utskottets förslag till nämnda stycke, dels ock på godkännande av samma förslag med den ändring däri, som reservationsvis föreslagits av herr Valerius Olsson; och blev utskottets förslag till styckets avfattning av kammaren godkänt.

Vidare gav herr talmannen i avseende å det av herr Petersson i Lidingö villastad föreslagna tillägget till förevarande paragraf propositioner först på bifall till utskottets förslag samt vidare på bifall till herr Peterssons i Lidingö villastad ifrågavarande förslag; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren i avseende å det av herr Petersson i Lidingö villastad föreslagna tillägget till 3 § i 3 kap. av föreliggande förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning bifaller lagutskottets förslag. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit herr Peterssons i Lidingö villastad ifrågavarande förslag.

Omröstningen utföll med 103 ja mot 89 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets förslag i förevarande del.

4—6 §§.

Godkändes.

Härefter föredrogs 7 §; och yttrade därvid

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman! Jag anser mig skyldig att för konsekvensens skull yrka bifall till min reservation vid denna paragraf.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

Herr Schotte: I anslutning till kammarens nyss fattade beslut anhåller jag, att kammaren måtte bifalla paragrafen med den lydelse utskottet föreslagit.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de yrkanden, som därunder förekommit, blev utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf utav kammaren godkänt.

8 §; överskriften till 3 Kap.

Godkändes.

4 Kap.

1 § skulle enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag lyda sålunda:

1 §.

Äktenskap ingås med kyrklig eller borgerlig vigsel.

Uti avgiven reservation hade herr *Gezelius* med instämmande av herr *Valerius Olsson* samt i anslutning till vad som föreslagits i de av herr *Bergqvist* m. fl. och av herr *Rydholm* m. fl. väckta motionerna tillstyrkt följande ändrade avfattning av paragrafen:

1 §.

Äktenskap ingås genom kyrkligt eller borgerligt giftermål.

Paragrafen föredrogs, varefter ordet begärdes av

Herr *Hellberg* i *Ljungkile*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I anslutning till vad jag yttrade vid remissen av detta lagförslag skall jag be att få säga några ord till angivande av min mening.

Jag har i denna punkt i min motion vänt mig däremot, att här rent ut *stadgas*, att kristna former ej behöva iakttagas vid en så viktig förrättning som ingående av äktenskap, ändå att laga hinder däremot ej föreligga. Jag har ingalunda förbisett, som jag hört någon påstå, att vi i nu gällande lag hava bestämmelser, som *tillåta* detta. Men dessa hava dock ej denna stötande, jag må nästan säga brutala form, som ej blott juridiskt utan även etiskt och moraliskt sett ställer de båda olika sätten att ingå giftermål med varandra fullt likvärdiga. Att de äro det i juridiskt avseende och vad de juridiska påföljderna beträffar, är ett faktum, men det är icke mindre ett faktum, att äktenskapet kan och bör innebära något annat och mera än blott en juridisk överenskommelse och dess ingående något annat och mera än blott

en juridisk handling. Ur rent historisk synpunkt sett måste det erkännas, att äktenskapet, alltsedan Sverige blev ett kristet land, haft en religiös karaktär, och ingen torde kunna förneka, att just detta varit i hög grad bidragande till stärkande av förbundet mellan makarna och till fördjupande av äktenskapets sedliga och moraliska karaktär.

Det måste därför anses vara av vikt, att i lagen om äktenskaps ingående det ej pointeras, att det vore totalt likgiltigt, om något annat och mera än blott dess juridiska karaktär av parterna observerades. Icke heller bör det av kristna statsmakter anses och behandlas med fullkomlig likgiltighet, om kristna bruk alltmer försvinna. Att, som här sker, ställa bortläggandet av kristna bruk fullkomligt likvärdigt med deras iakttagande kan och bör ej ske utan protest av någon representant för valmän, som hysa kristna grundsatser. Om det kommer därhän, att allmänheten får den uppfattningen, att det är lika gott och värdigt att »vigas» — som ju det enligt förslaget skulle kallas — av en polisman som av en kyrkans representant, så få vi se, om ej äktenskapet kommer att anses mindrevärdigt i sig självt och såsom en förbindelse, som ganska godtyckligt kan brytas, och detta till stor skada för stat och samhälle likasåväl som till olycka för många enskilda makar och barn.

Om man vill säga, att det är för mycket begärt, att lagen skall innehålla anvisningar i moraliskt syfte, som ej samtidigt innebära juridiska bud med straffbar påföljd, så ber jag få hänvisa till ett exempel på att detta visst kan förekomma. I giftermålsbalkens första kapitel, första paragraf hava vi just en sådan anvisning i moraliskt syfte, en så att säga faderlig förmaning till Sveriges folk av dess lagstiftare. Här är helt enkelt en anvisning utan juridisk påföljd, huru en man bör göra, emedan det är rätt moraliskt taget. Kunde man då ej här begära, att vid stiftande av ny äktenskapslag det kyrkliga sättet att ingå giftermål finge ställas såsom regel framför ett onödigt brytande av den kyrkliga formen, och detta i synnerhet när man ej därmed begär någon inskränkning i rätten till ingående av borgerligt äktenskap.

Kanhända skola vi snart nog komma att inse, att vi äro på vilse väg, då vi — än i ett och än i ett annat stycke och nu t. o. m. i en sak av så stor vikt som ingående av äktenskap är — avlägsna oss alltmer från kristen tro och kristen åskådning. Vad föregår väl nu därute i världen omkring oss? Jo, kristendomen får där ett sådant erkännande, som den ej på länge fått. Under krigets gissel finner man, att man behöver Gud. En liknande erfarenhet kan snart nog träffa även oss.

Frågan ligger icke så till, att jag här med ringaste utsikt till bifall kan göra ett yrkande. Jag får därför åtnöja mig med att uttala en protest emot varje lagstiftning, som vill kasta det kristliga äkta förbundet över bord som norm för svenskt familjeliv och svensk barnuppfostran.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Vidare anförde

Herr Rydholm: Jag vill inskränka mig till att hänvisa till vad herr Bergqvist m. fl. i sin motion anført angående såväl rubriken som första paragrafen i detta kapitel och även andra paragrafer och ber att få yrka bifall till herr Gezelius' på sidan 131 anförda reservation, som ytterligare utvecklats på sidan 147 angående borgerlig vigsel, och där det föreslås, att såväl kyrklig som borgerlig form för äktenskaps ingående skall kallas giftermål. Jag ber således att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Lindhagen: Den förste talaren gjorde gällande en uppfattning, som han kände sig själv djupt gripen av och som jag på det högsta respekterar. Det får emellertid icke förbises, att striden på detta område är utkämpad i och med det att borgerligt äktenskap numera är tillåtet och sanktionerat av lagen. Och att gå tillbaka till gamla tider har ej heller den förste talaren ifrågasatt.

Frågan inskränker sig således till, huruvida med anledning av den ståndpunkt, lagen förr intog, man skall bibehålla några formella saker utan reellt innehåll, vilket var den siste talarens uppfattning, då han yrkade bifall till herr Gezelius' reservation. Han vill nämligen, att det skall stå kvar, att endast kyrkligt äktenskapsfastställande skall kallas för vigsel, under det att det borgerliga äktenskapet skall få så att säga en mindre förnäm karaktär och kallas med ett annat namn. Vad nu angår själva befohheten av det påståendet i och för sig, vill jag säga, att när lagstiftningen en gång förklarat, att man kan bade genom kyrkligt och borgerligt formulär bli förklarad för äkta makar, så har därmed erkänts, att dessa två slag måste vara likvärdiga, den ena formen är icke sämre än den andra, det ena äktenskapet icke bättre än det andra i något hänseende, och då är det värdigt lagstiftaren att framhålla detta uttryckligen. Jag vill också för min personliga del, då jag är vigselförrättare i stor utsträckning, förklara, att vi borgerliga vigselförrättare godkänna icke detta anspråk från de kyrkliga vigselförrättarne, att de förhåva sig och anse att deras ämbetsgärning bör utpekas i lagen såsom den förnämligare. Vi protesterar däremot helt och hållet och kunna ej tillåta, att ett sådant åskådningssätt får göra sig gällande.

Nu invänder någon, att ordet *vigsel* icke fått hävd i det allmänna språkbruket annat än för den kyrkliga förrättningen. Här till vill jag emellertid genmäla, att så ingalunda är förhållandet. Överallt i magistraterna tala både kontrahenterna och vigselförrättaren om *borgerlig vigsel* som ett kort och riktigt uttryck, och man kan således ej undgå att erkänna, att detta uttryck ingått i det allmänna språkbruket. Man finner detta ytterligare av tidningarna, vilka i sina notiser om ingångna äktenskap begagna uttrycket *borgerlig vigsel*.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hallén: Herr talman! Jag ber att vid detta tillfälle få tillkännagiva, att, då jag och en prästerlig kamrat i första kammaren undertecknat den motion, i detta ämne, som av herr Rydholm framburits här i kammaren, var det av rent formella skäl vi därvid icke gjorde någon särskild anteckning i fråga om det stycket, där motionären krävde, att man skulle skilja på kyrklig vigsel och borgerligt äktenskap. Såväl jag som min kamrat i första kammaren ville protestera mot detta yrkande i motionen, men då det var svårt att underteckna en motion, där vi instämde i vissa punkter men i andra icke, underskrevo vi motionen i dess helhet, dock med förbehåll att få i kamrarna begagna tillfället förklara, att vi i den punkten icke ställde oss solidariska med motionären. Jag vill i det sammanhanget säga, att det visserligen är sant, som herr Rydholm framhöll, att det här kan sägas vara ett usurperande av ett ursprungligen kyrkligt begrepp, nämligen ordet vigsel, men jag förstår icke, hur man kan känna grämelse eller förtrytelse över detta, ty där bakom ligger väl i alla fall hos allmänheten en strävan att åt den akt, som avser att utgöra äktenskapets officiella bekräftelse, ägna så mycken veneration, solennitet och högtidlighet som möjligt. Det vore betydligt mera att beklaga, om det framträdde en så att säga flack och förytligad uppfattning. Just denna strävan att även med lån från gamla nedärvda begrepp omgiva den borgerliga vigselakten med så pass stor värdighet och högtidlighet som möjligt är innerst en ganska god tendens, som varslar om en ärlig strävan att göra även den rent borgerliga vigselakten så högtidlig och värdig som möjligt, och det är en strävan, som jag icke kan förstå, att man på en del håll har så svårt för att uppskatta.

Då den saken är före, ber jag att — en smula vid sidan av själva frågan om uttrycket kyrklig eller borgerlig vigsel — få begagna tillfället att uttala en önskan att, när det borgerliga vigselformulär, som utlovats, kommer till stånd, man också må taga hänsyn till det hos allmänheten ganska utbredda önskemålet, att man skall omgiva även den så kallade borgerliga vigselakten med en så pass hög grad av värdigt allvar och solennitet som möjligt, ty jag tänker att de borgerliga vigselförrättarna kunna vittna om, att det nuvarande förfarandet vid borgerligt äktenskaps ingående är ovanligt torftigt och knapphändigt i många avseenden. Det är ett önskemål, som jag vet på många håll gör sig gällande. Över huvud taget vill jag säga, att alla strävanden att skänka åt den borgerliga vigselakten så stor högtidlighet och så mycket värdigt allvar som möjligt, äro någonting, som man icke bör motsätta sig, utan det är en god tendens, som man bör hälsa med glädje. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Med anledning av vad den senaste talaren sade något vid sidan av saken, vill jag bara framhålla att det beträffande det borgerliga vigselformuläret dock bör vara någon mätta med högtidligheten, så att det icke sväller ut och upptager en del

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

saker, som finnas i det kyrkliga formuläret och som visst icke av alla uppfattas som värdiga utan såsom någonting, vilket man tycker, att det är si och så med. Många sätta värde på det korta borgerliga vigselformuläret, därför att det går rakt på sak utan några krumbukter. För min del tror jag mycket talar för det samma. Det kan dock möjligen utsmyckas något, men det får icke bli för mycket, och det får icke vara för mycket länegods ur det kyrkliga formuläret, som väl högeligen behöver reformeras.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Här hava uttalats mycket kraftiga beklaganden av, att förslaget likställer den borgerliga formen för äktenskaps ingående med den kyrkliga, och en ärad talare från Västkusten har förklarat, att det nu är fråga om att avskaffa de kristna bruken. Sammanställt med det yttrande, samma talare hade, när propositionen remitterades till utskottet, giver detta vid handen, att enligt hans mening vårt land skulle, som uttrycket lyder, »avkristnas», om lagstiftningen bibehölle det fakultativa civiläktenskapet. Jag skall i anledning av de sålunda uttalade farhågorna, som säkerligen äro allvarligt menade, endast upplysa om, att *obligatoriskt* civiläktenskap — d. v. s. det civila giftermålet såsom den enda normala och lagliga formen för äktenskaps ingående — f. n. är infört icke blott i Frankrike, som kanske ej anses ett kristet land, utan även i Holland, i Tyskland, i Belgien, i Schweiz, i Ungern, i Portugal och i Italien. Om det nu vore så, att civiläktenskapet innebär avskaffande av kristendomen, skulle det ej finnas många kristna land kvar i Europa.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner å de därunder framkomna yrkandena godkände kammaren utskottets förslag till paragrafens avfattning.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit, att 2 § skulle erhålla denna lydelse:

2 §.

Kyrklig vigsel må äga rum:
inom svenska kyrkan, om båda de trolovade äro medlemmar av kyrkan eller den ene är medlem därav och den andre tillhör annat kristet trossamfund; och

inom främmande trossamfund, om Konungen förklarat dess prästerskap äga att förrätta vigsel samt antingen båda de trolovade äro medlemmar av samfundet eller, där samfundet är kristet, den ene är medlem därav och den andre av annat kristet trossamfund.

Vad nu är sagt om medlem av svenska kyrkan skall icke tillämpas å den som ej är döpt.

Konungen äger förordna, att medlem av utländskt evangeliskt-luterskt trossamfund skall hava samma rätt till kyrklig vigsel som medlem av svenska kyrkan.

I överensstämmelse med vad herr *Bengtsson* i Norup och herr *Ryden* i Malmö i sina motioner föreslagit, hade uti en vid förevarande paragraf fogad reservation herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, hemställt, att punkten »Vad nu är sagt om medlem av svenska kyrkan skall icke tillämpas å den som ej är döpt» måtte utgå.

Ang. lag om
äktenskaps-
ingående och
uppläsning
m. m.
(Forts.)

Sedan paragrafen föredragits, anförde

Herr *Schotte*: Herr talman! Vid förevarande paragraf har av åtskilliga ledamöter, däribland fem från denna kammare, avgivits en reservation, däri yrkas, att det stycke, som lyder sålunda: »Vad nu är sagt om medlem av svenska kyrkan skall icke tillämpas å den, som ej är döpt» måtte ur förslaget utgå.

Hela det förslag angående vigsel, som nu föreligger, grundas på valfrihet mellan kyrklig och borgerlig vigsel. Den frågan har något debatterats tidigare, varför jag ej skall uppehålla mig vid principfrågan. Styrkan av ett sådant system ligger däri, att det ger en var rätt att välja den form för vigseln, han helst önskar. I samma mån som denna frihet kringskäres, försvagas också hela systemets bärande grund.

Villkoren för rätt att erhålla kyrklig vigsel böra, synes oss, göras så lindriga som möjligt. Staten har ingen anledning att genom skärpning därav hindra dem, som helst önska erhålla kyrklig vigsel, att få denna form för äktenskaps ingående begagnad. Det måste också vara i kyrkans intresse, att personer icke bliva avvisade, när de själva önska kyrklig vigsel, åtminstone bör så få ske inom rimliga gränser. Enligt propositionen och utskottets förslag må ju kyrklig vigsel kunna äga rum, om den ene trolovade är medlem av svenska kyrkan och den andra tillhör annat kristet trossamfund. Däremot må ej kyrklig vigsel äga rum, om båda äro medlemmar av svenska kyrkan, därest den ena eller båda icke äro inom svenska kyrkan döpta. I berörda avseende har ju en liten misskrivning i reservationen kommit att inflyta, som jag härmed rättat.

Man har med Kungl. Maj:ts och utskottets förslag utgått från medlemskapet i svenska kyrkan i dogmatisk mening. Enligt denna dogmatiska mening lärer, enligt vår kyrkas uppfattning, den icke kunna betraktas såsom döpt, som är döpt av lekman. I yttre rättsligt hänseende är emellertid den, vars föräldrar tillhört svenska kyrkan, och som icke enligt därom gällande bestämmelser har anmält sig till utträde, att anse såsom medlem av den svenska kyrkan, även om han icke blivit döpt alls eller blivit döpt av lekman. Det har synts oss reservanter ej vara fog för att, när det nu är fråga om kyrklig vigsel, fatta medlemskapet i kyrkan i dogmatisk mening, utan, då här är fråga om en borgerlig lagstiftning, ur rättslig synpunkt. Lagrådet har ju också, dock utan att framställa något yrkande uttalat ungefär samma uppfattning, då lagrådet

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

yttrar: »Med hänsyn till de stridiga meningar, som sedan lång tid tillbaka gjort sig gällande angående dop, förrättat av lekman, och angående den ställning kyrkan härvidlag bör intaga, låter det sig icke förnekas, att åtskilliga svårigheter skulle undgås, om man helt och hållet utmönstrade detta villkor för vigselförhållande.»

Frågan har ju, som redan nämnts, sin största betydelse med avseende på lekmanadopet, med hänsyn således till den omständigheten, att det finnes tusentals medlemmar av svenska statskyrkan, som i väsentliga delar omfatta dess troslära, men som ha undergått lekmanadop. Dessa borde, synes oss, ur kyrklig synpunkt kunna anses vara lika värddiga att få kyrklig vigsel som de många andra, vilka blott rent formellt äro medlemmar av svenska kyrkan, men som i själ och hjärta kanske icke omfatta statskyrkans trosläror eller åtminstone allenast omfatta en ringa del av dem. En motionär i ämnet, herr Bengtsson i Norup, har också i sin motion lämnat exempel på fall, då lagens föreslagna ståndpunkt synes hård och olämplig. Kyrkan börjar nu också, såsom i samma motion erinras, intaga en annan ställning än förr med hänsyn till lekmanadopet; motionären har i sådant hänseende erinrat om det uttalande, som gjordes av 1910 års kyrkomöte.

Enligt vår mening är riktigaste vägen här att ej bibehålla nu förevarande stadgande i lagen. Det föreligger full anledning, synes oss, att således släppa det förbud för kyrklig vigsel, som utskotts-förslaget innehåller, när båda eller den ena av kontrahenterna icke är döpt inom svenska kyrkan.

Jag skall, herr talman, på grund härav be att få yrka bifall till den av herr Pettersson i Södertälje m. fl. vid denna paragraf fogade reservation.

Herr Lundgren: Herr talman! Jag skulle be få instämma i den föregående talarens yrkande.

Det är ju sagt i motiveringen här: »Att utesluta sådana personer», nämligen sådana som icke äro döpta. »från rätten att erhålla statskyrklig vigsel utom i de fall, då medkontrahenten blivit döpt inom statskyrkan, synes oss innebära en av förhållandena ej påkallad hårdhet.» Jag skulle hemställa, om detta ej är att gå tillväga med en av förhållandena icke påkallad oklokhet. Jag kan ej finna, att det är klokt att så avhålla dylika personer, som vilja ha kyrklig vigsel, från det tillfälle att komma i beröring med prästen, som därigenom erbjuder sig för dem. Jag kan ej förstå, att det kan bli till skada vare sig för kyrkans eller dess prästerskaps intressen att göra ett sådant medgivande, och för min del får jag säga, att jag ej kan finna, att det strider mot mitt samvete att läsa Guds ord och uttala välsignelsen över sådana personer, som t. ex. äro döpta av en predikant inom svenska missionsförbundet.

Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, d. v. s. till paragrafen, sådan den föreligger i Kungl. Maj:ts förslag.

Vi ha förut talat om, att det skall fastslås två former för ingående av äktenskap, en borgerlig och en kyrklig. Dessa skola, såvitt möjligt, i alla hänseenden sättas på samma plan, så att den ena icke i något avseende framstår såsom mindre värd än den andra. Här om ha vi varit ense. Men därav följer något, för vilket herrar reservanter ej torde haft ögonen öppna, nämligen att därmed blir också det kyrkliga äktenskapet en *kyrklig* akt, lika väl som det borgerliga äktenskapet är en *borgerlig* akt. Blir giftermålet en kyrklig akt, så gäller om den detsamma som om andra kyrkliga akter, exempelvis kommunionen och mera sådant att den tillkommer medlemmar av kyrkan och inga andra. Det är, synes mig, alldeles orimligt — jag ber om ursäkt för uttrycket — jag kan ju åtminstone säga, att det är för mycket begärt, att en kyrklig akt skall vara tillgänglig för personer, som ej tillhöra kyrkan enligt dess mening. Och utslagsgivande för frågan om en person tillhör kyrkan, är ju, om han är döpt. Nu sade herr Lundgren, att han för sin del ej har något emot att uttala kyrkans välsignelse över en person, som blivit döpt av en svenska missionsförbundets predikant. Javäl, men då föreligger ju ett dop, låt vara ett lekmannadop. Men tag bort detta, stadgandet gäller även om dem, som icke alls äro döpta. Jag vill fråga herr Lundgren: är det så, att ni, som representera den kyrkliga åskådningen åtminstone i någon mening, att ni anse som medlem i svenska kyrkan den, som ej alls är döpt? Tag bort detta stadgande på sätt nu yrkats, så är prästen skyldig att viga även den, som icke alls är döpt. Och vill denne icke tillhöra kyrkan i något annat avseende, så förstår jag icke, varför man ej med rätta skall anvisa en sådan person just den vigselform, som är speciellt lämpad för honom, nämligen den borgerliga vigseln. Nu talar man om — det var den sträng, som herr Schotte spelade på — att det är hårt för sådana av lekmän döpta som kanske i själ och hjärta äro mycket kyrkligt sinnade och vilka representera en sådan kyrklig uppfattning, och en sådan uppfattning av äktenskapet, att de gärna skulle vilja ha kyrkans välsignelse över detsamma, att se sig utestängda från kyrklig vigsel. Nej, mina herrar, så sker icke, ty efter vad som npplysts har alltmera den gamla striden om lekmannadopets betydelse börjat avblåsas. Alltmer erkänner kyrkan som ett behörigt dop även lekmannadopet, och vad man nu påyrkar kan lätteligen leda till att den gamla striden om lekmannadopets betydelse, åter rives upp. Jag tror därför, att det icke finnes något praktiskt behov att ändra lagförslaget i nu förevarande del; och det är bestämt en oriktig uppfattning av hela lagens läggning och av den likställighet emellan borgerliga och kyrkliga äktenskap, som lagen uppställer, då man nu påyrkar att vilken person som helst även den som saknar varje annan förbindelse med kyrkan har rätt att få kyrklig vigsel, endast därför att det så faller honom in. Kyrklig vigsel är, som sagt, en kyrklig akt, som bör få anlitas av kyrkans medlemmar och inga andra.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Jag anser mig på dessa skäl hava fullt fog att yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman, mina herrar! Då jag beträffande denna paragraf väckt en motion, så skall jag be att här få säga några ord.

Vid behandlingen av denna sak har lagberedningen uttalat, att den finner »den nya lagstiftningen i fråga om formen för äktenskaps ingående böra grundas på valfrihet mellan kyrklig och borgerlig vigsel. Styrkan hos ett sådant system ligger däri, att det giver en var rätt att välja den form, han helst önskar. I samma mån denna frihet kringskäres, försvagas systemets bärande grund». Efter detta lagberedningens uttalande hade man väntat, att förslaget också skulle gå i den riktningen, att det för allt Sveriges folk undanröjde hindren för valfrihet i detta avseende. Så har emellertid icke blivit fallet.

Det är intressant att se utvecklingen av villkoren för erhållande av kyrklig vigsel. I gamla tider krävdes det, att man skulle kunna Luthers lilla katekes samt ha begått nattvarden inom kyrkan. Så blev konfirmationen införd här i landet, och då uppställdes konfirmation och nattvardsgång i kyrkan såsom villkor. År 1898 borttogos båda dessa krav, såväl konfirmation som nattvardsgång, och man nöjde sig med endast konfirmationsundervisning. Och nu släpper man även kravet angående konfirmationsundervisningen. Därom säger lagberedningen: »Den omständigheten, att någon en gång deltagit i konfirmationsundervisning, utgör åter ej något bevis på, att han har det sinnelag, som kyrkan helt naturligt önskar skola förefinnas hos den, åt vilken hon skall lämna sin medverkan vid ingående av äktenskap.» I stället har man nu ställt upp det kravet, att man skall vara döpt inom kyrkan. Detta krav drabbar ju på olika sätt. Å ena sidan drabbar det alla dem, som äro döpta av lekmän, och å andra sidan alla dem, som *icke* blivit döpta, därför att deras föräldrar på grund av att de varit baptister eller av andra skäl uraktlåtitt att döpa sina barn. Såsom det nu jämkats med dessa villkor, är kyrklig vigsel tillåten t. ex. då den ene trolovade är medlem av svenska kyrkan och den andra tillhör annat kristet trossamfund, men om båda tillhöra svenska kyrkan, men den ena är döpt av lekman och den andra inom svenska kyrkan, då vägras kyrklig vigsel. När man gör dessa jämförelser, så kan jag icke förstå, hur man kan komma fram med ett sådant förslag som utskottets. För att visa hur lekmannadopet betraktas ur kyrklig synpunkt, skall jag be att få anföra vad 1910 års kyrkomöte yttrat angående lekmannadopet. Kyrkomötet uttalade, att ett lekmannadop, utfört med rätt intention, är »till sin sakramentalta, sin kristligt religiösa sida ett verkligt dop, ett nådemedel, således i *detta* avseende likvärdigt med det kyrkliga dopet». Då nu kyrkomötet erkänt lekmannadopet vara likvärdigt med det kyrkliga dopet, hur kan man då, när det gäller en så borgerlig handling som ingående av äktenskap, vägra kyrklig vigsel, om så-

dan önskas. Jag skall också tillåta mig att anföra ett exempel, som jag också medtagit i min motion: »Antag att en odöpt eller lekmanadöpt ung man överenskommer om äktenskaps ingående med dottern i en strängt kyrklig familj, kanske prästfamilj. Dottern, med stor vördnad för det kyrkliga, vill ej höra talas om borgerlig vigsel, ej heller gå hennes föräldrar med på någon sådan. Den unge mannen, som kanske helst önskat borgerlig vigsel, ger dock efter. Brudens far ville gärna själv viga de båda unga, men det kan ej ske, ty lagen lägger hinder i vägen för dessa att få kyrklig vigsel. Den odöpte kan ju döpas, men den lekmanadöpte lär väl ej gärna kunna döpas om.»

Nu har man, såsom också den förste ärade talaren anförde, fått ytterligare ett stöd för denna ståndpunkt i ett uttalande av lagrådet, som för sin del sagt, att man skulle komma ifrån åtskilliga svårigheter, »om man helt och hållet utmönstrade detta villkor för vigsls erhållande». Lagrådet har dock icke velat göra något yrkande.

Nu hade man trott, efter ett studium av dessa olika yttranden, att utskottet skulle ställa sig välvilligt till de i motionen anförda synpunkterna. Så har dock icke skett. Egentligen är det två huvudskäl utskottet drar fram.

Det första skälet är det, att prästerna skulle kunna hysa samvetsbetänkligheter mot att viga en lekman eller odöpt, och lagutskottets ordförande underströk ju nyss synnerligen kraftigt, att han ansåg, att det var orimligt att fordra någonting sådant. Men jag vill då fråga den ärade ordföranden om det icke är, eller åtminstone borde vara lika stora samvetsbetänkligheter hos en kyrkans man mot att viga en, som icke gått till nattvarden? Eller är det ena sakramentet i detta fall av betydelsefullare karaktär än det andra? Det finnes ju sadana personer, som visserligen såsom späda barn av sina föräldrar i omedvetet tillstånd burits fram till dopet, men som, då de växa upp, stå främmande för kyrkans lära och visa brist på religiös känsla, ja kanske rent av uttrycka sitt förakt för kristendomen. Men detta hindrar icke att dessa, om de begära kyrklig vigsel, äro berättigade att få den, och detta stöter icke på några samvetsbetänkligheter från prästernas sida. En person däremot, som är döpt av en lekman och vuxit upp under kristlig fostran samt har både sinne och hjärta för kyrkan och religionen, han kan icke få kyrklig vigsel.

Det andra skäl, som utskottet framhåller, är, att det skulle vara en »tämligen enhällig uppfattning inom kyrkan», att icke medgiva kyrklig vigsel annat än åt dem, som äro döpta av kyrkan. Ja, jag undrar det. Kanske har man på visst prästerligt håll sadana betänkligheter, men jag vill hänvisa till vad som här redan anförts, och om jag är rätt underrättad, så kommer biskop Bergqvist, som väl får anses vara en auktoritet på detta område, att i första kammaren göra ungefär samma uttalande som kyrkoherde Lundgren här nyss, nämligen att från deras sida inga betänkligheter möta mot kyrklig vigsel även för lekman- eller odöpta.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

För övrigt vill jag erinra därom, att det icke är längre sedan än år 1913 som andra kammaren tog seminarieredformen, vilken innehöll bland annat den bestämmelsen, att odöpta äga rätt vinna inträde på seminarierna. Detta tog andra kammaren, utan att en röst höjdes däremot. En odöpt kan således komma in på seminarium och bli folkskollärare samt undervisa våra barn i skolorna. Men om denne skollärare vill ingå äktenskap med någon av bygdens döttrar, så kan prästen i församlingen icke viga honom; det strider mot lagen. Jag undrar ändå, om det kan anses rimligt att föra ett sådant resonemang som den ärade ordföranden i lagutskottet. Har man sagt a, så får man väl också säga b.

Beträffande vad utskottet sist anför, att stridigheterna angående lekmannadöpet hålla på att utjämnas, så är detta riktigt. Men jag tror, herr ordförande i lagutskottet, att om utskottets förslag här går igenom, så kommer denna strid bliva lika svår som förut. Detta villkor är, såvitt jag känner till, den sista kvarlevan i lagen av allt motstånd emot lekmannadöpta och odöpta under forna tider.

Herr talman, med dessa ord ber jag få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Modig*, *Johanson* i Huskvarna, *Olsson* i Ramsta, *Lingström*, *Olsson* i See och *Andersson* i Stårte.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av berörda förslag med den ändring däri, som innefattades i den av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte* vid paragrafen avgivna reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehålllet i sistnämnda proposition.

3 och 4 §§.

Godkändes.

För 5 § hade Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

5 §.

Behörig att förrätta borgerlig vigsel är, i stad, lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, ordföranden i den för staden särskilt tillsatta styrelse och, på landet, kronofogden ävensom, där Konungen för visst område det medgiver, den som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till vigselförrättare.

Borgerlig vigselförrättares åliggande att viga är ej beroende därav, att någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är kronofogde bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta vigsel, men vare ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom fögderiet.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Herr *Hage m. fl.* hade i sin motion föreslagit att ifrågavarande paragraf måtte erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Behörig att förrätta borgerlig vigsel är, i stad, lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, ordföranden i den för staden särskilt tillsatta styrelse, och på landet, kronofogden. Inom landskommun, där ej kronofogde finnes bosatt, skall Konungens befallningshavande förordna lämplig person att vara borgerlig vigselförrättare.

Borgerlig vigselförrättares åliggande att viga är ej beroende därav, att någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är kronofogde bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta vigsel, men vare ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom fögderiet.

Utskottet biträdde Kungl. Maj:ts förslag till paragrafens avfattning.

Efter föredragning av paragrafen lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Lindhagen*, som yttrade: Med anledning av förevarande paragraf har herr *Hage* jämte åtskilliga andra ledamöter av kammaren väckt en motion, däri begäres sådan ändring av paragrafen, att det skulle bli utvidgad möjlighet för folket på landsbygden att kunna, där man så önskar, anlita borgerlig vigselförrättare. Nu har Kungl. Maj:t i viss mån tillgodosett ett sådant krav genom föreskriften, att på landet är kronofogde vigselförrättare, ävensom där Konungen för visst område det medgiver, den som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till vigselförrättare. Emellertid är det väl ganska antagligt, att ett sådant medgivande icke kommer att ske i så värst många fall. Det kommer väl att fordras en viss allmän mening för saken samt Konungens befallningshavandes tillstyrkan, innan Kungl. Maj:t förordnar borgerlig vigselförrättare. I alla händelser kan det icke tänkas, att han är beredd att förordna borgerliga vigselförrättare över allt, där sådana nu saknas men behövas. I anledning härav har jag inom utskottet påyrkat en annan formulering av paragrafen, och det var genom ett rent förbiseende i sista stund, som jag glömde anmäla min reservation. Därför skall jag, herr talman, i stället nu tillåta mig att med anledning av herr *Hages m. fl.* motion yrka, att § 5 första stycket erhåller den förändrade lydelsen, att orden »på landet, kronofogden ävensom» etc.

Ang. lag om;
 äktenskaps
 ingående och
 upplösning
 m. m.
 (Forts.)

utbytas mot »på landet, kronofogden ävensom, där kommunalstämma eller minst tio i kommuns allmänna anslagenheter röstberättigade personer det begära, den, som Konungens befallningshavande för visst område särskilt förordnar till vigselförättare.» Jag tycker, att man väl icke nödvändigt borde behöva gå till Konungen i varje sådant fall, utan det borde vara befallningshavande medgivet att på egen hand förordna dylik vigselförättare. Emellertid måste man naturligtvis ha en garanti mot, att icke vem som helst har rättighet att begära detta, utan det måste finnas en viss opinion i orten för saken. Och efter föredöme i andra författningar har jag därför ifrågasatt, att där kommunalstämma eller minst tio i kommunens allmänna anslagenheter röstberättigade personer det begära, befallningshavande skulle äga att för visst område särskilt förordna vigselförättare. Detta är också ett uttryck för strävan till likvärdighet mellan den kyrkliga och den borgerliga vigseln, i så måtto, att under det att kyrklig vigsel numera kan fås i varje socken av en eller flera präster, så är det icke lika väl sörjt för den borgerliga vigseln, särskilt på landet.

Herr talman, jag ber få yrka bifall till detta mitt förslag.

Härpå anförde

Herr H a g e: Herr talman, mina herrar! Sedan herr Lindhagen nu gjort yrkande om ett tillägg till paragrafen av ungefär samma beskaffenhet som min motion, så anser jag mig ha rätt säga några ord angående denna sak. Jag har ju, såsom han påpekade, tillsammans med icke mindre än 34 medlemmar av andra kammaren, väckt en motion rörande denna fråga. Jag hade för min del väntat, att den motionen skulle åtminstone i någon form ha blivit av utskottet förordad. Jag har nämligen den uppfattningen, att detta hade varit en riktig konsekvens av grunddragen i hela den äktenskapslagstiftning, som här föreligger. Det har ju nämligen gjorts gällande, att man genom denna äktenskapslagstiftning skulle ställa den borgerliga och den kyrkliga vigseln i paritet med varandra. Man skulle åstadkomma lika stor möjlighet för alla samhällets medborgare att ingå borgerlig som kyrklig vigsel, och det icke blott i Stockholm utan även exempelvis i Ljungskile eller i Tveta i Småland, där man kanske har behov av borgerliga vigselförättare.

Nu har ju utskottet gjort gällande, att man kan vinna den här saken lika väl på det sättet, att man säger ut det i motiveeringen. Ja, därmed må nu förhålla sig huru som helst, men det vill jag dock säga, att det är bra mycket begärt — när man nu lägger fram ett så stort och så omfattande lagförslag som detta — att Per och Pål och alla, som skola leva efter denna lag, skola läsa icke blott denna digra lag, utan att de dessutom för att kunna förstå lagen skola gno igenom motiveringen.

Vidare skulle jag vilja påpeka, att denna motivering dock är ganska otydlig. Det står på det ställe, där man talar om

denna sak, och där det antydes, huru man skall gå till väga för att få tillsatt borgerlig vigselförrättare: »Det är tillräckligt, att regeringsmaktens uppmärksamhet av för frågan intresserade enskilda personer fästes på behovet av vigselförrättare.» Men det står icke ett dugg om, hur många personer det minst bör vara, som skola göra en sådan framställning, om det skall kunna anses, att behovet är konstaterat. Vidare skall frågan — som ju också herr Lindhagen framhållit — gå till Kungl. Maj:t, för att det skall bli någonting av. Man har icke ens ansett sig kunna gå med på, att denna sak skulle kunna få ordnas t. ex. av Konungens befallningshavande, vilket varit en något mindre omgång.

Nu kan man möjligen göra gällande, att det är väl mycket att ha borgerliga vigselförrättare i *alla* kommuner, som jag föreslagit i min motion. Men om det är så, då hade man åtminstone kunnat från utskottet föreslå, att den ovan citerade motiveringen hade kommit in i lagtexten omformulerad på sådant sätt, att det blivit säkrare möjligheter att verkligen erhålla borgerliga vigselförrättare i kommuner, där man önskar det. Det borde kunna bli bestämda föreskrifter i lagtexten om hur det skall gå till, när man begär en borgerlig vigselförrättare.

Det borgerliga äktenskapsinstitutet har ju, som bekant, ganska svårt att slå sig igenom, även om de bestämmelser som jag för min del föreslagit skulle gå igenom. Det är ju, som herrarna veta, så, att även de, som skola ingå borgerlig vigsel, skola gå och taga ut lysning hos präst. Jag tror, att för en stor del av dessa, som vilja ingå borgerlig vigsel är den omständigheten, att de skola vända sig till en kyrklig myndighet i detta fall verkligen något ganska obehagligt, och lysningen betraktas av dem på sätt och vis som en kyrklig institution. Men i det avseendet finnes ju nu ingen möjlighet åstadkomma någon ändring. Nu några ord om en annan del av utskottets motivering för avslag på motionen!

Det har ju antytts av utskottet att det i vissa kommuner ej skulle finnas personer lämpliga att bli borgerliga vigselförrättare. Häremot skulle jag vilja säga: är det icke att ha en alldeles för låg tanke om det svenska folket och de förtroendemän som finnas ute i landskommunerna? Man kan dock peka på, att man haft möjlighet t. ex. att få personer att sköta en så verkligt ansvarsfull post som ordförandeposten i pensionsnämnderna, som jag för min del verkligen anser vara en post av mycket mera makt-påliggande art än den, som det här är fråga om. Dessutom kan man visa på, att hinderlöshetsprövningen som väl är det mest ansvarsfulla vid äktenskaps ingående skall som hittills, till större delen åtminstone, skötas av prästerskapet, så att dessa borgerliga vigselförrättare icke behöva syssla mycket med den saken. Att det här gjorts gällande, att man måste taga hänsyn till, att det icke finns lämpliga personer till dessa uppdrag, den

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

uppfattningen vilar sålunda, såvitt jag kan förstå, icke på någon riktig uppfattning av de verkliga förhållandena.

Det har också påståtts, att det icke finnes lämpliga lokaler på sina håll att använda till dessa borgerliga vigselförrättningar. Det har ju sagts av en föregående talare här i kammaren, att man bör åstadkomma vid dessa vigselförrättningar en viss festivitas, en viss solennitet. Ja, det är ju mycket bra om man *kan* göra det, men jag tror för min del, att landsbygdens befolkning är nöjd, även om detta icke kan åstadkommas, även om man icke har sådana där eleganta vigsellokaler som finnas på vissa håll, där det ju ifrågasatts vackra målningar och tavlor. Jag menar, att landsbygdens befolkning skulle vara belåten, även om man exempelvis icke kunde få Grunewaldsmålningar på väggarna. Ett sådant skäl som det sist anförda är ju icke så vitt jag kan förstå något som bör avskräcka för att söka komma fram någon väg på detta område.

Vid bedömande av denna fråga bör det särskilt påpekas, att det existerar, utöver dem, som på grund av vissa åskådningar anse sig icke vilja ingå kyrklig vigsel, en hel del som äro odöpta — vilka åtminstone enligt den kungl. propositionens förslag ej skulle kunna erhålla kyrklig vigsel — och dessutom en hel del, som tillhöra vissa sekter, d. v. s. även religiösa människor, som icke anse sig vilja gifta sig inom den kristna statskyrkan. Under sådana förhållanden förstår man, att om det icke gives tillräckliga möjligheter att få borgerlig vigsel, så tvingar man en hel massa människor antingen att kosta på sig dryga resor, som de kanske icke gå ut med, eller också att leva ett samliv utan att ha ingått äktenskap.

Jag antar, herr talman, att jag med detta har anført så välgående skäl för, att det bör göras något mera på denna punkt än det, som utskottet tänkt sig, och jag skall alltså be att få sluta detta anförande med att hemställa om bifall till herr Lindhagens yrkande.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av det yrkande, som nu framställts i fråga om borgerliga vigselförrättare. Det är otvivelaktigt så, som ock utskottet vitsordar, att det behov av borgerliga vigselförrättare, som kan föreligga på landsbygden, väl tillgodoses genom Kungl. Maj:ts av utskottet biträdda förslag. Det är givet, att så snart behov av borgerlig vigselförrättare för en viss ort uppstår, så förordnar Kungl. Maj:t en sådan. Lagen själv ger anvisning på en tjänsteman på landsbygden, som i vanliga fall icke är alltför långt bort boende, nämligen kronofogden. Nu kan det ju tänkas, att det inom någon viss ort kan finnas ett större behov utan att Kungl. Maj:t vet något därom. Men jag förmodar, att, om ett sådant behov yppas, så vända sig de, som känna detta behov, till vare sig Konungens befallningshavande eller kronofogden och fråga:

varför kunna vi inte få en borgerlig vigselförrättare här? De få då till svar: »jo, det kunna ni visst få». Och så få de anvisning på att hänvända sig till Kungl. Maj:t. De behöva inte, som herr Hage målade ut det, läsa lagmotiven för att få ögonen öppna för huru det i dylika fall skall gå till. Och det behöver icke tillsättas mer än en enda vigselförrättare på sådant initiativ, innan genom tidningspressen saken blir spridd över hela landet. Det är klart att när man stannat för dessa två former för äktenskaps ingående, den kyrkliga och den borgerliga, så är det ock angeläget att de, som önska begagna den ena vägen, ha den lika tillgänglig som de, som önska begagna sig av den andra. Men min uppfattning är, att Kungl. Maj:ts förslag har tillgodosett detta krav på fullt tillfredsställande sätt.

Jag skulle vilja begagna tillfället att säga ytterligare ett ord till herrar Lindhagen och Hage och till dem i övrigt, som nu äro så ivriga att på allt möjligt sätt tillgodose det borgerliga äktenskapet och som, såsom herr Hage tänkt sig saken i sin motion, vilja hava en borgerlig vigselförrättare i varje kommun. Det vore, mina herrar, tro mig, det sämsta ni kunde göra för civiläktenskapet, ifall ni vunne bifall till er önskan i det stycket. Ty därigenom komme civiläktenskapet att så fullständigt förlora varje spår av den högtidlighet och värdighet och festivitas, som man vill ha vid ett äktenskaps ingående, att det sannerligen icke bleve många, som just av den anledningen skulle vilja anlita denna form. Inte därför, gode herrar, att icke denna kommunalnämndsordförande, eller vem det nu bleve, möjligen kan ha lika stor förmåga att göra akten värdig som en präst, och även sökte att göra sitt bästa för att värdigt och lämpligt förrätta vigseln, utan helt enkelt därför att det hela finge en karaktär över sig av vanlig kommunal förrättning, ungefär sådan som varje annan förrättning, som en kommunal förtroendeman verkställer. Och sådant skulle sannerligen, mina herrar, civiläktenskapet icke vinna på. Jag tror därför, att ni, som önska civiläktenskapet tillämpat så mycket som möjligt och som önska höja det till samma nivå som det kyrkliga äktenskapet, ni göra klokast i att nöja er med Kungl. Maj:ts förslag, som tillgodoser det verkliga behovet, och att icke söka härutinnan driva igenom något annat som kan ha en verkan, som man nu icke räknar med.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Den senaste ärade talarens bekymmer tror jag man kan taga ganska lugnt. Saken är den att vi få utgå från det förhållandet, att om borgerlig vigsel är införd för att bereda de medborgare, som vilja begagna sig av denna vigselform möjlighet att använda den, så bör staten se till att det finnes vigselförrättare. De äro ostridigt ense därom föreställer jag mig. Nu har visserligen herr Hage ifrågasatt, att för att

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

likställa vigslarna och få tillräckligt många borgerliga vigselförrättare, så skulle, enligt den motion, som är undertecknad av ett stort antal medlemmar av kammaren, tillsättas en sådan vigselförrättare i varje kommun. Men det är ju klart, att behovet icke i en början, kanske icke på långliga tider, allra minst i de små socknarna, är tillräckligt stort, utan att man kan nöja sig med att slå ihop flera kommuner. Men det förslaget ingår inte i den lagtext vi föreslå, och inte heller förefinnes den faran att det skulle få karaktären av kommunal förrättning. När en kyrkoherde viger, så blir det också på sätt och vis en kommunal förrättning. Men herr Petersson i Lidingö villastad fruktar, att någon person, som innehar befattning som kommunal tjänsteman och på samma gång icke har något statens eller kyrkans ämbete skulle få detta uppdrag. Det blir väl så, att finnes det icke någon lämplig person på den ort, som är ifrågasatt, så blir det icke någon förordad där. Men jag tror icke, att herrarne böra vara ängsliga för att den person, som Kungl. Maj:ts befallningshavande förordar, skulle vara mera olämplig än mången magistratsledamot och mången pastor, som även de kunna vara konstiga företeelser och inte alls särskilt värdiga och skickade till vigselförrättare. Jag föreställer mig, att denna sak kommer att klara sig i alla fall; och man skall inte försöka komma åt själva saken genom dessa formella betänkligheter.

Herr Hage: Herr talman! Endast några korta ord! Jag vill mot herr mot herr Peterssons i Lidingö villastad endast betona — och det tror jag litet var känner till — att det är inte så synnerligen stor festivitas på landsbygden, även när man viger sig hos en präst. Så jag tror inte att konkurrensen på grund av detta blir så förskräckligt stor mellan de två herrarna, den prästerlige och den borgerlige vigselförrättaren. För övrigt tror jag, att, är det så, att en person har en viss principiell uppfattning och ovillkorligen vill gifta sig borgerligt så komma icke sådana småsaker, som frånvaron av högtidliga ceremonier och betraktandet av akten som en kommunal förrättning m. m., att på något sätt inverka på vederbörandes handlingsätt.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på bifall till det av herr Lindhagen under överläggningen framställda yrkandet, blev utskottets förslag till lydelse av paragrafen av kammaren godkänt.

6—9 §§.

Godkändes.

Överskriften till 4 Kap. skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda: »Om vigsel.»

Häremot hade reservation avgivits av herr *Gezelius*, med vilken herr *Valerius Olsson* i denna del instämt och som i överensstämmelse med ett av herr *Bergqvist m. fl.* och herr *Rydholm m. fl.* i deras motioner framställt förslag ansett, att överskriften bort hava följande lydelse: »Om äktenskaps ingående.»

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.*

(Forts.)

Överskriften föredrogs, varefter

Herr *Hellberg* i *Ljungkile* anförde: Herr talman! Vid denna punkt finnes reservation avgiven, med samma syfte, som det i min motion angivna, och jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till denna av herr *Gezelius* avgivna reservation med den ändring däri, som påyrkas av herr *Valerius Olsson*.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen framställda propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av överskriften till förevarande kapitel samt vidare på godkännande av det förslag till överskriftens avfattning, som reservationsvis föreslagits av herr *Gezelius*, godkände kammaren utskottets förslag.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren på hemställan av herr talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

§ 8.

Herr *Branting* avlämnade en motion, nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 181, angående inrättande av en rikskommission för den ekonomiska krigsberedskapen.

Denna motion bordlades.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.